

În anul 2009 au apărut

In memoriam

ARTUR SILVESTRI - Mărturii tulburătoare

**ARTUR SILVESTRI - Vocația Căii Singuratice
de Cleopatra Lorințiu**

ARTUR SILVESTRI

Frumusețea lumii cunoscute. Zile de neuitat

ARTUR SILVESTRI

APOCALYPSIS cum figuris.

Șapte nuvele fantastice cu prolog și epilog.

ARTUR SILVESTRI

Perpetuum mobile

În colecția **Pro memoria**

ARTUR SILVESTRI - Fapta culturală

În anul 2010 au apărut

ARTUR SILVESTRI

Radiografia spiritului creol

Cazul Miron Radu Paraschivescu

ARTUR SILVESTRI

Revolta fondului neconsumat

Cazul Zaharia Stancu

În anul 2011 vor apărea

ARTUR SILVESTRI

Așa cum l-am cunoscut, volumul II

ARTUR SILVESTRI

Editorul sau grădinarul dăruit

ARTUR SILVESTRI

Memoria ca un concert baroc (vol. I, II, III)

ARTUR SILVESTRI

Nu suntem singuri - (Convorbiri)

P R O M E M O R I A

ARTUR SILVESTRI

Colecție inițiată și îngrijită de
MARIANA BRĂESCU SILVESTRI

P R O M E M O R I A

ARTUR SILVESTRI

Așa cum l-am cunoscut

volumul I

25

de mărturii într-un
documentar alcătuit de
sociolog **Teodora Mîndru**

Editura Carpathia
2010

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Artur Silvestri: Așa cum l-am cunoscut / ed. coordonată și îngrijită de
Mariana Brăescu Silvestri; ed.: Teodora Mîndru - București:

Carpathia Press, 2010 - 2 vol.

ISBN 978-973-7609-54-0

Vol. 1. - 2010. - ISBN 978-973-7609-55-7

I. Brăescu-Silvestri, Mariana (coord.)

II. Mîndru, Teodora (ed.)

821.135.1.09 Silvestri, A.

929 Silvestri, A.

Fațetele unui portret

Cum l-am cunoscut eu pe Artur Silvestri? Această carte mă face să-mi amintesc.

Era spre sfârșitul anului 1981, venisem de puțin timp în București, pentru a fi unul din redactorii fondatori ai SLAST (Suplimentul literar artistic al Scânteii Tineretului). Apariția unei noi reviste literare era neliniștitoare pentru ambele reviste literare de la centru, atât pentru Luceafărul cât și pentru România Literară. Deși cele două reviste erau în conflict iremediabil, față de noua apariție aveau aceeași aversiune. Teama era de ideologie. Nu știu dedesubturile înființării acestei reviste dar înclin să cred că a fost una din întâmplările benefice. Nu cunoșteam nici dedesubturile politice cum nu cunoșteam nici luptele literare. Cunoșteam literatura, nu scriitorii, cu atât mai puțin conflictele mai mult sau mai puțin literare.

Eram deci, în primele săptămâni în redacția revistei și Mircea Nedelciu (colaborator, scriitor tânăr și un om minunat) stătea în fața ferestrei de la etajul III și comenta: „Iată-l pe Silvestri, vine la Luceafărul. M-am văzut cu el ieri. Mircea, mi-a spus, am aflat că vrei să intri corector la SLAST. Bine faci, o să ai multă treabă la analfabeții ăia.“ Așadar și eu eram unul din „analfabeții“ ăia. Am venit repede la fereastră și l-am văzut. Parcase mașina și se îndrepta spre intrarea pentru Luceafărul. Ambele reviste erau în Casa Presei, cum i se spune astăzi, în cele două aripi laterale. Artur Silvestri era unul din cei care scrisese o notă ironică față de noua revistă în care își arăta din plin rezerva. Arăta așa cum părea din scris, foarte serios, foarte dur, sumbru chiar. Îl

știam din fotografiile care însoțeau cronicile, așa cum cunoșteam majoritatea scriitorilor. Avea o reputație de critic dur, neiertător, de temut. Nu știam atunci, cum nu știa nici el, că viața va face ca peste doi ani să ne întâlnim pentru totdeauna.

Cei mai mulți dintre cei care ar fi putut depune mărturie despre felul în care l-au cunoscut pe Artur Silvestri nu mai sunt în această lume. Pentru că Artur Silvestri a căutat compania înțelepților, în locul colegilor de generație, despre Artur acești înțelepți, acești mari oameni de cultură nu mai pot să scrie: nici Zoe Dumitrescu-Bușulenga, nici profesorul George Muntean, nici Paul Anghel, nici Mitropolitul Nestor Vornicescu, nici pictorul Ion Mirea, nici criticul Mihai Ungheanu, nici savantul mitropolit Antonie Plămădeală, nici arheologul Dinu Adameșteanu, nici Edgar Papu, nici scriitorul Traian Filip, nici... atâția oameni care l-au știut, l-au admirat și unii poate l-au și iubit.

Cartea pe care am tipărit-o cuprinde mărturiile celor care având vârsta și norocul să-i supraviețuiască au dorit să evoce imaginea lui Artur Silvestri așa cum fiecare din ei a perceput-o, începând de pe băncile liceului și până în ultimii ani, de maximă activitate de la ARP. Un portret în multe fațete, o singură personalitate.

Pentru că n-ar fi putut încăpea toate într-o carte, cum e și firesc, urmează al doilea volum.

Și reamintindu-mi cum l-am cunoscut, îmi dau seama încă o dată că și eu trebuie să mă grăbesc să public cartea mea despre Artur, din momentul în care l-am văzut atunci, prin fereastră, pentru prima oară, și oprindu-mă atunci când a trebuit să învăț, dureros, ce înseamnă „până când moartea ne va despărți“.

Mariana Brăescu Silvestri

O carte onestă

ARTUR SILVESTRI- așa cum l-am cunoscut,
este un titlu onest, care cere o carte onestă.

Am scris cum l-am cunoscut fiecare, cum l-am perceput sau înțeles, cum l-am reflectat în oglinda sufletului și a conștiinței noastre. Atât. Pentru că, să recunoaștem, nimeni nu deține adevărul complet despre această personalitate complexă, care încă se dezvăluie ochilor noștri prin scrieri, prin documente, fapte, amintirile celorlalți. Fiecare, o mică parte.

Am crezut la început că voi închea această carte repede, în câteva luni după plecarea lui spre eternitate, judecând după sutele de scrisori și mesaje electronice pe care le primeam de la scriitori, discipoli, cititori, impresionați de personalitatea și faptele lui, îndurerați de pierderea neașteptată. Dar în curând ne-am dat seama (pregătirea cărții fiind coordonată de Mariana Brăescu), că nu am fi făcut decât să edităm o nouă carte a lacrimilor.

A trebuit să-i dau dreptate din nou (pentru a câta oară?) lui Artur Silvestri care credea că fiecare carte are viața ei, se încheagă într-un spațiu tainic și apare la lumină, atunci când trebuie și poate fi primită...

Pentru că a fost necesar să mai treacă timp, să se potolească sau să se afunde, ca pârlăurile în albi subpământene, vârtejurile durerii și emoțiilor, să limpezim oglinda sufletului și a conștiinței să realizăm

că, așa cum spunea cineva în interviu „Noi, cei care l-am cunoscut pe Artur Silvestri, suntem privilegiați”, pentru a putea povesti și a scrie despre el.

Am alcătuit această carte împreună cu scriitori, critici literari, jurnaliști etc, care ne-au trimis propriile materiale sau au participat la discuții, interviuri despre Artur Silvestri, oameni care l-au cunoscut, au colaborat cu el, au avut o comunitate de idei, vise, planuri, acțiuni, unii au fost îndrumați și promovați de Artur Silvestri. Le mulțumesc tuturor pentru amintirile depănate, dar și pentru informațiile și explicațiile evenimentelor din lumea politică și literară ante și postdecembristă, pentru a înțelege nu doar viața și activitatea lui Artur Silvestri, dar și ceva în plus despre ceea ce am trăit sau trăim azi.

În ultimele pagini, cele mai grele poate, amintirile celor care i-au dat viață, părintii săi, Alexandru și Georgeta, care au plecat, de puțin timp învinși de durere, să-și caute pacea sufletului, alături de unicul lor fiu de care au fost toată viața atât de mândri și-atât de bucuroși până în ziua deznădejzii...

Cred că și prin această carte, suntem martori sau părtași, în măsura în care prețuim și valorificăm ceea ce am primit la trecerea lui Artur Silvestri din această viață în locul binemeritat din istoria culturii române.

Teodora Mîndru

Am fost legați de idei și de vise comune

Interviu cu scriitorul Ion Marin Almăjan

Teodora Mîndru: *Stimate Domnule Ion Marin Almăjan, dată fiind îndelunga și recunoscuta Dvs. activitate ca director de editură și jurnalist de prestigiu, vă rog să descrieți puțin, pentru cunoștința cititorilor (îndeosebi a celor mai tineri), atmosfera de lucru din lumea presei literare și a editurilor în perioada anilor 1970-1989.*

Ion Marin Almăjan: Am trăit anii 1965-1972, poate chiar mai încoace, ca într-un vis frumos. Revista *Secolul XX* începuse să traducă și să publice literatură nord-americană contemporană, literatură din America Latină, literatură europeană care ne fusese interzisă până atunci. Se putea scrie în presa culturală despre scriitori români, filosofi și esești ținută până atunci sub obroc. Cenzura își mai slăbise vigilența. Se atacau teme ale „obsedantului deceniu” cu frenezie, cu talent și sub acest pretext se făceau trimiteri la situații contemporane, la tare ale aceluia prezent.

Se crease o complicitate benefică între scriitori-editori și cenzura ascunsă acum sub formula de *Di-*

recția presei și tipăriturilor iar mai târziu pur și simplu sub *Direcția literaturii* de la *Consiliul Culturii și Educației Socialiste*, unde ani buni a condus cu dibăcie și curaj, între Scylla și Caribda, doamna Elena Docsănescu, căreia i se datorează apariția unor lucrări monumentale ale literaturii noastre, scoaterea de la index a unor personalități ale artei și culturii.

La nivelul județelor lectura presei culturale o făceau tovarăși cu sarcini directe de la secția de propagandă a comitetului județean al P.C.R. Revistele din județe aveau o viață mai grea decât cele din Capitală, tocmai fiindcă erau vizate de acești inși, uneori limitați cultural și fără curajul de a depăși vechile dogme proletcultiste.

Personal, am beneficiat de acest „dezgheț”, reușind să public la Editura Eminescu, în 1970, volumul de povestiri *Sunt dator cu o durere*, în care cititorul atent a putut descoperi multe din temele obsedantului deceniu: samavolniciile și crimele comise la colectivizarea agriculturii, deportarea în Bărăgan, războiul antisovietic și situația prizonierilor români, situația țăranului român etc., tratate mai apoi cu anvergură și bineînțeles mare talent de scriitori de primă mărime, precum Marin Preda. Din fericire, „șopârlele” nu au fost sesizate.

„Liberalizarea” aceasta a ținut puțin, din păcate. După vizita în Coreea de Nord, cred, a lui Ceaușescu, s-au născut „tezele din aprilie” care au reîntors lumea românească cu fața spre înapoi. Sau au încercat s-o facă, pentru că eu cred că o dată obișnuiți cu gura de aer proaspăt, adevărații intelectuali și creatori au refuzat închiderea în colivie.

Ca director al *Editurii Facla* pot depune mărturie pentru bătăliile date de mari directori de editură, cum au fost: Romul Munteanu (*Ed. Univers*), Valeriu Râpeanu (*Ed. Eminescu*) Alexandru Căprariu (*Ed. Dacia*), Mircea Sântimbreanu (*Ed. Albatros*) și alții pentru apariția unor cărți esențiale ale culturii și literaturii române.

Am participat la o ședință în care Romul Munteanu, în prezența Suzanei Gâdea, sinistrul ministru al Consiliului Culturii, și-a început spiciul cu următoarele cuvinte: „Eu știu că după ce voi spune ce am de gând, mâine voi fi trimis într-un colț de țară sau în creierii munților...” Și ceea ce a urmat a fost cu adevărat un rechizitoriu al stării de fapt.

Situația culturii a devenit dramatică odată cu numirea la conducerea Consiliului Culturii, în calitate de vicepreședinte, a lui Mihai Dulea, trimisul special al așa-zisului „Cabinet 2” condus de Elena Ceaușescu. Dulea a introdus grile draconice, obligând fiecare editură să-și trimită manuscrisele spre lectură la subordonații săi. Despre viziunile draconice la studiourile de film nu mai vorbesc.

Chiar și așa s-au publicat cărți de valoare, iar presa culturală a continuat să-și facă meseria. Cu scuzele de rigoare, am să dau un exemplu privind poziția revistei *Luceafărul*, de pildă, față de unele măsuri aberante ale partidului. Cum se știe, dacă se mai știe, Ceaușescu preconiza restrângerea vetrei satelor, urcarea țăranilor în blocuri fără încălzire și fără canalizare, într-un cuvânt ghetozarea satului, distrugerea satului tradițional și crearea unui avorton. Am scris atunci, la un telefon din partea redacției, un eseu cu titlul *Satul*

meu e patria mea, fiind convins că nu va apărea. Și totuși el a apărut.

TM: *Ce curente de idei se conturau în presa acelor ani, începând cu „liberalizarea” din anii ’65 și pe ce linie sau în ce „tabere” vă situați Dvs. și Artur Silvestri?*

Ion Marin Almăjan: Odată cu „liberalizarea” au apărut curente literare precum onirismul, noul val, postmodernismul, protocronismul teoretizat de Edgar Papu, teorie însușită de redacția revistei *Luceafărul*.

Eu eram colaborator al *Luceafărului*, însă nu pot zice că am fost partizanul declarat al vreunui curent.

Ca și astăzi, am crezut în valorile create de-a lungul timpului de neamul meu, mă las încântat de datinile și obiceiurile sale bune, iubesc creația muzicală folclorică, în special *Doina*, pe care o consider o capodoperă a spiritului românesc.

Mai cred că poporul român are nevoie de repere valorice, de învățători care să-l lumineze și să-l îndrume pe calea cea bună, pentru supraviețuirea lui și a specificității sale într-o lume tulburată și bântuită de tot felul de interese și de stafii.

Sunt adeptul modernizării, al modernității nestricătoare de crez religios, de morală, demnitate națională și, în ultimă instanță, demnitate umană. Odată pierdute, acestea nu vor mai fi recâștigate și pierderea lor va duce treptat la dispariția neamului românesc. Probabil că acest crez al meu mă alătură măcar parțial protocronismului, deși, repet, nu sunt adeptul hiperbolizării calităților românilor, nici ale celor de astăzi, de acum, nici ale celor din vechime.

TM: Cum l-ați cunoscut pe Artur Silvestri și cum s-a ajuns la o prietenie, o legătură culturală și sufletească de durată? Ce imagine v-ați făcut despre Artur Silvestri, cronicarul de la *Luceafărul*, scriitorul, editorul, la început? S-a modificat aceasta când l-ați cunoscut mai îndeaproape?

Ion Marin Almăjan: Nu cred că *Luceafărul* practica naționalismul comunist, cum se afirmă acum, în timp ce *România literară*, să zicem, era portdrapelul modernității, al europenismului. Era evident însă că între ele existau diferențe de optică și de atitudine față de cultura și literatura națională.

În ce mă privește, am publicat în *Luceafărul*, în 1968-69, când șefa secției de proză era Sânziana Pop. Ei îi datorez și un text de recomandare pe coperta primei mele cărți.

Cu Artur Silvestri m-am întâlnit mai târziu, prin anii '80. Am primit de la el, când eram director la *Facla*, o scrisoare prin care îmi trimitea niște întrebări și mă ruga să-i răspund la ele. Îl interesa cum promovează *Facla* literatura tinerilor, ce tip de literatură, de principii de ordin estetic ar trebui să aibă în vedere editura etc. I-am răspuns.

Apoi ne-am întâlnit la unul din colocviile naționale organizate de Uniunea Scriitorilor la Timișoara. Eram la o masă la un restaurant când unul dintre colegi mi-a adresat o vorbă urâtă. Artur Silvestri a sărit în apărarea mea cu vehemență, fapt care m-a impresionat enorm. Cu toate că eu însumi nu eram un papă-lapte, ba aş zice dimpotrivă, intervenția negurosului Artur Silvestri (mă refer la negura bărbii, firește), a avut un efect colosal. I-am mulțumit și l-am îmbrăți-

șat. Așa a început simpatia noastră omenească.

Mai apoi a publicat o cronică despre literatura scrisă de mine, dovedind o înțelegere profundă a sensurilor urmărite în proza mea, evidențiind lucruri pe care eu însumi nu le-aș fi văzut.

Ne-am mai întâlnit la o manifestare literară organizată la Chișinău-Criș de profesorul și criticul Alexandru Ruja, unde a venit împreună cu doamna Mariana Brăescu. Și, după cum mărturisește doamna Brăescu, se pare că atunci a fost momentul apropierii dintre domniile lor.

După 1990 am lucrat un timp la două publicații surori. El la *Națiunea* în București și eu la *Renașterea bănățeană* în Timișoara (ambele având ca patron pe Iosif Constantin Drăgan), promovând aproximativ aceleași teme și idei: vreau să precizez că ideile și temele născute din ele erau izvorâte din modul nostru de a gândi și a simți și nu din comanda lui Drăgan.

TM: *Înainte de a începe acest interviu, ați spus: „Am fost legați de idei și de vise comune”. Care erau aceste idei și vise comune? Se regăsesc ele în scrierile și activitatea lui Artur Silvestri?*

Ion Marin Almăjan: Răspunsul la această întrebare dar și la altele îl dau, cred, o scrisoare pe care Artur Silvestri mi-a trimis-o la 22 dec. 2005:

„Domnia Voastră,

Îmi îngădui să vă trimit un gând bun și mulțumiri fiindcă, în aceste vremuri, ce ne-au fost date, am simțit, câteodată sau adeseori, că nu suntem singuri și datorită prezenței Domniei Voastre pe lume. Poate că,

uneori, nu am reușit să ne trimitem unii altora gândul cel bun la timpul potrivit și atunci când ar fi fost mai multă nevoie de el; poate că, fără să o fi dorit, am uitat că este nevoie să ne simțim alături de cei cu care ne-am învoit de la sine, fără să o fi cerut cineva, spre a fi împreună și spre a putea face, cu folos, și a duce la capăt, misiunea ce ni s-a dat de către Cel ce le știe pe toate. Există, poate, în fiecare din noi, o clipă de clătinare sau un moment indefinit când uitarea cea rea ne absoarbe, dar ceea ce ni s-a poruncit și Binele ce îl putem face, și știm să îl facem căci l-am făcut, biruie în cele din urmă. Iată de ce, fără a mi se întări în vreun fel, și fără a mi se spune cuvinte ce sunt de la sine înțelese, știu că, în zilele vieții noastre, Domnia Voastră sunteți și veți rămâne acolo unde vă este locul, între cei ce bine-merită și vor binemerita de la cei ce au fost – și nu i-am uitat – și de la cei ce vor fi, și despre a căror soartă ne îngrijim și noi, după puteri, ca să existe și să vorbească în cuvinte ce nouă, acum, ne-au fost aproape și ne-au definit. Și în ceea ce mă privește, aș adăuga ceea ce poate că știți, sau poate că ați bănuț: și anume că pe cerul meu sufletesc, prezența Domniei Voastre rămâne cu fixitatea ce o au constelațiile (...).

Viața noastră nu a fost făcută ca să ne plângem și ca să ne gândim, precum cei ce aduc prigoana, răul și destrămarea, la toate cele trecătoare, ea ni s-a dat ca să ne străduim să devenim, în felul nostru, model și exemplu, iar numele bun și fapta bună, oricât ar fi, în proporție, de mărunță și oricât de indefinită, sunt cele ce ne vor salva de la uitare și de la Moartea Definitivă. Noi am aflat – câteodată fără să avem

nevoie de cuvinte, căci poate doar ni s-a șoptit sau există în tiparul ce ne-a făcut posibili – că, dincolo de lumile amestecate ce ne înconjoară, există și stăruiește o Românie Tainică, de unde am ieșit la o vreme și unde ne vom întoarce și noi, la o vreme, adormind până când suna-vor trâmbițele Judecății de Apoi. În acea lume sunt toți cei despre care, în șoaptă sau în gând, facem adesea pomenire, căci sunt Părinții noștri, oameni buni, vietățile cuviincioase și tot ceea ce, înconjurându-ne cu bunătatea ce se presimte atunci când ne gândim la ei ne ajută și ne păzește. Să ne păzească, deci, încă un an și încă o vreme, unii pe alții, de cel rău și de destrămarea ce ne amenință...

Cu dragoste, căci creștinii se iubesc chiar fără să se cunoască,

Artur Silvestri”

O asemenea scrisoare este în fapt o mărturisire de credință bulversantă și ea ar fi putut – și poate că așa s-a și întâmplat – să fie adresată tuturor confrăților care cred în *România Tainică*. Ea sună acum cu mult mai convingătoare și mai dramatică, când Artur Silvestri s-a coborât la Părinți, la vietățile cuviincioase, părăsind pe cele necuviincioase, lăsându-ne să asistăm ori chiar să fim părtași la marea destrămare.

Și atunci când mi-a fost adresat, dar cu atât mai mult astăzi, eu am primit acest mesaj ca pe o încredințare a unei taine, ca pe un legământ al unei frății tainice. Ideile comune și visele sunt cuprinse în scrisoarea deschisă pe care am adresat-o celor de aceeași credință cu mine și care a stat mult timp pe frontispiciul revistei *Luceafărul românesc*, în celelalte eseuri

ce au apărut în revistele ARP, în scrisorile dintre mine și Artur Silvestri.

Iată, la 29 august 2006, Silvestri îmi scria:

„În tot ce facem astăzi prin efort colectiv se adună o întâie pagină de istorie de modele și în aceasta constă, înainte de toate, forța și însemnătatea contribuției ce aducem. Acest mod de a vedea își are însemnătatea în imediat, dar va veni o vreme când va deveni însăși condiția de a fi și când vom fi obligați, dacă voim să mai existăm, să ne compunem prin întregire «friza de semne secrete» sau Panteonul populat de chipuri cărora Patria le este recunoscătoare fiindcă și ei au înțeles care este datoria lor față de ea. Esențială este, deci, misiunea și prin acesta felul însuși de a ne aduna. Unii stăteau deoparte, în izolare și penumbră, alții își cunoșteau, unii altora, opera și înfăptuirea de ani mulți ori mai puțini, dar au fost suficiente câteva minute de schimburi de cuvinte și de idei clare și hotărâte și am știut, precis, cine suntem și ce avem de făcut. Aceasta a fost de fapt explicația modului straniu cum s-a alcătuit ceea ce noi denumim astăzi România Tainică, o realitate care nu este un grup și nici o mișcare, ci o realitate ce vine de demult și merge către înainte, într-o vreme aproape paralelă cu orice timp indecis, ca și cum ne descoperă deodată un râu subteran și roditor, căruia unii îi aparținem prin însuși secretul de a exista.”

Dacă doriți alte exemple ale ideilor și visurilor noastre le puteți găsi dumneavoastră înșivă în cele ce le-am publicat în revistele ARP.

TM: *Vă amintiți momente de izbândă sau, dimpotrivă, de dezamăgire, de amărăciune, ale Dvs. sau ale lui Artur Silvestri? Cum vă susțineți reciproc în astfel de momente?*

Ion Marin Almăjan: Jelaniile mele încărcate de obidă, de revoltă față de starea țării și a națiunii, față de căderile în mocirlă, au fost recepționate de Artur Silvestri și de fiecare dată a încercat să-mi transmită un cuvânt de îmbărbătare, de speranță. La rândul-mi am făcut același lucru atunci când am simțit că era nevoie. Nu vă pot descrie fluidul care a circulat între noi, ghicirea sau înțelegerea gândurilor chiar și nerostite, deși trăiam unul la București, altul la Timișoara.

Un asemenea fenomen am mai trăit cu ani în urmă în raporturile mele fraterne cu poetul Rolando Certa din Sicilia, care a murit la Budapesta, în drum spre Timișoara, unde-l aștepta un nou volum de poezie tradus în limba română, tipărit la *Editura Facfa*. Din nefericire, Destinul sau Providența sau mai știu eu cine, lovește când ți-e lumea mai dragă, curmând viața unor oameni ce-mi erau atât de apropiați.

TM: *Din corespondența Dvs. cu Artur Silvestri am observat că au existat și unele pauze de comunicare, dar amândoi reluați corespondența de la același nivel de înțelegere, afecțiune și comunicare, ca și cum v-ați fi scris zilnic, sau ca și cum, deși nu v-ați scris, ați existat mereu unul pentru altul, chiar fără o directă comunicare. Este doar o impresie, sau o realitate?*

Ion Marin Almăjan: Nu-mi dau seama dacă între noi au fost tăceri. Poate au fost determinate de

plecările familiei Silvestri în străinătate sau de multe-le mele internări prin spitale. La rugămintea lui Artur Silvestri de a-i trimite propuneri și sfaturi legate de proiectul *Sinteze*, am fost de părere că ar fi nevoie de o publicație care să se adreseze românilor de pretutindenă, încercând să-i „adune” în ideea de iubire de neam și de valorile perene ale românismului. Poate de aici s-au născut revistele care au ajuns să străbată lumea intrând în casele românilor din cele mai îndepărtate colțuri de lume și alinându-le sufletele.

Apoi l-am sfătuit să lărgască sfera de adresabilitate a revistelor, făcând să fie cunoscute de instituții ale statului, de autorități și personalități culturale importante. Credeam că aceste reviste, această muncă titanică, cu toate ideile nobile pe care le promovează, merită să pătrundă cât mai adânc în fibra societății românești bolnave și a conștiinței românilor.

Artur Silvestri mi-a răspuns: *„Noi nu avem nici o legătură cu acești ocupanți dezgustători pe care trebuie să-i tratăm cu dispreț și fără nici o dorință de a le comunica vreodată ceva; puteau face și nu au făcut, și puteau măcar să nu strice ce au stricat. Și strică mereu. Și vorba lui Alexandru Nemoianu: Cu diavolul nu se intră dialog.”* Răspunsul este mult mai dur, mai tranșant. Mi s-a părut că nu am fost înțeles. Nu la Patapievici, mă gândeam eu, nici la Tismăneanu etc., ci la români de bună credință, care împărtășesc ideile noastre. Desigur, răspunsul se încheia: *„Cu drag, Artur Silvestri”*. Nu era decât un dialog frățesc.

TM: *Știu că ai fost printre primele persoane, dacă nu chiar primul, căruia Artur Silvestri i-a dez-*

văluit proiectul său Pune românii în legătură și i-a comunicat fiecare mare pas în crearea rețelei de publicații electronice INTERMUNDUS Media. Ce importanță credeți că are lansarea revistelor on-line și a întregii rețele culturale? Credeți că zbaterea, lupta, faptele lui, au avut, au încă, un efect în sensul pe care l-a urmărit?

Ion Marin Almăjan: Bineînțeles. Crearea rețelei *INTERMUNDUS Media* a adunat cugete și personalități românești din lume în jurul ideii de prețuire și apărare a valorilor patrimoniului cultural românesc, a credinței ortodoxe, a limbii și culturii. Lucian Hetco din Germania, Alexandru Nemoianu din S.U.A., Corneliu Florea din Canada, Dimitrie Grama din Danemarca, Grigore Vieru, Nicolae Georgescu, Mihai Ungheanu, Ivan Evseev, Teodor Vârgolici, Ion Rotaru, Ioan Opreș, Dan Zamfirescu, Ion Coja, Ioan Grigorescu, Adrian Dinu Rachieru etc. sunt conștiințe și valori care au răspuns chemării lui Artur Silvestri și programului revistelor ARP.

TM: *Prin prisma îndelungatei Dvs. experiențe de director de editură, ce părere aveți despre Artur Silvestri-editorul, despre străduința lui de a descoperi „pepita de aur” și de a o arăta lumii, îndrumând tinerii și mai puțin tinerii scriitori și editându-le, prin eforturi proprii, cărțile? Dar despre documentarele Cuvinte pentru urmași, Mărturisirea de credință literară, sau cele dedicate unor personalități culturale (de exemplu d-nei Zoe Dumitrescu Bușulenga)? Au fost acestea „vânare de vânt” sau, undeva, aceste străduințe se vor regăsi în cultura românească?*

Ion Marin Almăjan: Nimic din ce a gândit și a făcut Artur Silvestri nu a fost gratuit. Nici volumele tipărite adunând creații ale unor tineri scriitori, nici cele care au însumat eseuri, nuvele, ale unor cărturari maturi și cu atât mai mult volumele dedicate unor mari personalități ale culturii române. Cu siguranță ele sunt în cultura română, indiferent dacă se face sau nu tapaj în jurul lor. În fapt, astăzi se face zgomot mare în jurul unor simulacre de cultură, a unor scriitori făcuți de un grup de prieteni sau de interese comune. Fără îndoială, poți rămâne cu gust amar, poți să te îndoiești chiar, dar nu poți să nu crezi că „birui-va gândul”, vorba cronicarului.

TM: Revenind la corespondența electronică a Dvs. cu Artur Silvestri, pe care ați avut bunăvoința să ne-o trimiteți la redacție, am avut impresia că citesc schimbul de scrisori între doi seniori ai culturii, nu ca vârstă, ci ca atitudine, ca valori și idealuri pe care le afirmați, ca respect pe care îl arătați unul altuia, chiar începând cu ceremonioasa adresare „Domnia Voastră”, sau „Iubite Domnule...”. Exprimă ceva deosebit, din punctul Dvs. de vedere, modul de adresare: foarte respectuos, dar și afectuos?

Ion Marin Almăjan: Indiferent cum ne-am adresat, în funcție de starea sufletească de la „Domnia Voastră”, până la „Iubite domnule Almăjan (respectiv Silvestri)”, aceste formule de adresare nu au acoperit, cred, decât în mică măsură, sentimentele pe care ni le-am purtat unul altuia: respect, prețuire, fraternitate, și chiar iubire fraternă.

TM: *Dacă ar trebui să-l caracterizați concis pe Artur Silvestri, să zicem pentru un posibil dicționar al culturii române, sec. XX-XXI, ce ați spune despre el?*

Ion Marin Almăjan: Artur Silvestri, mare patriot și cărturar român, scriitor, filosof al culturii, editor și publicist de elită, creatorul rețelei de publicații electronice *INTERMUNDUS Media*.

Dacă un asemenea dicționar ar apărea în România de astăzi, ar fi întâmpinat cu adversitate, întrucât patrioții, iubitorii neamului, ai istoriei și ai patrimoniului său cultural sunt văzuți rău, exilați în afara unei așa-zise modernități europene. Dar... „*ce e val ca valul trece*”. România a mai cunoscut în urmă cu șaizeci de ani o asemenea modă. Timpul a spulberat-o cum o va spulbera și pe cea de astăzi.

TM: *Aș dori să oferim cititorilor, în încheierea acestui interviu, câteva scrisori din corespondența Dvs. cu Artur Silvestri.*

Ion Marin Almăjan: Desigur, cu cea mai mare plăcere. Selectați dumneavoastră ce scrisori doriți.

Teodora Mîndru: *Vă mulțumesc și vă doresc numai bine și multă sănătate.*

De la: **Artur Silvestri**

Data: 22 august 2006, 20:50

Subiect: *Câteva cărți, o amintire, gânduri*

Către: Ion Marin-Almăjan

22 August 2006

Iubite Domnule Almăjan,

Am fost mâhnit și am căzut pe gânduri citind ceea ce mi-ai scris în câteva rânduri, mai de mult dar și mai deunăzi; câteva fraze despre ingratitudine, răul omenesc irațional, relații formale și întâlniri neconținutistice care fac partea cea mai cuprinzătoare a vieții ce trăim. Le cunosc și eu prea bine și îi mulțumesc Celui ce le chibzuiește pe toate că mi le-a dat și m-a făcut să nu mai am iluzii și să nu mă mai amăgesc fără nici un rost; iau, de aceea, totul așa cum vine, fără să mă afecteze atunci când se produc (căci le cunosc) și dacă nu le aflu de la câte cineva (căci se întâmplă, deși rareori) știu cu atât mai bine să prețuiesc caracterul, ținuta nobilă și gestul cumin-te și cuviincios.

Tot ceea ce evocați, cu o amărăciune ce o înțeleg, trebuie, însă, ținut la depărtare și reținut în locul izolat ce i se cuvine mai ales în ziua de azi, când toate sunt neverosimil de frivole, iar echilibrul moral aproape că nu mai există. Căci, până la urmă, acestea sunt relele și suferința nemeritată care, îndepărtate, ne ajută să ne definim mai bine și să ne găsim rostul nostru propriu și poate chiar și partea noastră de destin colectiv. Semnificația acestor gânduri depășește regimul clipei.

Îmi amintesc că, odinioară, când eram nu numai ceva mai tânăr (căci astăzi mă simt de parcă aş avea o mie de ani şi uneori cred că îi şi am), ci şi mai încrezător că voi putea face măcar o parte însemnată din ceea ce proiectasem, aveam un sentiment atât de teoretic al sfârşitului încât convingerea că acesta se întâmplă întotdeauna undeva, departe şi că nu se va abate şi pe la mine, îmi dădea o iresponsabilitate apropiată de simţul veşniciei. Acum ştiu că era o iluzie şi ca esenţialul nu mai este să nădăjduim că nicio dată nu îl vom cunoaşte ci, mai degrabă, că va sosi când măcar o parte din ce avem de făcut s-a aşezat într-o oarecare rânduială. De aceea, poate, mă străduiesc să duc până la un capăt vizibil ceea ce îmi propun şi reuşesc cu greu, uneori trebuie să şi amân şi încerc un simţământ de neputinţă. În acest an mă gândisem că voi publica cu cel puţin de trei-patru ori mai multe cărţi decât anul trecut şi acum, când se apropie toamna, observ că apărute sunt mai puţin de jumătate decât înainte. Ce m-o fi împiedicat? Şi ce anume a adus în loc de intensificare – amânări şi iritare surdă, ca şi cum nu aş fi reuşit să mă concentrez îndeajuns în felul în care ascultî muzica sau cauţi să percepi un mesaj de departe? Nu îmi pot da seama, chiar dacă încerc în fiecare zi. Poate că este bătrâneţea sau prea multele obligaţii ce se adună şi nu se mai încheie. Dar nemulţumirea există.

Câteodată îmi vine să cred că nici nu mai am răbdare şi că mă grăbeşte gândul de a face cât mai multe şi cât mai repede din ceea ce, probabil, doar eu pot să fac, aşa cum, de altminteri, stă în puterea fiecăruia să facă anumite gesturi mai mari sau mai mici

care îi sunt date lui și numai lui. O să reușesc? Le voi împlini într-un fel ce ar putea să semene măcar cu o schiță sau cu o ipoteză? Iată întrebări fără un răspuns deslușit; rămâne doar nădejdea, imensă și neli-niștită ca și bănuiala că nu vom muri de tot.

Pentru mine, care trăiesc numai ca să scriu, toate aceste simțăminte se răsfrâng în năzuința de a mai face să existe încă o carte și încă una, și încă una. Iar faptul însuși că acestea se nasc echivalează cu încredințarea unei datorii ce s-a îndeplinit în felul ei, oricât de puțin semnificativ, căci important ar fi, până la urmă, că ele vor exista. Și mai mult ca sigur că vor face bine cuiva, cândva, într-un loc oarecare de pe Pământ.

*Cu drag,
Silvestri*

De la: **Artur Silvestri**

Data: 31 mai 2008, 10:43

Subiect: *Răspunsuri amânate, cărți în lucru, mulțumiri*

Către: Ion Marin-Almăjan

31 Mai 2008,

Sf. Mucenici Ernie, Eusebie si Haralambie

Dragă și iubite Domnule Ion Marin Almăjan,

Îmi cer iertare pentru amânarea răspunsurilor la scrisorile primite în săptămânile trecute dar lucrez din greu la terminarea câtorva cărți proprii și a trei „volume colective” pe care le-am promis că vor apărea și aș vrea să mă țin de cuvânt. Această muncă va

mai ține o vreme și, prin urmare, nu am întotdeauna capacitatea de a reacționa prompt. Bineînțeles că îmi fac culpă pentru astfel de întârzieri, dar practic nu am soluție și nădăjduiesc că oamenii care scriu și lucrează cu stăruință să mă înțeleagă.

Nu îmi amintesc dacă există teme rămase suspendate între cele care vă implică sau dacă anumite texte trimise către redacție sunt întârziate nepermis de mult; dacă sunt asemenea cazuri, aș ruga să îmi comunicați. Așteptăm, cu aceeași solidaritate, orice creații sau consemnări credeți că ar fi utile pentru apariție sau, așa cum s-a mai întâmplat, scurte informații despre ce faceți, ce scrieți sau ce proiecte aveți. Esențialul în aceste vremuri este, cred, să nu stăm pe loc și cu mâinile în sân.

Cât despre toate celelalte ce se întâmplă în jurul nostru, între care unele, de fapt destule, ne ating sau ne supără, numai Dumnezeu știe ce e mai bine; dar nădăjduim în așezarea tuturor la rânduiala și la vechile – și sănătoasele – principii de îngăduință și bună voie.

V-aș ruga să-mi scrieți când aveți ceva care credeți că trebuie împărtășit și nu uitați că sunt alături de toți cei ce încearcă să lase o urmă în timp, indiferent dacă ei au înțelegere sau atenție față de ceea ce fac alții.

Cu doriri de bine si de sănătate,

Dr. Artur Silvestri

De la: Ion Marin-Almăjan

Data: 1 iunie 2008, 09:55

Subiect: *Mesaj de inimă*

Către: **Artur Silvestri**

Iubite domnule Artur Silvestri,

Mulțumesc pentru gândul pe care mi l-ați adresat. Vă înțeleg că aveți destul de lucru și că nu vă rămâne timp pentru corespondența cu ceilalți. În ce mă privește, atât timp cât mă vor ține puterile, nu voi abdica de la opiniile și crezul exprimat deja în faza de început a prezenței mele alături de Dv. Sper din tot sufletul să fiți convins de loialitatea mea, odată cu gratitudinea și admirația pentru eforturile făcute, financiare și intelectuale, în cristalizarea unor reviste on-line care să umple golul imens existent acum în cultura română, să combată deruta și marasmul ce s-au instituit în viața noastră spirituală. Pentru aceasta, vă sunt frate de credință până la capăt, chiar dacă nu vom ține legătura propriu-zisă decât sporadic.

*Vă doresc succes în scrierea cărților și sănătate,
Ion Marin Almăjan*

Notă: Ion Marin Almăjan, romancier, nuvelist, critic literar, jurnalist prestigios. O lungă perioadă director al *Editurii Facla* din Timișoara.

Cărți reprezentative: *Neîmpăcați în mânia* (roman, 1974), *Tornada* (roman, 1980), *Întoarcerea spre asfințituri* (povestiri, 1984), *Vremea hahalerelor* (pamflete, 1998) *Mătușa mea, Maria Theresia* (roman, 2003, Premiul Uniunii Scriitorilor din România), *În afara gloriei* (roman, 2006).

Artur Silvestri a fost secretarul literar al epocii sale

Interviu cu criticul literar Nicolae Georgescu

Teodora Mindru: *Stimate Domnule profesor univ. dr. Nicolae Georgescu, într-o „mărturie tulburătoare” cu titlul Artur cavalerul scriați că l-ați cunoscut pe Artur Silvestri „în vremuri de cumpănă”. La ce perioadă, context vă refereați?*

Nicolae Georgescu: Este vorba de anii '80 ai secolului trecut, *o criză în criză*. Să explic. Pe fondul crizei mari de ideologie, de sistem politic, a apărut în acești ani o criză a încrederii noastre în noi înșine. Privind retrospectiv, astăzi cred că a fost efectul scontat al ideologizării forțate. Adică, timp de peste 30 de ani, o generație întreagă, ne-au *tulniucit* urechile cu „poporul unic muncitor”, „comuniști din toate țările uniți-vă” etc. – încât nu ne mai spunea nimic vocabula aceasta, *român*. Nu ne mai păsa de ce e românesc și ce nu e românesc, vedeam totul în amestec, un „și ce dacă” insensibil regla orice răspuns la îndoieli... Cum să mai faci istorie sau istorie literară într-un asemenea climat de indiferență față de diferențe? În literatură bântuia spiritul entropic, standardizarea prozei mai

ales se făcea cu sistem, era încurajată, lăudată. Cine se abătea de la rețetă era cam desconsiderat. Noi am trăit *această* criză, poate am trăit-o chiar în exces în mijlocul evenimentelor, în imediatul faptei scrisului. O criză foarte gravă – ca orice criză identitară, de altfel. Să nu mai știi care este stânga și care este dreapta ta, să-ți fie indiferent ce e dincolo de tine în trecut... Or, lucrurile erau atât de rău pornite la vale încât noi înșine, în momente de luciditate, de sinceritate cu noi înșine, nu prea vedeam salvarea, nu prea acordam mari șanse redresării. Vedeți, doar, cum efectele sunt foarte vizibile până astăzi. În acest sens eu am considerat anii '80 ai secolului trecut ani de cumpănă. O cumpănă poate să se aplece ori într-o parte ori în alta: așa resimțeam viitorul imediat, ideea națională era în cumpănă, putea să fie sau să nu mai fie. În aceste condiții a trăit, a gândit, a lucrat Artur Silvestri cu mine și cu ceilalți intelectuali care au sesizat fenomenul și au dorit să facă ceva, să se opună cumva acestei alunecări.

TM: *L-ați cunoscut pe Artur Silvestri la revista Luceafărul. Pentru cititorii de astăzi, aș vrea să refaceți cadrul. Cine erau redactorii de la Luceafărul, conducerea, colaboratorii, constelația luceferistă?*

Nicolae Georgescu: În anii '78-'80, când m-am apropiat eu de *Luceafărul* (mi-au trebuit doi ani de tatonări, dar asta este o altă poveste, poate o reiau mai jos sau altădată), revista trecea prin unele transformări. Era o conducere energetică, avându-l redactor șef pe Nicolae Dan Frunteletă, redactor șef adjunct pe Mihai Ungheanu și secretar general de redacție pe Aurel

Zăinescu. Pe vremea aceea funcțiile erau puțin diferite față de azi – dar la *Luceafărul* a existat ceea ce se numește munca în echipă, deci această tripletă era reprezentativă. Apoi erau secțiile: Nicolae Ciobanu la critică (un estet intransigent și un intelectual deosebit; urmărirea cu mare atenție critica tânără, o încuraja), Artur Silvestri și cu mine, mai târziu Theodor Balș, la traduceri. Nicolae Velea, Iulian Neacșu, Gheorghe Suciuc la proză, Sânziana Pop la reportaj. Aceste funcții au fost ocupate, apoi, de alți membri din redacție. Grigore Hagiu, Ion Gheorghe și Cezar Ivănescu la poezie (Cezar Ivănescu ținea un ceneclu în redacție, se numea *Numele poetului*), dar și Dan Laurențiu, cu eternul său baston-umbrelă, era o prezență de ceasornic și știa toți colaboratorii și toate temele. Fiind cam cenzurat, publica puțin și nesemnificativ. De pagina externă se ocupa Aurel Dragoș Munteanu. În general redactorii mai vechi erau hârșiți de cenzură, obosiți să tot schimbe de ani de zile texte, idei, cuvinte ca să le treacă numele în revistă – și trimiteau la înaintare, ca să zic așa, colaboratori mereu noi. În anii aceia cenzura era negociabilă oarecum, era un fel de școală de strecurat literatură, în fond obiecțiile erau de ton, de nuanță, de conjunctură, puteai împacheta și idei mai grele în aceeași hârtie – dar trebuia să fie rafinat sau să aștepte momentul potrivit. Și acesta este unul dintre motivele pentru care colaboratorii *Luceafărului* erau mai mulți decât redactorii revistei.

Eu am debutat la *Luceafărul* pe 13 septembrie 1980 (de ziua pompierilor), următorul text l-am publicat peste exact 13 numere – și cifra aceasta mi-a purtat mult noroc (am descoperit și un număr pierdut

din *Timpul* eminescian: numărul 113 din 1882, pe care l-am editat în *Luceafărul*). Mă zbăteam de doi ani să public.

Când spui *Luceafărul*, ești tentat să înțelegi instituția ca atare, adică redacția cu cei 12-15 redactori ai ei, dintre care 4-5 munceau efectiv. În realitate, *Luceafărul* devenise înainte de ajungerea mea acolo, deci înainte de anii '80, un loc de întâlnire, trăia prin grupul din jurul redacției, prin intelectualii care percepuseră și trăiau în mod asemănător acea criză identitară a neamului despre care am încercat să vorbesc mai sus. Sunt foarte atent la cuvinte, și reiau pentru întărire: mulți, enorm de mulți intelectuali au *perceput-o*, dar criza ca atare a creat curente, adică moduri de trăire distincte după vârstă, educație, geografie interioară etc. Nimeni nu poate spune: „*Noi am fost buricul pământului!*” Este vorba, în fond, de răspunsul fiecărui grup la provocările bolii sociale, culturale, politice. De soluțiile fiecăruia în parte și ale fiecăruia ca grup. Noi, cei de la *Luceafărul* (mă refer la cei activi de la *Luceafărul*), ne-am creat un stil de lucru care nu e greu de descris, dar e mai greu de înțeles, cred. Este vorba de întâlniri pentru discuții. Fie la cele câteva restaurante unde aveam colțul nostru, fie la cele câteva adrese ale unora dintre noi, fie în delegațiile prin țară – oriunde ne aflam în grup porneam aceste discuții pe teme identitare. Regula noastră, internă, era oarecum simplă: trebuia să ne citim unii pe alții (și aici nu încăpea excepție: toți știam ce a scris sau despre ce va scrie fiecare în parte), să comentăm deschis și, mai ales, să-l lăsăm pe fiecare să-și dezvolte ideile. Un grup cu reguli liber acceptate și respectate

este, se înțelege de la sine, un grup de prieteni. Desigur, cu ierarhia lui interioară, recunoscută de toți – dar aceste ierarhii întăreau prietenia, n-o știrbeau cătuși de puțin.

TM: Cum vi-l amintiți pe Artur Silvestri în acel context? Ca redactor, cronicar literar, coleg, prieten poate? Vă amintiți discuțiile pe care le purtați numai cu Artur Silvestri sau în grup?

Nicolae Georgescu: Artur Silvestri este unul dintre cei care au contribuit decisiv la sudarea grupului, la alegerea celor activi din redacția *Luceafărului*. Practic, Artur Silvestri „monitoriza presa”, cum s-ar zice astăzi, adică citea întreaga producție de periodice românești, mai ales revistele, mai ales pe cele culturale dar și pe cele științifice. El singur își alesese acest mod de a cunoaște, dar și de a-și stabili afinitățile. Din când în când se oprea asupra câte unui autor și începea să-l caute pretutindeni pe unde publica. Munca lui se derula, de fapt, mai ales în bibliotecile mari, acolo unde se găseau abonamente – dar și bibliografii. Era un cititor asiduu al Bibliotecii Academiei Române, acolo unde eu lucram – și unde i-am prezentat mulți prieteni, mai ales printre depozitari, cum li se spune celor care în bibliotecă lucrează în depozite și aduc cărțile spre lectură sau împrumut. Tot aici avea întâlniri și nesfârșite discuții cu viitorii săi colaboratori – pe care și-i alegea, vă repet, după ce le citea textele. În felul acesta el făcea un fel de radiografie de idei: îi găsea pe aceia care rezonau în programul *Luceafărului* fără ca ei să știe. În fond, Artur Silvestri este unul dintre cei care au conștientizat, au individu-

alizat un curent de idei, un grup alcătuit din indivizi care uneori nici nu se cunoșteau între ei. Este ceea ce, în sociologie, se numește *o școală de gândire*: intelectuali răspândiți pretutindeni care se regăsesc în modul de a înțelege realitatea. Ei nu au nevoie de un sediu central, de o clădire etc. – ci doar de publicații și întâlniri periodice. Ei se întâlnesc, se citesc, se citează ca să dezbată, ca să dezvolte un pachet de idei.

Pe lângă textele pe care le-a scris și publicat pe marginea ideii naționale și dincolo de temele pe care le-a propus, Artur Silvestri a adus, cred, la *Luceafărul* cei mai mulți colaboratori, mai ales tineri. Avea vocația aceasta de a descoperi – după ce își făcuse din lecturi investigatoare o adevărată profesiune secundă, de credință. Urmau prezentările către prieteni, apoi primirea în redacție, lărgirea ariei de discuții...

Se poate vorbi de un adevărat ritual al intrării cuiva în grup, ritual pe care eu însumi l-am parcurs. După primele colaborări la *Luceafărul*, eu am așteptat un an întreg să public aici, am vrut să public proză, apoi traduceri. Către critică și istorie și literară m-a îndemnat mai ales necesitatea: în acest domeniu se simțea nevoia de nume noi, cum se zice – sau, mai simplu, mi s-a sugerat că, dacă vreau să public, doar critică mi se primește, celelalte domenii sunt aglomerate. Cezar Ivănescu, cel care mă primea mai des în cercul său, m-a prezentat lui Mihai Ungheanu – care, după câteva lungi și lămuritoare discuții pe teme de istorie literară, „m-a dat pe mâna” lui Artur Silvestri, să întărim împreună departamentul de critică al revistei. Deși cu 3 ani mai mic decât mine, Artur Silvestri m-a debutat. Lucrurile s-au petrecut ceva mai compli-

cat, de fapt. Eu îl cunoșteam pe profesorul Gheorghe Ivănescu, unchiul lui Cezar Ivănescu, aveam cu dânsul lungi colocvii filologice prin curtea Bibliotecii Academiei – după ce mi-l prezentase amicul Lucian Chișu (inițial, cu aceeași intenție de a-i face cunoștință cu depozitarii bibliotecii ca să-i fie servite mai repede cărțile, fiindcă cititorii așteptau și câte o jumătate de oră să le vină cărțile din depozit, dar asta nu din rea voință, ci pentru că erau depozitari puțini, schema bibliotecii funcționa la minima rezistență). Profesorul m-a trimis la nepotul său, Cezar Ivănescu, în biroul cărui l-am recunoscut pe Artur Silvestri, cititorul de la bibliotecă ce era. Vedeți, este vorba de cunoașteri și recunoașteri care țin și de destin. Important este că în anii mei de integrare am fost foarte apropiat de Artur Silvestri, mă vizita acasă și la bibliotecă, îl vizitam și eu destul de des acasă la el, în apartamentul de pe str. Căderea Bastiliei, destul de aproape de Biblioteca Academiei. Nu aveam o regulă a discuțiilor, ne spuneam unul altuia ce am mai citit, ne împrumutam cărți, stabileam despre ce cărți să scriem în revistă.

Revista *Luceafărul* căuta să atragă atenția într-un fel aparte asupra ideii naționale și una dintre temele care se dezbătea pe atunci ținea de revalorificarea trecutului nostru cultural. Asta implica un fel de calendar cultural cu sublinierea datelor mai importante (zile de naștere ale marilor scriitori, evenimente importante etc.). Oricum, în atmosfera aproape sufocantă a sărbătorilor comuniste, *Luceafărul* a adus această noutate care la început a derutat dar apoi s-a împământenit în toată presa culturală. Sărbătoream nu numai anii scurși de la „Eliberare”, de la grevele din ’33,

de la „Salva-Vișeu” etc. – aniversări impuse de regim –, ci și cât a trecut de la uciderea lui Miron Costin, de la tipărirea *Bibliei de la București*, de la programul *Daciei literare*... Aceste sărbători, unele dintre ele de-a dreptul derutante pentru cenzură care se trezea joia cu numărul făcut (*Luceafărul* se tipărea vineri p.m. și la chioșcuri apărea sâmbăta), adică era pusă în fața faptului împlinit – multe dintre ele erau stabilite de Artur Silvestri cu oamenii din bibliotecă, cu vreunii dintre mulții cititori care au devenit și colaboratori ai revistei. Aceștia, mari specialiști, savanți de talia unui Pandele Olteanu ori I. C. Chițimia sau Gheorghe Mihăilă, de pildă, propuneau ei înșiși sărbători în domeniul literaturii române vechi...

Prin 1988, pare-mi-se, am publicat un text în *Luceafărul* cu acest titlu: *Sărbători și antisărbători* – mult chinuit (de trei ori a fost pus în pagină, a fost respins de trei ori de cenzură, în forme schimbate, și abia a patra oară a scăpat spre publicare) unde discutăm pur teoretic, fără nici un fel de aluzie la concret, ideea sărbătorii pe dos, cu trimiteri doar la practicile de descolindat descrise de Petru Caraman... Le-am făcut multe „antisărbători” comuniștilor.

Artur Silvestri era un maestru în invenții. Și întotdeauna găsea colaboratori care să scrie despre evenimentul cultural programat, oameni foarte bine pregătiți, talentați, care puteau, mai ales, să creeze evenimente de presă. Știți, pe vremea aceea se spunea că un scriitor valorează cam câți cititori are, iar un redactor la o revistă culturală cam câți colaboratori are. Și Artur Silvestri descoperise o mulțime.

TM: Fiindcă sunteți un renumit și pasionat eminescolog, nu pot să trec peste subiectul Eminescu. Și Artur Silvestri era fascinat de această personalitate fundamentală a literaturii românești? Era o temă de interes în discuțiile Dvs. cu Artur Silvestri? Ce îl interesa mai mult?

Nicolae Georgescu: Mai mult decât atât: cu Artur Silvestri mă consultam, mă sfătuiam, analizam împreună unele informații. V-am mai spus, doar: Mihai Ungheanu m-a dat pe mâna lui, a fost, așadar, primul meu „șef”... Artur Silvestri era cu 3 ani mai mic decât mine, dar eram amândoi produsul aceleiași Universități din București, făceam parte din școli de gândire apropiate, ne-am atașat amândoi de profesorii universitari care-și recunoșteau țărâanismul structural. **Avea față de mine ascendentul acesta pe care i l-am recunoscut de la început: era un foarte bun cunoscător al literaturii române. Cred că nu e carte scrisă în limba română care să nu-i fi trecut prin mână.** Eu, ca filolog clasic, practic nu am făcut nici un curs de limbă sau literatură română în facultate, sunt un autodidact în aceste domenii – dar un autodidact format la Biblioteca Academiei Române, unde opt ore pe zi ședeam între cărți și periodice. Colaborarea mea la revista *Luceafărul* se producea după 5 ani de muncă în bibliotecă, aceasta a fost ca o a doua facultate – și abia eram la începutul marilor aflări în materie de eminescologie. Practic, eu am înțeles că nu-mi pot prinde din urmă colegii întru istorie literară și mi-am făcut alt program de studiu: nu cartea m-a pasionat – ci ziarul. Am constatat repede că în periodicele românești s-a așternut aproape întreaga noastră cultură, că

pentru noi cartea a fost o sărbătoare, un lux, pe când ziarul a însemnat cultura în haine de lucru, în acțiune, cultura formatoare.

Am discutat aceste lucruri cu Artur Silvestri prin birourile redacției, încercând chiar să riscăm un raport între ziar și carte. Eu susțineam proporția ghețarului, cele șase șeptimi de sub apă fiind ziarul și cea de deasupra rămânând cartea, el era mai generos, acordând cam un sfert cărții. Preluasem și repetam expresia „*negru pe alb, negru pe negru*”, referitoare la ziar, mai activ, mai viu, care se întipărește în albul vieții cu litere apăsate. Totuși, eu descopeream literatura română – pe când Artur Silvestri o redescoperea. Știa cărțile, autorii, și era fascinat să refacă apele din izvoare, ca să zic așa – ape de izvor în care eu mă scăldam de cele mai multe ori pentru prima oară.

Ca să revin strict la conținutul întrebării Dumneavoastră, trebuie să spun aici că prima mea sinteză despre viața târzie a lui Eminescu mi-a fost cerută chiar de Artur Silvestri. Manuscrisul intitulat *Ultima zi a lui Eminescu la ziarul Timpul* a stat la el câteva luni, l-a citit cu interes și Mariana Brăescu (avea intenția de a scrie un scenariu de film pe tema zilei de 28 iunie 1883, când Mihai Eminescu a fost dat afară de la ziar). N-am putut publica această carte decât după 1989, dar începusem o luptă cu cenzura comunistă. Artur Silvestri a fost unul dintre sfătuitoarii mei de taină, adică mă învăța ceea ce încerca și el: să fenteze, să distragă sau să „oblige” cenzura să accepte o carte. Iarăși: lucrurile sunt mai complicate, pentru că în cazul cărților cenzura acționa diferit de la editură la editură, uneori chiar de la un redactor de carte la altul,

și desigur, de la autor la autor. Cu Artur Silvestri abia tatonam editurile mai apropiate de *Luceafărul*, când a venit Revoluția și s-a sfârșit totul.

TM: *Dintre ideile, temele formulate, susținute și lansate în dezbaterea publică la revista Luceafărul, o temă care a frământat atunci și continuă să revină în forurile științifice și literare este cea a protocronismului în cultură, definit de prof. Edgar Papu și susținut de Artur Silvestri, Mihai Ungheanu etc. După părerea Dvs., ideea analizei și evidențierii protocroniilor în cultura și în literatura românească este o temă majoră, fertilă, importantă pentru valorizarea creațiilor culturale naționale și definirea epocilor culturale românești sau a fost, cum spun astăzi unii, doar o temă falsă, creată din obediență față de structura comunistă conducătoare?*

Nicolae Georgescu Protocronismul nu este altceva decât un comparatism prin disociere. Mișcarea comparatistă europeană a însemnat un secol și mai bine de studii și analize pentru identificarea părților comune. Dintre români, Basil Munteanu, stabilit în Franța încă din perioada interbelică, a lucrat efectiv la marile reviste de literatură comparată pariziene și este autorul unei splendide *Panorame a literaturii române*, scoasă în limba franceză, cu mare audiență de public. Comparatismul ajunge, în mod firesc, la o stare de entropie și riscă a deveni stereotipic, static, didactic atunci când caută un singur lucru, asemănările, sincronizarea. În acest sens, protocronismul relansează studiile comparatiste, revigorează tema și caută diferențele, prioritățile. Nici nu poate fi vorba de o temă

falsă, de ideologie etc. Cât timp va exista comparatism, protocroniile vor sta în orizontul de așteptare. Protocronismul a apărut ca o reacție la umilirea noastră internă, ca un curent de renaștere a mândriei naționale – iar acum sintetizează, pare-se, mai ales mândria în sine, se poate vorbi chiar de „mândriile protocronice”.

Pentru Artur Silvestri, unul dintre întemeietorii curentului la noi – ca și pentru o mare parte dintre cei care am studiat problema – protocronismul era chestie de restituție, de repunere în drepturi a valorilor uitate ori eliminate prin boicotul tăcerii, prin scoaterea lor forțată din metabolismul nostru cultural de către culturnicii postbelici, prin denigrare programatică chiar. S-a vorbit – termenul îi aparține chiar lui Artur Silvestri – de o „*reconquista*” culturală internă, de o recăștigare a unor autori, teme, climate șterse din fluxul de idei contemporane. Această „*reconquista culturală*” se făcea în doi timpi: mai întâi convingi autoritățile timpului de importanța unui anumit moment la care te referi – apoi îl propui publicului larg pe care îți propui să-l convingi că se află în fața unei valori. Luptă de convingere și într-o parte – și în alta; era un fel de pedagogie națională care trebuia făcută coordonat și cu scop bine definit. De fapt, în prima fază trebuia să *învingi* – prin argumente, desigur. Aici se concentră energiile. De obicei, protocroniștii descopereau lucruri noi – iar în fața unei descoperiri nu poți avea decât atitudinea normală a reverenței. Ca să vă dau un exemplu, și să simplific oarecum pentru înțelegere: Artur Silvestri l-a descoperit pe Martinus de Bracara, scriitor străromân. În urma unor îndelungate

și rodnice munci de studiere în Biblioteca Academiei, opera și biografia acestuia au fost identificate într-o colecție de scrieri patristice publicată în Franța încă din secolul al XIX-lea. O asemenea descoperire – au fost câteva zeci de nume noi aduse în atenție de către protocronism – cere neapărat reparație, adică editarea operei în limba română, integrarea ei în context etc. E vorba de un scriitor creștin din antichitatea târzie.

Artur Silvestri s-a apropiat de scriitorii străromâni prin literatura română veche, față de care avea un adevărat cult. Gândea că, în mod firesc, înaintea acestei literaturi trebuia să se fi aflat ceva – și astfel s-a ajuns la primul mileniu al erei creștine, mileniul tăcut al românilor. În anii '80 ai secolului trecut însă, când se desfășurau și studiile lui Artur Silvestri, scăzuse interesul general pentru literatura română veche, aceasta se preda puțin în universități, mai de loc în licee – și se reedita mai mult simbolic. Cum să atragi atenția, așadar, asupra unui nume nou – dintr-un domeniu care lunecase aproape cu totul din atenția comună?! De ce Martinus de Bracara – și nu Miron Costin, dacă tot e vorba să edităm. De ce vă dau acest exemplu? Ca să înțelegeți că era nevoie ca autoritățile să fie cucerite de ideea unui nume nou pe harta literaturii române, chiar de ideea unui teritoriu nou, acela al străromânilor.

Alături de Putere, însă, vegheau – cum să-i spun acestei *puteri secunde* care ea însăși nu și-a dat vreun nume? – cei care spuneau că literatura română veche nu este atât de importantă, nu merită atâta atenție... Ei spuneau, în general, că nici Eminescu nu este atât de important, nici Iorga, Pârvan, Nicolae Densușianu

– adică mai nici unul dintre numele eliminate în 1947-1948 din biblioteci, manuale, cursuri universitare, date cam definitiv uitării. Trecuse o generație fără ei, în jur de 30 de ani, și se observase că se poate. Se poate concepe literatura română fără Iorga, Goga, Blaga, Arghezi, Eminescu? Se putuse, și chiar cu un oarecare beneficiu pentru unii scriitori contemporani: proletcultiștii ieșeau în tiraje de sute de mii de exemplare – care, astfel, scăpaseră de termenii de comparație din miezul, din trecutul nației... Chestiune de mentalitate? Da, *mentalitate comunistă*. Oricum, această mentalitate trebuia *învinsă* după ce Puterea fusese *cucerită* de idea lărgirii câmpului literaturii române. Această mentalitate s-a împăcat cu soarta noastră de învinși, cu scoaterea din cultura noastră a sute și mii de cărți și nume – s-a împăcat atât de bine încât a început să critice, să disprețuiască scriitorii eliminați, să valideze estetic această cenzură.

Să exemplific: Goga, așadar, se spunea, nu era îndepărtat din literatura română pentru că ne clădea sufletul întru ideea națională – ci a fost îndepărtat pentru că era un poet esteticește mediocru, învechit, neactual, s-a îndepărtat singur. S-a „selectat”, s-a cernut. Se spunea că doar ce era valoare din întreaga literatură a dăinuit. E simplu de înțeles câte inerții s-au adăugat acestui mod de a gândi. Principiul minimului efort face ravagii în tot ce e omenesc. Profesori slab pregătiți de limba și literatura română ieșeau și atunci din facultăți, ca și acum. Ce mai, e greu să recucerești ce ai pierdut o dată.

Cine vorbește de eroism știe ce zice. Este un eroism tăcut, sacrificial, implicând chiar asumarea unor

inconveniente majore. Lumea nu te crede, nu te vrea, nu te ascultă – mai ales când vrei s-o pui la muncă. Cei care trăiesc și acționează în zone spirituale, ar trebui să fie avertizați: democrația se aplică la fapte, nu la idei. Nu promovezi o descoperire prin democrație, trebuie să insiști, să lupți pentru a convinge, deci să fii într-un fel autoritar. În fond, din toate acestea rămâne bucuria descoperirii în sine, a cercetării. Lui Artur Silvestri îi plăcea să zică așa.

Desigur, Martinus de Bracara a fost recuperat, în cele din urmă, de către Biserică. Nu e de loc rău, numai că este o recuperare specializată. Noi milităm pentru integrarea literaturii religioase în literatura română generală. *În plus, în felul acesta trebuie spus că, în mod nedrept, numele lui Martinus de Bracara nu este legat de acela al descoperitorului său, Artur Silvestri.*

Acesta este climatul luptei lui Artur Silvestri, al luptei noastre în general. Câștigaserăm lupta cu Puterea (o obligasem în multe privințe să recunoască dreptatea noastră), cuceriserăm publicul larg – dar acea putere ascunsă pe care s-o numim *mentalitate oficială* și care se exersa în scris prin ziare și reviste literare, acea țesătură destul de deasă a fructelor ideocrației se opunea, ținea totul în șah, tergiversa, anula, valida amputările postbelice, ne râdea în nas.

TM: *Spuneți Dvs. că noua geografie literară, conceptul lansat de Artur Silvestri tot la Luceafărul (și pus în practică direct de el însuși prin felul în care promova scriitorii din țară), presupunea o „reconquista” la nivelul culturii românești majore*

dar și la nivelul vetrelor culturale interne, vizând descentralizarea culturală și devenind în acest fel o teorie și o atitudine ce începuseră să incomodeze din ce în ce mai mult. Vreți să explicați, pentru cititori, mai clar ce însemnau acestea, în viziunea lui Artur Silvestri și în ce fel, pentru cine deveneau acestea incomode?

Nicolae Georgescu: Totul era o „reconquista”, în fond. Vedeți D-voastră, și cuvintele au ironia lor ontologică. Termenul vine din cultura și experiența hispanică – și are, privind retrospectiv lucrurile, pronunțate legături cu Don Quijote.

Artur Silvestri a lansat și susținut ideea de *nouă geografie literară*, devenind extrem de incomod, și iată de ce.

Administrația politică de după război a dorit *amestecul intenționat al indivizilor*, adică te trimitea partidul oriunde, numai la tine acasă nu. Este tema lui Marin Preda din *Moromeții* vol. II, cu tânărul activist de partid Nicolae Moromete tânjind după locurile lui și fiind trimis tot departe de ele, după principiul că acasă la tine nu poți avea autoritate. Ei bine, asta a făcut ca, după zeci de ani de practică a amestecului, să se fixeze în anumite zone, să reprezinte anumite vetre culturale – intelectuali din alte locuri. Pe scurt, Moldova era plină de olteni, Ardealul de moldoveni, Capitala de ardeleni și așa mai departe. Lumea scriitoricească a crescut în mod firesc din această stare de fapt.

Artur Silvestri este acela care mi-a atras pentru prima dată atenția că, de pildă, scriitorii reprezentativi ai momentului pentru Moldova sunt munteni, și așa

mai departe. *Noua geografie literară* viza, în esență, tocmai revitalizarea vetrelor, aducerea la cuvânt a obiceiurilor, tradițiilor, faptelor, vorbei locale – adică, de fapt, susținerea talentelor locale care în destul de multe cazuri erau înăbușite de această migrație culturală internă. Nu e vorba de indivizi, care se așezau foarte des sub semnul aceluși „*omul sfințește locul*” – ci de grupuri, de fragmente dintr-o pătură cu ramificații necesare în politică, administrație, social.

Îmi dădeam seama cât de mult incomoda teoria lui Artur Silvestri care vorbea de o „reconquista” atât la nivelul culturii române majore, cât și la nivelul vetrelor culturale interne, atât diacronic cât și sincronic așadar.

Teoria sa viza descentralizarea culturală, adică o cultură policentrică și unitară în același timp. Îl cita adesea de Mihail Kogălniceanu (un model al său) cu *Programul de la Dacia literară* care spunea, între altele: „*Așa dară, foaia noastră va fi un repertoriu general a literaturii românești, în carele, ca într-o oglindă se vor vedea scriitori moldoveni, munteni, ardeleni, băănățeni, bucovineni, fieștecarele cu ideile sale, cu limba sa, cu tipul său.*” Nu e vorba de acceptarea regionalismelor în limbă (deși nu le prigonea nici pe acestea) – ci de păstrarea ideilor, a tipului, a specificului.

Artur Silvestri se ocupa strict de literatură, dar cu aceasta se zgândărea întreg sistemul. Iar sistemul avea un centru, care pentru literați însemna Uniunea Scriitorilor – cu președinte, filiale cu președinții lor etc.

Așa ne-am cunoscut, el fiind în luptă migăloasă, cu miză pe fiecare centimetru pătrat aș spune, cu ve-

chea, parcă eterna geografie literară. „Lovea”, ca să zic așa, pe neașteptate și rapid: azi prezenta un scriitor din Banat, mâine unul din Maramureș, poimâine cine știe pe cine și de unde.

Când i-am spus că procedează socratic, și mai exact în sensul vechilor greci, s-a mirat și mi-a cerut explicații. Într-adevăr, la greci se proceda astfel, între necunoscuți care se întâlneau: se întrebau mai întâi de nume („*Cine ești?*”), apoi de tată („*Al cui ești?*”) și apoi, esențial, de locul de proveniență („*De unde ești?*”). Așa, de pildă, *Eschil al lui Euforion din Eleusis* (eu traduceam atunci pe Eschil în românește).

Despre importanța originii geografice a creatorilor am discutat adesea cu Artur Silvestri și cu Edgar Papu – căruia îi venea să creadă, la un moment dat, că solul Moldovei conține anumite substanțe ce se transmit prin hrană oamenilor și asta explică marea concentrare de oameni superdotați pe anumite zone, de pildă în jurul Botoșanilor (Eminescu, Enescu, Iorga etc.). Paul Anghel urmărește chestiunea în ciclul romanesc *Zăpezile de-acum un veac*.

În aceeași ordine de idei, îmi aduc aminte că prin 1987 (cred!) i-am spus că aş vrea să-l duc pe Ion Lăncrănjan pe la mine pe acasă, prin Muscel (eram foarte apropiați, o potrivire oarecum incredibilă...). Mi-a sugerat să-l determin să scrie ceva despre oameni și locuri, explicându-mi: „*Ar fi extrem de interesant modul cum vede un ardelean autentic Valahia profundă*”. Am stat cu Bădia aproape o săptămână în Jupâneștii mei, l-am plimbat pe dealuri, pe câmp, am intrat prin casele oamenilor, l-am îmbibat de realitate valahă. Au rezultat două nuvele scrise de el: *Cioampa*

și *Omul de sub munte*. Și Liviu Rebreanu s-a stabilit și a scris la Pitești, dar a țintit acel limbaj obiectiv, un fel de grad zero al scriiturii, disimulând cu totul arde-lenismul său.

Artur Silvestri era pasionat, pe atunci, de ideea noiciană de „rost” – și, discutând cu el și cu Ion Lăncrănjan despre aceasta, după recitirea *Cioampei* (care a stat câteva luni la cenzură până să apară în *Luceafărul*), am desprins împreună, toți trei (nu știu care este paternitatea ideilor, lucrurile s-au construit din replici continue), ideea „răstirii valahe”. Artur Silvestri a fost unul dintre bărbații care s-au „răstit” pentru un rost.

Noua geografie literară, campania culturală cea mai importantă a sa din perioada luceferistă, își arată abia astăzi roadele, când zeci și sute de scriitori și-au înțeles misiunea locului și au renunțat să mai asedieze centrul simbolic, și-au făcut centrii lor de interes, de creație. Astăzi, în acest centru simbolic, se face istorie literară fără cel mai mic interes pentru geografie. Dar, din păcate, se face istorie literară și fără Paul Anghel, și fără Ion Lăncrănjan... și fără Artur Silvestri.

Noua geografie literară, tema lui Artur Silvestri de la *Luceafărul* (dar și din alte publicații) reprezintă, în mare, chiar Liga Scriitorilor Români pe care el a susținut-o și a promovat-o, după 1989. Trebuie spus că omul acesta era un foarte bun organizator. Eu rămâneam uimit de marea lui putere de muncă și de concentrare, cum reușea să citească atât de mult, să studieze atât de intens, să călătorească în atât de multe locuri (sau să țină legătura între atâția intelectuali prin

scrisori) – dar să și clădească, să organizeze o întreagă rețea de colaboratori la început, apoi de prieteni, de „comilitoni” cum ne ziceam noi, pe care, apoi, să-i țină tot timpul cu atenția trează, în lecturi, discuții, comentarii – într-un cuvânt, în creație.

***TM:** Artur Silvestri și-a apărat cu înverșunare străvechimea neamului, credința ortodoxă, limba și cultura, valorile patrimoniului național, ceea ce i-a adus și prieteni, discipoli, admiratori, dar și contestatari. Dumneavoastră credeți că zbaterea, lupta, faptele lui, au avut, au, un efect în sensul pe care l-a urmărit, pentru idealul său național?*

Nicolae Georgescu: Opera lui Artur Silvestri vorbește de la sine în această privință. Până în 1989 era greu să tipărești cărți, dar ziarele și revistele ofereau spațiu tipografic relativ mai ușor.

Timp de 15-20 de ani, ultimii ani ai comunismului la noi, el a dat seamă de tot ce s-a întâmplat în scrisul românesc, a fost „secretarul literar al epocii sale” (cum i s-a spus lui Pompiliu Constantinescu, critic literar pe care l-a iubit, de altfel). Opera sa teoretică este de asemenea publicată „*negru pe alb*” în revistele literare. Rămân în presă interviurile și, mai ales, mesele rotunde pe teme teoretice, mai ales cele care au dezvoltat teoria protocronismului.

Oricum ar fi, protocronismul este ultimul curent teoretic apărut și dezvoltat în comunism – și, pe măsură ce trecutul nostru devine istorie, se va studia ca atare. Or, nu poate fi imaginat protocronismul fără Artur Silvestri. El a fost tot timpul între Edgar Papu și Paul Anghel, așa l-am cunoscut, așa s-a păstrat.

TM: *Cum vă explicați faptul că Raportul de condamnare a comunismului a pus la zid protocronismul și pe susținătorii săi, acuzându-i de „ceaușism”? N-o să vă vină să credeți, dar Artur Silvestri a fost foarte afectat de aceasta pentru că, spunea el, „protocronism egal ceaușism” – această prostie va intra în manualele școlare și acelor elevi, acelor generații, nimeni nu le va explica ce este protocronismul și ce a însemnat antiteza sincronism-protocronism.*

Nicolae Georgescu: Am scris împotriva aberațiilor din acest raport, au fost sesiuni științifice la care am participat – una dintre ele, excelent organizată de dl. Radu Ciuceanu la *Institutul pentru investigarea crimelor totalitarismului*, alta la *Institutul de Sociologie al Academiei Române*, organizată la fel de bine de către dl. profesor universitar Ilie Bădescu – s-a discutat, s-a publicat în periodice de prestigiu. Ce să vă spun?! Să sperăm că minciuna are picioare scurte, ca de obicei. Altfel, noi nu putem controla manualele școlare – dar ne mângâiem cu gândul că nici ele nu ne pot controla pe noi. **Trăim pe lumea aceasta ca să fim martori la adevăr. De altfel, Artur Silvestri însuși o demonstrează cu opera sa: protocronismul este o scotocire a istoriei, o punere în valoare a latențelor, o reconsiderare a valorilor clasate. El are de-a face cu ceea ce Artur Silvestri numea *România Tainică*. Ceaușismul nu are nici o legătură cu aceasta.**

TM: *Multe personalități publice politice sau culturale, scriitori, poeți, critici literari, jurnaliști etc., și-au părăsit cu totul, după decembrie 1989, convin-*

gerile afișate și susținute în perioada anterioară. Cum caracterizați în această privință evoluția post-decembristă a lui Artur Silvestri?

Nicolae Georgescu: Nu cunosc toată activitatea postdecembristă a lui Artur Silvestri. De o schimbare a convingerilor, însă, nu poate fi vorba la el. Acumulate enorm de multă informație în zona istoriei literare, începuse să aștearnă pe hârtie sintezele sale. Știm că s-a retras pentru un timp din viața publică pentru a fi independent material și a putea să-și publice cărțile și să-și pună în practică proiectele culturale, asta este ceea ce ne spunea el însuși.

Însă, imediat după Revoluție a întemeiat revista *Națiunea* – care va deveni prima regrupare a forțelor intelectuale luceferiste. Pot să vă spun că gândea să scoată *Națiunea* încă din decembrie 1989-ianuarie 1990, când a înțeles că *Luceafărul* se desființează. *Națiunea* există și astăzi, a devenit o revistă foarte respectată. Artur Silvestri a avut în vedere, când a întemeiat-o, ziarul lui G. Călinescu din 1944, pe care l-am studiat împreună la Biblioteca Academiei Române. Nici nu putea altfel, el, călinescianul.

Apariția calculatorului, apoi dezvoltarea internetului, apropierea între ei a românilor din lumea întreagă – toate acestea au impus regândirea strategiilor de regrupare, de acțiune în sensul ideii naționale. Nu mai eram în „ligheanul intern”, unde ne temeam de înăbușirea iubirii de patrie, unde orice umbră de naționalism era taxată – ci ne aflam în lumea largă, imensă, nesfârșită, unde legăturile între oameni se făceau tocmai pe baza ideii naționale, unde aceeași iubire de patrie era o virtute.

Artur Silvestri a câștigat repede adepți, admiratori, colaboratori. S-a adeverit vorba după care un scriitor valorează câți cititori are: Artur Silvestri a devenit foarte valoros, ideile sale au devenit brusc catarg în furtună, punct de orientare – iar capacitatea sa de organizator s-a dovedit de-a dreptul fantastică: în câțiva ani, numai, a coagulat un imperiu de suflete care s-au legat inițial între ele pentru a comunica, apoi s-au simțit din ce în ce mai atrase de idealuri comune, de dorința însăși de a sta în bună organizare – și, desigur, din vocația de lider.

TM: *Artur Silvestri însuși se autodefinia esențial, ca scriitor: „Pentru mine, scrisul este viața” spunea el. Cum ați caracteriza Dvs., concis, opera literară a lui Artur Silvestri? Privind către diversitatea tematicii și genurilor abordate, care parte vi se pare mai valoroasă? Proza, critica literară, eseurile sau analizele social-istorice?*

Nicolae Georgescu: La intelectuali ca Artur Silvestri, care au ars atât de intens în timpul lor, valoros este întregul. În proză se regăsește analiza și stilul din critica literară – unde se regăsește sentimentul construcției, specific prozei.

TM: *Ce era specific, deosebit, valoros, în ceea ce scria Artur Silvestri, cronicarul literar de la revista Luceafărul? Dar în studiile critice mai extinse, respectiv Revolta fondului neconsumat. Cazul Zaharia Stancu și Radiografia spiritului creol. Cazul Miron Radu Paraschivescu (cărți reeditate de curând de Mariana Brăescu)?*

Nicolae Georgescu: Cronicile lui Artur Silvestri au acea putere de convingere care te îndreaptă și asupra cărții și autorului comentat, dar te readuc și la cronicar. Vreau să spun că este un dialog continuu cu textul și cu cititorul textului. Au, apoi, o vioiciune a expunerii faptelor, o „poftă de a scrie” în fond – hrănită din belșug cu metafore, întorsături de frază ce aduc parfumul limbii vechi și curate – și o țesătură specială a ideilor care-l fac inconfundabil. Studiile sale critice fac parte din acea campanie pe care a inițiat-o la un moment dat (pe urmele lui Mircea Eliade) pentru monografii. Literatura română, observa Eliade în perioada interbelică, are nevoie de tratări monografice, avem prea mulți scriitori importanți care merită un „pavilion” separat pe lângă sintezele în care sunt montați.

Artur Silvestri avea în vedere, pentru vremea noastră, o serie întreagă de monografii, începând cu Edgar Papu, Paul Anghel, Ioan Lăncrănjan, Nicolae Velea – și mergând până la scriitori români din lumea largă, ca Ștefan Baciuc sau Paul Lahovary. Se gândea atât la prozatori, cât și la poeți sau oameni de știință, intelectuali deosebiți etc. Pentru românii din afara granițelor politice monografia era și un mod de prezentare, de apăsare de țară.

Dintre cele două studii pe care le-ai citat, amândouă foarte valoroase, cel despre Miron Radu Paraschivescu a reprezentat, pentru mine, o surpriză. Știam de lupta autorului împreună cu redactorul de carte, neuitatul Mihai Dascăl, pentru a o face să apară, dar abia acum, citind-o, înțeleg mai bine miza. Este, în limbajul nostru, al criticilor literari, o *execuție exem-*

plară a temei. Miron Radu Paraschivescu a fost un „factotum” în cultura anilor dogmatici, un stâlp al proletcultismului, un far luminos al comunismului – și se demonstrează, în această carte, că nimic nu e original în opera lui, că și ce poate fi acceptat este de împrumut – nu este, așadar, un argument al autorității.

Miron Radu Paraschivescu a fost un poliglot, un rafinat meloman, om de cultură aleasă, dar chiar în această calitate a *stalinizat*, a pactizat cu ideologia roșie, și-a exersat pana în metaforă comunist-sovietizantă. Este, ne atrage atenția Artur Silvestri, o „*maladie a spiritului*” – și cred că este asemănătoare întrucâtva cu cele identificate de Constantin Noica. În orice caz, în anii elaborării acestei cărți s-a vorbit, în grupul nostru, de „*fanariotismul intern*” de pildă – adică: nu trebuie neapărat ca fanarioții să fie de undeva, din afară, din Fanar de pildă, este foarte posibil ca ei să fie de aici, de la noi, dintre noi. La fel cu spiritul creol: metisajul poate fi dirijat, comandat de figuri neimplicate, monocolare întrutotul.

Miron Radu Paraschivescu nu poate fi iertat pentru că, imediat după moartea lui Liviu Rebreanu (24 august 1944) a scris acel pamflet cu titlul *Nu te-arăbda pământul patriei, Rebrene*; sunt gesturi care devin egale cu omul ce le-a făcut. Or, în anii noștri, latura purpurie a culturii a vrut să-l propună și pe Miron Radu Paraschivescu drept model, bazându-se pe frumusețea operei.

Artur Silvestri a radiografiat în profunzime scriind această carte. Cum s-o fi publicat panglicarii de panglici purpurii de care vorbeam mai sus? Acum trebuie spus că este o carte frumoasă stilistic, o tratare

enciclopedică, detaliată, indispensabilă de aici înainte oricărei reveniri asupra autorului – pe care-l fixează în literatura română cum nu se poate mai corect. Se încadrează în tema mare, aceea a *Holocaustului literaturii române*, deschisă de Mihai Ungheanu cu studiul său purtând acest nume – dar pe care Artur Silvestri o duce la fel de departe.

TM: După plecarea prea grăbită a lui Artur Silvestri s-a văzut foarte clar că a adunat foarte mulți oameni din România și din lume în jurul lui, i-a apropiat, i-a capacitat într-un fel deosebit și, ca urmare, sunt cel puțin sute de oameni numai cei care ne-au scris, dintre care mulți nu l-au cunoscut direct niciodată pe Artur Silvestri, dar care îi simt lipsa în viața lor, îl regretă foarte mult și acum. Cum s-a ajuns la acest răspuns intens?

Nicolae Georgescu: Artur Silvestri s-a instalat la un pupitru nou pe care nu l-a mai părăsit: în fața calculatorului, internetul a devenit un centru perpetuu de regăsire.

A avut, apoi, acea răbdare a cititului pe care o avea în marile biblioteci pe vremuri. A aplicat metoda din tinerețe, urmărind un nume, un posibil autor, în mai multe ipostaze, căutându-l, incitându-l.

Și apoi, observațiile critice ale lui Artur Silvestri erau neprețuite. Aș fi curios să-i văd poșta electronică, cu aceste comentarii imediate, pentru că eu cred că aici se află cheia, ele au construit grupul acesta imens de prieteni ai lui Artur Silvestri.

TM: *Dacă ar trebui să-l caracterizați pe Artur Silvestri concis, să zicem pentru un posibil dicționar al literaturii române de la sfârșitul sec. XX – începutul sec. XXI, cum l-ați caracteriza? În ce „vecinătate” culturală (contemporană lui sau nu) l-ați plasa?*

Nicolae Georgescu: Pot spune despre Artur Silvestri că viața lui este un scris continuu, dar nu pentru că avea talent – și avea un talent deosebit, i se spunea, doar, *Micul Călinescu!* – ci pentru că trebuia să-și scrie gândurile, ideile, teoriile. Scrisul lui a fost un program articulat bine de tot. El a fost o idee.

Teodora Mîndru: *Vă mulțumesc!*

Notă: Nicolae Georgescu, profesor universitar, doctor în litere, decan al Facultății de Jurnalism, comunicare și relații publice din cadrul Universității Spiru Haret București, s-a câștigat faima de autentic eminescolog printr-o asiduă muncă de cercetare a operei și biografiei marelui poet, prin numeroase studii asupra operei și biografiei marelui poet.

Este autor al unei opere unice, *Poesie de Mihai Eminescu – Ediția critică sinoptică*, realizată după o muncă de 10 ani și al numeroase a numeroase studii și exegeze critice.

Artur Silvestri – un destin tragic. O victimă a istoriei, cu siguranță

Interviu cu criticul literar Theodor Codreanu

Teodora Mîndru: *Stimate Domnule prof. dr. Theodor Codreanu, Dvs. ați declarat într-un text: „Pariul meu existențial și cultural a fost că poți face cultură mare oriunde te-ai afla, că provincia nu este, prin natura ei, strivitoare, ci poate fi colțul prin care un geniu ca Eminescu poate privi teatrul lumii, cunoscându-l prin detașare și perspectivă integratoare.” Ați și pus în practică această profesiune de credință, optând să trăiți, să vă efectuați cercetările și să vă scrieți cărțile „într-un colț de țară”, la Huși. Iar, după cât de cunoscut și respectat istoric și critic literar ați devenit, pare ca ați și câștigat acest pariu.*

Această opțiune de viață a Dvs. s-a întâlnit undeva cu noua geografie literară promovată de Artur Silvestri în anii de cronicar la Luceafărul, cu deviza inițiativelor sale culturale „Cultura nu se face numai pe Calea Victoriei?” Ați simțit o apreciere, un impuls, în mediul literar? Apropierea Dvs. de revista Luceafărul s-a petrecut în acest context?

Theodor Codreanu: Pariul despre care vorbiți s-a ivit în anii comunismului, când s-a născut și cartea insolită ajunsă, acum la vreo opt volume, sub titlul *Numere în labirint*, din care au apărut, până acum, trei. Dacă după 1989 nu l-am abandonat, e fiindcă nu am observat o schimbare esențială în bine în istoria României, dimpotrivă, într-un anume sens, o involuție. Pariul a fost un act al libertății mele individuale împotriva nelibertății colective.

Încă de pe vremea „tinereții” noastre de la *Lu-ceafărul*, Artur Silvestri s-a dovedit un militant cultural cu fler în inițiative benefice, cum a fost și ideea *noii geografii literare*, idee care, altminteri, a mai fost promovată de criterioniștii interbelici, în frunte cu Mircea Eliade. A fost și un mod de a reînvia direcția națională în cultură, direcție sugrumată întâi de proletcultism, apoi de „estetismul” compensatoriu promovat în anii '60-'70 de aceiași cominterniști care ne pricopsiseră cu ideile lui Lunacearski, Jdanov și Stalin despre cultură.

Nu e de mirare că Artur și-a creat atâtea dușmani, mai ales după serialul împotriva *Europei Libere*, postură datorită căreia a fost asimilat cu mașinațiunile Securității ceaușiste. Acel serial s-a întors împotriva-i ca un bumerang chiar pe linie oficială. S-a profitat de verva polemică a tinereții sale, pentru a fi sacrificat, în mod strategic, de aceeași Securitate care-l va elimina și pe Ceaușescu. Artur Silvestri și-a dat seama destul de târziu că asemenea experimente ale ideologilor comuniști aveau drept scop tocmai compromiterea renașterii naționale în cultură, fiindcă fondul cercetărilor sale era cu totul altul, ținând de spiritualita-

tea creștin-ortodoxă, de ceea ce se va numi *originismul* gândirii sale. Or, tocmai aceste preocupări nu s-au putut materializa în acei ani, *păcălitul în fața vicleniilor istoriei fiind chiar Artur Silvestri*.

Apropierea mea de revista *Luceafărul* s-a produs cam în aceeași vreme cu venirea lui Artur în redacție. Era în 1975 când Marin Preda a reușit să publice primul volum din romanul său *Delirul*. Atunci s-a produs și scandalul internațional, cu atacul din *Literaturnaia gazeta*. *Luceafărul*, prin Mihai Ungheanu, a inițiat o amplă dezbatere publică. În acea împrejurare, am trimis și eu un eseu la redacția revistei. Cum ideile de acolo nu puteau trece de cenzură, Mihai Ungheanu a recurs la un artificiu. A publicat un comentariu pe marginea câtorva articole primite la redacție, în centrul atenției sale stând intervenția mea, din care a citat ceea ce putea să meargă, conchizând că se află în fața unui „veritabil spirit critic”.

Până atunci, legăturile mele cu marile reviste bucureștene se redusese la colaborarea cu *România literară*, unde am și debutat în critică, în primăvara lui 1969, în perioada cea mai luminoasă și mai deschisă, sub conducerea lui Geo Dumitrescu. Colaborarea mea a continuat până la înlăturarea lui Nicolae Breban din conducere, care a coincis cu schimbarea de direcție a lui Ceaușescu de după călătoria în țările comuniste din Orientul Îndepărtat. Cotitura minirevoluției culturale ceaușiste m-a îndepărtat o vreme de reviste, mai ales de cele din capitală. Am mai colaborat sporadic la revistele din Iași, Bacău, Brașov și din Cluj-Napoca. Apropierea propriu-zisă de *Luceafărul* a început în 1986, în urma unei scrisori primite de la

Artur Silvestri, care-mi citise articolele din *Ateneu*, *Astra*, *Convorbiri literare* și din *Cronica*. El era în căutare de argumente pentru *noua geografie literară* și-mi solicita colaborarea. Nu știu dacă acea scrisoare se mai păstrează prin arhivă. În orice caz, cu prima descindere în București, am trecut pe la redacția *Luceafărului*, aflată în Casa Scânteii. Atunci l-am cunoscut. Mi-a făcut cunoștință cu Cezar Ivănescu, cu Mihai Ungheanu și cu Nicolae Georgescu. De toți aceștia aveam să mă atașez printr-o prietenie care a durat în timp. În acest mod am devenit și eu parte componentă a *noii geografii literare* alături de Adrian Dinu Rachieru, Zenovie Cârlușea, Constantin M. Popa, Sultana Craia, Radu Comănescu și de alții. Numai că era o geografie rămasă marginalizată, izbutind cu mare greutate să treacă de cenzură la nivel gazetăresc și, mai ales, editorial.

TM: *În perioada în care publicați la Luceafărul, veneați în București, vă întâlneți și discutați cu Artur Silvestri strict în redacție, sau discuțiile se prelungeau, cum se întâmplă adesea între pasionații de literatură și în afara redacției?*

Theodor Codreanu: Tema centrală a discuțiilor noastre era destinul culturii românești, de la restituiri patrimoniale până la mizele majore ale culturii la zi.

Edițiile critice apăreau amputate, mari personalități ca Nicolae Iorga, Mircea Eliade ș.a. erau acceptate selectiv, publicistica lui Eminescu era întâmpinată cu proteste indignate, nemaivorbind de interdicția asupra lui Nichifor Crainic, Radu Gyr, Vasile Posteuca, Aron Cotruș ș.a.m.d.

Am și acum în fața ochilor camera largă, aproape lipsită de mobilier, din str. Ciprian Porumbescu nr. 8, unde Artur avea înșirate pe lângă pereți cărți vechi și dosare întregi în stadiu de lucru. Îmi arăta cu mare pasiune cărțile de spiritualitate ortodoxă și străromână la care lucra. Niciuna n-a avut șansa să vadă lumina tiparului. **Să nu mi se spună că era un răsfățat al regimului. O victimă a istoriei, cu siguranță.**

Alteori, se indigna și în fața strădaniilor mele, lipsite de succes, de a-mi publica romanul *Varvarienii*, la *Editura Cartea Românească* sau *Fragmentele lui Lamparia*, la *Editura Eminescu*. Valeriu Râpeanu avusese proasta inspirație să repartizeze manuscrisul unei poetese care nu-l avea la suflet pe Edgar Papu, prefăcătorul cărții mele. Pur și simplu, a făcut manuscrisul pierdut.

TM: *În acea perioadă ateistă, Artur Silvestri era foarte preocupat de studiile și scrierile istorice și literare din lumea Bisericii, de promovarea acestora și întreținea legături cu mari ierarhi și alți clerici ortodocși. Erau și acestea, subiecte de discuție?*

Theodor Codreanu: În orice caz, prin el am redescoperit o serie de personalități ale culturii ortodoxe. Îmi arăta scrisorile pe care le primea de la Antonie Plămădeală și de la alți ierarhi ai vremii. Nu e de mirare că, pentru dânsul, Mitropolitul Antonie Plămădeală a devenit *Modelul omului mare*. Odată, mi-a atras atenția că Antonie Plămădeală mă apreciază și că îmi laudă articolele în *revista presei din Telegraful român*, publicația care apăruse încă din 1853, la inițiativa lui Andrei Șaguna, la Sibiu. Sub oblăduirea Mi-

tropolitanului Antonie Plămădeală, publicația continua să se intereseze și de cultura laică. Atunci am și făcut abonament la *Telegraful român*, intrând, în acest mod, în circuitul de valori urmat și de Artur Silvestri.

TM: *Cum vă amintiți, din punctul de vedere al istoricului literar, de grupul de redactori, scriitori, de la Luceafărul, atmosfera, ideile, tot ceea ce însemna revista Luceafărul?*

Theodor Codreanu: În ce mă privește, am fost atras și preocupat de interesul pe care-l acordau luceferiștii direcției culturii naționale. Nu am avut afinități cu toți cei din redacție. De Nicolae Georgescu m-am atașat prin preocupările comune eminesciene. El era și este un documentarist de forță, iar eu veneam cu o viziune de ansamblu, organică și dinamică asupra vizionarismului eminescian. Iar primul meu articol din *Luceafărul* a fost despre Eminescu.

După apariția cărții mele *Eminescu – Dialectica stilului* (1984), m-am apropiat mult de Edgar Papu, pe care l-am cunoscut de timpuriu grație altui mare prieten bucureștean, poetul Sandu Tzigara-Samurçaș, fiul istoricului de artă și întemeietor al Muzeului Satului din București, Al. Tzigara-Samurçaș, descinzând dintr-o veche familie aristocratică. Unul dintre Samurçași a fost bun prieten cu Mihai Eminescu. Asemenea, George Munteanu mă considera discipol al său în materie de eminescologie, ca și doamna Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Mihai Ungheanu semnalase pozitiv cartea mea într-un articol despre starea eminescologiei. Artur Silvestri a scris și el despre mine în *Luceafărul*. El mă vedea un continuator al spiritului

lui G. Ibrăileanu, de la *Viața românească*. În bună măsură, nu se înșela. Ibrăileanu, alături de Mihai Ralea, a fost, pentru mine, în studenție, un model al criticului de idei. Tot grație grupului luceferist i-am cunoscut și m-am împrietenit cu Paul Anghel (de la care am o bogată corespondență) și cu Ilie Bădescu. Cezar Ivănescu era fascinant prin felul lui rebel de a fi. Altminteri, eram amândoi bârlădeni prin formație liceală, avusem ca profesor de limbă și literatură română, și eu, și el, pe vestitul Harry Zuppermann, un profesionist care vorbea o limbă română impecabilă.

TM: După 20 de ani de la evenimentele din decembrie, teoria lui Edgar Papu – protocronismul cultural – a fost acuzată politic de susținere a ideologiei comuniste. La fel promotorii protocronismului autentic, printre care Mihai Ungheanu și Artur Silvestri. Dvs., însă, în studiul Edgar Papu și minoratul culturii românești – un studiu documentat, argumentat, dar poate insuficient promovat – aduceți la lumină fapte necunoscute marii majorități a cititorilor, care arată o cu totul altă realitate a relațiilor savantului Edgar Papu cu puterea comunistă și a raporturilor dintre teoria protocronismului cultural formulată de Edgar Papu și ideologia comunistă. Pentru corecta informare a cititorilor, vă rog să explicați, chiar succint, și să exemplificați aceste idei. E foarte important pentru noi toți.

Theodor Codreanu: Studiul de care pomeniți și care a fost publicat, mai întâi, în revista *Argeș* de la Pitești, a circulat o vreme și pe internet. El a devenit însă unul dintre cele mai importante capitole din car-

tea mea *A doua schimbare la față*, apărută la Princeps Edit din Iași, în 2008, capitolul având titlul *Protocronismul*, mult dezvoltat comparativ cu varianta anterioară. A fost apreciat ca o contribuție dintre cele mai însemnate la elucidarea conceptului. Cred că am spulberat toate aberațiile și mistificările ideologice care s-au vehiculat pe marginea protocronismului, polemizând inclusiv cu mincinosul *Raport Tismăneanu*, pe care Paul Goma îl aprecia ca noua imagine a *rollerismului* impus cu forța poporului român prin ideologia azi la modă a *corectitudinii politice*.

Și, ca supremă ironie kynică, am demonstrat că protocroniștii cei mai radicali au fost, adesea, chiar... antiprotocroniștii, care alungau conceptul pe ușă și-l reintroduceau pe fereastră, din pură cauză că acest concept, insuficient dezvoltat de Edgar Papu, are drept de existență ca și *sincronismul* lui E. Lovinescu, *pancronismul* lui Adrian Marino, *postsincronismul* lui Mihai Cimpoi, iar, mai nou, *autocronismul* lui Paul Goma, aplicabil la falșii disidenți care au profitat enorm pe seama credulității poporului român.

Altminteri, aberația că protocronismul a fost o ideologie comunistă este scorneala actuală a celor care se erijează în anticomuniști, fiindcă atunci când îl atacau, după 1977, acuzația era tocmai că este o abatere de la ideologia culturală a partidului! Aici e mizeria lor morală. Protocronismul nici nu este o ideologie subsumată partinic, ci o doctrină culturală universală. Revenind, Edgar Papu n-a avut niciodată pretenția că el este părintele conceptului. I-a dat numai denumirea. Protocronismul este foarte vechi în toate culturile europene. Sincronismul însuși nu are

sens fără perechea lui antitetică și complementară, ambele antiteze fiind motorul dinamizării fenomenelor de cultură și de civilizație. Numai niște spirite mărginite și puternic îndoctrinate au putut să declare protocronismul ideologie oficială a comunismului ceaușist, când, în realitate, Edgar Papu însuși a avut de suferit de pe urma cutezanțelor sale. Atacurile au venit din sferele înalte ale vechilor cominterniști, în frunte cu ideologul-șef Gogu Rădulescu.

TM: *În aceste condiții, ce credeți că se poate face întru apărarea memoriei celor care, părăsind această lume înainte de vreme, nu se mai pot apăra de insinuările nedrepte, etichetările etc.? Mă refer la Edgar Papu, Mihai Ungheanu, Artur Silvestri.*

Theodor Codreanu: Existența cărții mele *A doua schimbare la față* este deja o dovadă că se poate face ceva pentru a impune adevărul în fața mistificărilor istoriei. Am să mai fac o mărturisire: nucleul studiului meu despre protocronism s-a născut prin 1987-1988, când lui Edgar Papu nu i se permisese publicarea replicii date atacurilor lui Gogu Rădulescu din *România literară*. Am propus acel articol revistei *Luceafărul*. Mihai Ungheanu a fost încântat de el și a vrut să-l publice imediat, dar nu a putut trece de cenzură. M-a sfătuit să mai îndulcesc lucrurile, dar nici în noua formă nu a putut trece de cenzură. Așa încât articolul meu a trebuit să aștepte răsturnarea din 1989 pentru ca să poată fi publicat. A apărut sub titlul *Gânduri despre sincronism și protocronism* în numărul din 29 ianuarie 1993 al revistei *Totuși iubirea*. Nicolae Manolescu a sărit ca ars, copleșindu-mă cu

epitete grele, într-un editorial din *România literară*. E și acesta un efect benefic!

După două decenii de agresiune economică, politică și culturală împotriva poporului român, nu cred că românii vor mai fi la fel de creduli în mistificările grupului Tismăneanu-Patapievici, așa încât adevărul se va impune și pentru memoria lui Artur Silvestri, a lui Mihai Ungheanu, a lui Edgar Papu, a lui Paul Anghel, a lui Cezar Ivănescu și a altora. Tismănenii sunt astăzi în vârful puterii, profitând de marile orgolii ale președintelui Traian Băsescu, păcălit el însuși de cântecul de sirenă al urmașilor Cominternului.

TM: Într-o mărturisire despre Artur Silvestri scriați că serialul lui polemic pe tema spinoasă a terorismului cultural (despre care tot mai mulți gânditori occidentali vorbesc astăzi cu noi argumente), i-a adus adversități insurmontabile, care l-au și împiedecat să debuteze editorial tocmai când avea nevoie să iasă din provizoratul unui redactor de revistă. Vă rog să explicați puțin, pentru cititorii mai tineri și mai puțin tineri, dar care nu cunosc detaliile, ce înseamnă acest terorism cultural?

Theodor Codreanu: Despre *terorismul cultural* contemporan am vorbit detaliat în ultimele mele cărți, una dintre ele apărând chiar în anul în curs, sub titlul *Polemici „incorecte politic”*. Numele acestui nou terorism este ceea ce am menționat deja: *political correctness*. Este o ideologie descinsă din marxismul cultural al lui Georg Lukács, din troțkism și din freudo-marxism, care a cuprins mai întâi unele universități americane, de unde proliferază și-n Europa,

ținând să devină ideologia oficială a Uniunii Europene. Ținta acestei ideologii este să compromită și să nimicească geniul național al popoarelor, încât direcția principală devine anihilarea culturii naționale. Așa se explică valul demitizărilor de după 1989. Demitizarea istoriei, demitizarea valorilor culturale în frunte cu Mihai Eminescu, Nicolae Iorga, Mircea Eliade, Nichifor Crainic și *Gândirea*, în frunte cu Marin Preda, cu protocronismul lui Edgar Papu ș.a.m.d.

TM: Continuând ideea Dvs. precedentă, cum se împacă realitatea că Artur Silvestri, cronicar literar la Luceafărul până în decembrie 1989, scriitor despre care unii spun că a fost omul regimului comunist și a susținut ideologia comunistă (prin promovarea protocronismului și prin serialul polemic), nu a reușit să-și publice nici o carte din manuscrisele gata de tipar înainte de 1989 (proza scurtă, eseuri, studii critice, roman), în timp ce alți scriitori, disidenți ai regimului comunist ceaușist, reușeau, în aceeași perioadă, să-și publice volumele?

Theodor Codreanu: Tocmai aici e șmecheria diavolului, cum spunea Baudelaire. Să ne facă să credem că nu există. Autocroniștii, ca mari profitori ai regimului comunist și ai celui anticomunist de după 1989, au fost și atunci, și acum, răsfățații, neavând niciodată, în lăzile lor de manuscrise, ceea ce se numește literatură de sertar. În schimb, cel acuzat că a fost „răsfățat al regimului comunist”, un Artur Silvestri, a rămas cu toate cărțile nepublicate. Este unul dintre paradoxurile istoriei. Adevărul este că aceste cărți nu conveneau ideologiei oficiale ateiste. Or, căr-

țile lui Artur Silvestri recuperau spiritualitatea creștin-ortodoxă, valorile vechi. Ele țineau de *arheitatea* neamului românesc. De aceea, nici când au putut fi tipărite n-au convenit *corectitudinii politice*.

Situația aceasta dramatică a fost trăită profund de Artur Silvestri. Și atunci a recurs la experimentul său singular, împreună cu doamna Mariana Brăescu. Mai întâi, s-a retras strategic în tăcere, lucrând cu armele economiei de piață, reușind să facă performanță în spațiul afacerilor imobiliare. Putea foarte bine să se limiteze doar la această opțiune, care i-ar fi adus confort material și prestigiu social.

A urmat partea a doua a acestui experiment, ofensiva culturală sub egida ARP, pe care a vrut-o o instituție privată, paralelă cu instituțiile oficiale contaminate de *corectitudine politică*. Și, tocmai când reușise să se impună prin vasta rețea a publicațiilor de pe internet, prin edituri și prin întâlnirile prilejuite de Premiile ARP, a venit boala care l-a secerat prematur. Iată de ce destinul său a fost unul tragic.

TM: *Este adevărat că înverșunarea cu care Artur Silvestri și-a apărât străvechimea neamului, credința ortodoxă, limba și cultura, i-a adus mulți prieteni, discipoli, admiratori, dar și dușmani?*

Theodor Codreanu: Așa este. A lucrat alături de Antonie Plămădeală, de Nestor Vornicescu și de alții, a descoperit opera scriitorului protoromân Martin de Bracara (sec. VI d.Hr.), a investigat opera literară a voievodului dobrogean Ioancu (sec. XIV), s-a aplecat asupra *Arhetipului Călugărilor sciți* (2005), a sprijinit cercetările și traducerea *Codexului Rohonczi*

de către Viorica Enăchiuc, a înființat edituri și publicații etc. Toate acestea i-au adus multe prietenii, a format în jurul său o adevărată mișcare națională în cultură. Evident că vechii lui dușmani n-au putut trece cu vederea asemenea realizări „primejdioase”.

TM: *Dumneavoastră ce credeți despre naționalismul lui Artur Silvestri? S-a întâlnit undeva, măcar în idei, cu preocuparea Dvs. pentru Basarabia? Credeți că inițiativele lui Artur Silvestri pentru renașterea conștiinței naționale și recucerirea memoriei culturale, evenimentele, acțiunile, publicațiile, programele, asociațiile create, au avut și au un ecou, o importanță, o urmare pentru idealul urmărit?*

Theodor Codreanu: Cred că Artur Silvestri și-a împlinit misionarismul național. Exemplul său a fost luat de alte publicații care se difuzează în formă electronică și nu numai. Altfel spus, cultura oficială, în-doctrinată *political correctness*, nu mai este dominantă. Și asta e cel mai important.

TM: *Care dintre proiectele culturale ale lui Artur Silvestri vi se pare cel mai important pentru românii din țară și „de peste tot”, cum spunea el?*

Theodor Codreanu: *Asociația Română pentru Patrimoniu*, cu toate proiectele aferente. Din fericire, doamna Mariana Brăescu nu a abandonat cele începute împreună cu Artur. Un merit care trebuie subliniat. În următorii ani vom vedea noile rezultate.

TM: *Artur Silvestri a scris mult mai mult decât a reușit să publice, în cele câteva zeci de cărți publicate*

în timpul vieții (la care se adaugă volumele postum editate sub îngrijirea d-nei Mariana Brăescu) cuprinzând proză, critică literară, eseuri de antropologie culturală, istorie, analiza imobiliarului. Dumneavoastră, în calitate de critic literar, ce apreciați cel mai mult, ce credeți că este mai valoros din opera lui scrisă și tipărită până acum?

Theodor Codreanu: Am salutat îndeobște seria de cărți dedicate *Modelului omului mare*, m-au interesat amănuntele privitoare la momentul internării lui Eminescu la Mănăstirea Neamț, valorificarea moștenirii lui Martin de Bracara și a călugărilor sciți, sprijinirea traducerii Vioricăi Enăchiuc, revalorificarea unor personalități marginalizate azi, precum Miron Radu Paraschivescu sau Zaharia Stancu. Apreciez talentul de povestitor și de evocator al lui Artur Silvestri. Din păcate, nu mă pot lăuda că i-am citit integral opera.

TM: *Dacă dumneavoastră, domnule prof. dr. Theodor Codreanu, critic și istoric literar, ați scrie o istorie a literaturii române, perioada contemporană, unde și cum l-ați prezenta pe Artur Silvestri?*

Theodor Codreanu: Desigur, într-o secțiune privind *direcția națională* în cultură și l-aș trata ca pe *un caz* al culturii românești.

TM: *În finalul discuției noastre, doriți să mai faceți o completare, despre Artur Silvestri?*

Theodor Codreanu: Îmi amintesc cu strângere de inimă că, la un moment dat, după apariția articolului meu despre sincronism și protocronism în *Totuși*

iubirea, revista săptămânală a lui Adrian Păunescu, am primit de la Artur o scrisoare îndurerată în care-mi reproșa că l-am uitat, în sensul că nu-l menționasem ca susținător al protocronismului, în acel articol. De fapt, nu-i menționasem pe mai mulți susținători ai curentului din pură pricină că acolo mă interesam de coordonatele doctrinale. Reacția lui îmi arată, încă o dată, dimensiunile dramei pe care o trăia.

Notă: **Theodor Codreanu**, profesor, doctor în filologie, membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Iași; membru de onoare al Uniunii Scriitorilor din Moldova. **Domenii abordate:** critică literară, proză, publicistică, istorie, filosofia culturii. Colaborări în zeci de reviste literare. Numeroase ediții îngrijite și comentate; zeci de prefete și postfețe. Premii literare însemnate.

Cărți reprezentative: *Marele zid* (roman, 1981); *Eminescu – Dialectica stilului* (1984); *Modelul ontologic eminescian* (1992); *Provocarea valorilor* (1997); *Dubla sacrificare a lui Eminescu* (1997); *Varvarienii* (1998); *Eseu despre Cezar Ivănescu* (1998); *Controverse eminesciene* (2000); *Fragmentele lui Lamparia* (2002); *Complexul Bacovia* (2002); *Basarabia sau drama sfâșierii* (2003); *Caragiale – abisal* (2003); *Duminica Mare a lui Grigore Vieru* (2004); *Transmodernismul* (2005); *Numere în labirint I, II, III* (2007-2009); *A doua schimbare la față* (2008); *Istoria „canonică” a literaturii române* (2009); *Polemici „incorecte politic”* (2010).

Ce este Artur Silvestri în cultura română? Un ctitor!

Interviu cu pr. dr. Theodor Damian

Teodora Mîndru: *Cum l-ați cunoscut pe Artur Silvestri? Vă amintiți chiar momentul sau în ce împrejurări? L-ați cunoscut întâi ca persoană, apoi ca scriitor și critic literar, sau întâi l-ați citit?*

Pr. dr. Theodor Damian: Marele cărturar Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului era un împătimit al literaturii. Era prieten cu o întreagă pleiadă de scriitori, ziariști și oameni de cultură de valoare. Îl cunoștea și-l admira pe Artur Silvestri.

Eu îl știam numai din nume și din ceea ce publica. Lucrând ca secretar de redacție la revistele Mitropoliei Ardealului și având de-a face mai mult cu *Telegraful român*, care apărea mai des decât revista teologică numită *Mitropolia Ardealului*, lucram în strânsă legătură cu Mitropolitul Antonie, care scria mult, supraveghea totul, era interesat de toate.

Comentând articolele de publicat, el îi comenta și pe autori, în sensul că-mi spunea multe despre ei, mai ales că eu citeam aproape toată presa literară care

venea la Mitropolie, fiind și publicat de M. N. Rusu în *Almanahul Coresi* de la Brașov, de Daniel Drăgan în *Astra* tot de la Brașov și în alte reviste.

Cunoșteam și eu mai mulți scriitori, mai ales în urma frecventării cu regularitate a unor cenacluri literare din București în vremea studenției, dar și din unele colaborări pe care le primeam pentru revista *Adusu-mi-am aminte* pe care am editat-o la Lausanne când fusesem la studii și avusesem și parohie acolo și astfel aveam multe subiecte comune de discutat cu ÎPS Antonie.

Acesta este contextul general în care nu de puține ori vorbeam cu Mitropolitul despre Artur Silvestri și care mi-a permis să observ căldura cu care amintea despre el. Ei și corespondau. Pe Artur l-am văzut prima dată cred în 1986, când Mitropolitul Antonie m-a trimis la el cu o scrisoare, eu venind la București la Patriarhie și la Departamentul Cultelor cu *Telegraful român*, cu regularitate. După prima mea întâlnire cu Artur și cu distinsa lui soție Mariana Brăescu, la ei acasă, au urmat și altele.

Deci, pentru a reveni la o parte din întrebarea inițială, pe Artur l-am cunoscut întâi din scrisul său și apoi ca persoană. În privința scrisului, mai adaug, îl aveam ca pe un fel de punct de reper, în sensul că scria cu un fel de autoritate ce se degaja nu din poziția pe care o deținea la revista *Luceafărul*, ci din felul, tonul și nivelul scrisului său. De aceea când deschideam o revistă sau un ziar și vedeam ceva scris de el, aceea citeam întâi. Acest lucru spune foarte mult pentru că în calitate de cititor, în mod voluntar te pui sub umbrela unui mentor.

TM: *Ce vă amintiți despre relațiile dintre Mitropolitul Antonie Plămădeală și Artur Silvestri? Dar despre vizitele lui Artur Silvestri la Mănăstirea Sâmbăta? Ce credeți că i-a apropiat pe acești oameni de cultură – un înalt ierarh al BOR și un scriitor și critic literar?*

Pr. dr. Theodor Damian: Pe cei doi mari oameni de cultură, Artur Silvestri și Antonie Plămădeală, i-a unit cultura, pasiunea pentru valoare și pentru autentic, iubirea lor sinceră față de istoria și cultura neamului nostru.

Cred că era și un anumit tip de subversiune politică în prietenia celor doi. Mitropolitul, ca om al Bisericii care *nu avea voie* să intre în literatură, deși în ciuda ideologiei comuniste față de Biserică, intrase adânc, voia să demonstreze că se poate ca un cleric să fie și om de litere, să fie publicat. Artur, din cealaltă direcție, *nu avea voie*, ca scriitor, să se înduhovnicească, să se îmbisericească. Și voia să demonstreze că un scriitor poate îndrăgi și Biserica, poate fi prieten cu un cleric, și acest lucru nu-i scade valoarea de scriitor, dimpotrivă, i-o sporește. Nu cred că acestea au fost atitudini mărturisite reciproc, dar cred că exista în conștiința lor ceva în sensul acesta.

TM: *Artur Silvestri avea o mare admirație pentru, Arhiepiscopul (apoi Mitropolitul) Antonie Plămădeală, dezvăluită mai ales prin celebrul volum Modelul Omului Mare. Zece Convorbiri de amurg cu Antonie Plămădeală urmate de Douăzeci și opt de scrisori de altădată. Dar înaltul ierarh, ce părere, ce atitudine avea față de Artur Silvestri?*

Pr. dr. Theodor Damian: Admirația, prețuirea, simpatia dintre cei doi erau în mod evident reciproce. Spun evident, atât pentru faptul că eu personal l-am auzit pe Mitropolit vorbind elogios despre Artur, dar și pentru că această prețuire a ierarhului față de Artur era concretizată în intensitatea și calitatea comunicării. Schimburile dintre ei, și mă refer aici la cele dinspre Mitropolit spre Artur, nu erau superficiale, nici acte de pură complezență. Artur a simțit aceasta, nici nu se putea altfel, de aici și dragostea și prețuirea lui pentru înaltul cleric. Totuși, nu se poate spune cine a oferit primul căldura sufletească și cine a oferit-o apoi ca răspuns. Eu cred că ei se potriveau și expresia prețuirii a fost concomitentă.

TM: *Ce importanță credeți că are, pentru societatea contemporană românească cel puțin, formularea acestui concept, Modelul Omului Mare, ca model comportamental? De fapt, ce trăsături de personalitate caracterizează acest model?*

Pr. dr. Theodor Damian: Am apreciat mult conceptul de *Model al Omului Mare* lansat de Artur, întâi ca idee în sine și apoi pentru că el nu ascundea că unul dintre aceste modele era Mitropolitul Antonie, omul de care eu eram legat.

În lumea în care trăim, unde valorile autentice se pierd pe zi ce trece, unde meschinăria, vulgaritatea, învârteala și alte atitudini asemenea acestora sunt în plină ascensiune, ideea de *model* în primul rând și apoi cea de *om mare*, îmi apar ca fiind imperative morale absolut necesare azi, când societatea în care trăim este în derivă. Conceptul de *model al omului*

mare sună a fi menit să salveze o civilizație, fie că Artur a intenționat asta sau nu, fie că a spus-o și deci a conștientizat-o, fie că doar a intuit-o. *Omul Mare* este cel ce lasă ceva în urmă, cam în sensul în care se exprimă proverbul japonez: *Înainte a mea n-a fost nici un drum; în urma mea rămâne unul.*

Artur a fost, el însuși, un astfel de model.

TM: *Artur Silvestri a fost un admirator, prieten și susținător al unor mari ierarhi ai BOR, dacă e să pomenim numai câteva nume: Preafericitul Patriarh Teoctist, Mitropolitul Nestor Vornicescu, Mitropolitul Antonie Plămădeală; a cultivat bune relații cu însemnați preoți duhovnici și stareți. Corespondența cu aceștia este cuprinsă într-un volum publicat în anul 2005¹. Ce credeți că l-a atras spre această lume?*

Pr. dr. Theodor Damian: Am fost deosebit de onorat când m-am văzut inclus de Artur în cartea sa, *Vremea seniorilor*, cu referire la unele schimburi de scrisori dintre noi.

Artur a fost un descoperitor al civilizației românești, un istoric al acesteia, un interpret, un promotor. Ori, ca cel ce și-a iubit neamul și semenii în cel mai autentic și creștinesc sens al cuvântului, el nu putea să nu fi văzut și apreciat rolul esențial pe care Biserica Ortodoxă l-a avut în crearea, menținerea și dezvoltarea acestei civilizații.

Relația lui cu reprezentanții cei mai de seamă ai

¹ Artur Silvestri, *VREMEA SENIORILOR. Scrisori de altădată de la ierarhi și cărturari bisericești*, vol. I, Editura CARPATHIA Press, București, 2005.

Bisericii exprimă convingerea că, deși în regim de opresiune comunistă, Biserica, în continuare, își aducea contribuția sa însemnată la dezvoltarea culturii române, că oameni ai Bisericii, deși în principiu blocați de cortina de fier a interdicției de a fi publicați în presa literară, spărgeau totuși bariera și se impuneau în literatură și cultură și nu doar atât, pe moment, dar lăsau și urme adânci, așa cum a fost cazul Mitropolitului Antonie.

***TM:** După părerea Dvs., Artur Silvestri a contribuit (prin activitatea sa de scriitor, cronicar literar, istoric, inițiator de programe culturale, donații de cărți), la susținerea Bisericii Ortodoxe Române și a credinței ortodoxe în lumea contemporană, sau aceasta a fost doar o intenție?*

Pr. dr. Theodor Damian: Prin toată activitatea sa multidimensională, Artur Silvestri nu numai că a susținut Biserica Ortodoxă Română ci, mai mult, cred că a fost un fel de apostol laic al ei, un misionar.

Prietenia lui cu reprezentanții de seamă ai Bisericii, în multe din aspectele ei, nu era un secret. Și aici el era un model pentru cei din jurul său care poate nu îndrăzneau să facă pasul ăsta.

***TM:** Ce preocupări comune, afinități spirituale v-au apropiat de Artur Silvestri în afara obligațiilor de serviciu și au dus la o lungă legătură ce a durat peste timp și peste distanțe?*

Pr. dr. Theodor Damian: Ceea ce m-a legat pe mine de Artur a fost literatura. El m-a publicat prima dată în *Luceafărul*, revistă la care aspirau mulți; dar în

afară de literatură m-a atras căldura care se degaja din el în momentele conversațiilor noastre. Această legătură de prietenie dintre noi a durat tot timpul, chiar și după ce am plecat în America și ca atare ne scriam mai rar și ne vedeam mai rar.

TM: Vă rog, prezentați puțin, pentru cititori, un fragment din biografia Dvs.: plecarea de la Sibiu și din țară, stabilirea la New York. Cum ați continuat legătura cu Artur Silvestri după această plecare?

Pr. dr. Theodor Damian: Am plecat de la Sibiu în America în 1988, cu viză de turist. Mitropolitul Antonie mi-a spus că dacă găsesc o bursă de studii, pot să rămân. Așa se face că, după ce am găsit-o (acordată de Biserica Presbiteriană din SUA), am rămas pentru un masterat la Princeton University în statul New Jersey, și apoi la un doctorat la Fordham University în New York.

Legătura mea cu Artur a continuat prin scrisori (deși nu foarte multe), dar și prin vizite personale pe care i le făceam când veneam vara în vacanță în țară.

Îi trimiteam revista *Lumina lină / Gracious Light* pe care din 1996 o editez la New York și aceasta era pentru el o sursă de informare cu privire la activitatea mea (mi-a și acordat o diplomă pentru revistă la prima ceremonie a *Premiilor Patrimoniului Național*); i-am trimis și i-am dus de asemenea din cărțile mele publicate în țară. Am întreținut cu el și corespondență electronică.

TM: Sunteți o marcantă personalitate culturală și religioasă între românii din diaspora: preot, doctor

în teologie, profesor universitar, poet, scriitor, editor al cunoscutei reviste Lumina lină, de care aminteați.

Cum ați perceput, din această perspectivă și de la distanță, departe de țară, programul lui Artur Silvestri Pune românii în legătură, prin rețeaua culturală ARP, și îndeosebi prin grupul de presă on-line INTERMUNDUS Media?

Ce rol credeți că a avut această rețea pentru personalități culturale și religioase de prestigiu, de succes acolo unde au plecat, cum sunteți dumneavoastră, dar și pentru români obișnuiți, din țară sau risipiți în lume? Dar pentru cultura și limba română?

Pr. dr. Theodor Damian: Revistele și programele on-line concepute și dezvoltate de Artur reprezintă o adevărată ctitorie culturală. Ele de fapt l-au consacrat pe Artur Silvestri ca mentor și îndrumător pe linie literară al multor scriitori care nu aveau acces la presa „oficială” din țară; pe mulți i-a stimulat să scrie, a descoperit talente, a promovat valori, a oferit o șansă multora care abia învățau să scrie literatură.

Un alt mare merit al acestor programe on-line este că, datorită largii lor circulații, au ajutat oameni din diverse colțuri ale lumii să se cunoască între ei, să lucreze împreună sau să „revină acasă”.

Așa cum revista *Lumina lină* se dorește a fi o punte de legătură peste ocean între cei plecați și cei din țară, la fel, prin rețeaua culturală ARP (am sugerat cândva ca aceasta să se numească *Artur Silvestri*), el a creat punți de legătură între oameni, sisteme, mentalități, la nivel de „minte, inimă și literatură”, o noutate, dar și o necesitate în cultura română azi, fie de acasă, fie din diaspora.

TM: *Comunicând de-a lungul timpului, prin diverse mijloace, cu Artur Silvestri, ați fost la curent, în mare măsură, cu proiectele, concepțiile, activitățile sale, deși de la distanță. Dar ce puteți spune despre evoluția personalității lui culturale și religioase pe parcursul anilor, de la tinerețe, până în ultimii ani?*

Pr. dr. Theodor Damian: Evoluția lui Artur în cultura română și înspre Biserică are adânci rădăcini în conștiința și în inima lui, și a fost pe cât de neașteptată poate pentru unii, pe atât de impresionantă pentru alții. Pentru cine l-a cunoscut bine era însă previzibilă. Nu există domenii mai importante ca acestea două în care să te investești fără pierdere. El a avut această intuiție sau convingere și Dumnezeu i-a ajutat să avanseze în mod spectaculos și cu real folos pentru el și pentru cei din jurul lui.

TM: *După plecarea prea grăbită din această lume a lui Artur Silvestri, s-a văzut mai clar că a adunat foarte mulți oameni din România și din lume în jurul lui, i-a apropiat, i-a capacitat într-un fel deosebit și, ca urmare, sunt sute de oameni numai cei care ne-au scris, dintre care mulți nu l-au cunoscut direct niciodată pe Artur Silvestri, dar care îi simt lipsa în viața lor, îl regretă foarte mult și acum, nu se desprind de prezența lui spirituală, scriu, îl pomenesc, se roagă pentru el ca pentru o rudă apropiată, un membru al familiei lor.*

Prin ce calități, gesturi sau acțiuni credeți că a reușit Artur Silvestri să fie apropiat, iubit, apreciat de atât de multe persoane diferite ca univers, caracter, preferințe etc.?

Pr. dr. Theodor Damian: Artur Silvestri a fost un om de o rară generozitate. El era un om îmbrățișător. Dragostea de semenii la el nu era un act ocazional, nu era o doctrină religioasă frumoasă, era o realitate a vieții de zi cu zi, era un mod de a fi.

Menționam mai sus căldura sufletească ce se degaja din întreaga sa personalitate atunci când vorbeai cu el. Nu era arogant. *Lângă el exista aer de respirat, spațiu în care să crești, sufletul lui era ca apele unui râu sacru deschise spre primire și purificare.*

De aceea oamenii l-au iubit, de aceea îl poartă pe mai departe în inima lor și îl vor transmite pe mai departe generațiilor următoare ca pe un model demn de urmat.

Iată ce înseamnă cu adevărat „veșnica pomenire”: o rugăciune spusă din inimă pentru un om care le-a fost celorlalți ca un frate. Ceea ce am spus aici se referă la firea lui.

Dar el a rămas în sufletul celorlalți și prin meritele deosebite legate de ceea ce a săvârșit concret în viață, iar aceste lucruri sunt nenumărate.

TM: *Care credeți că este locul lui Artur Silvestri printre personalitățile culturale ale secolelor XX-XXI? Cu cine l-ați compara, asemena?*

Cum ar trebui Artur Silvestri să rămână în memoria noastră colectivă sau într-un dicționar al culturii contemporane?

Pr. dr. Theodor Damian: Locul lui Artur Silvestri în cultura română e cel al unui ctitor. Creator. Nu numai prin ceea ce a scris el, dar și prin faptele lui de cultură și spiritualitate.

Numele lui ar putea sta alături de multe personalități semnificative ale culturii române, dar în această conversație atât de mult patronată și de spiritul marelui mitropolit Antonie Plămădeală, dați-mi voie să-l pun alături de acesta. Pentru că au fost prieteni. Pentru că amândoi reprezintă „*modele ale omului mare*”.

Notă: Preotul prof. univ. dr. Theodor Damian este una din cele mai însemnate personalități culturale și religioase ale diasporei românești din SUA. Este scriitor de factură creștin-ortodoxă, poet de excepție și hermeneut al sacralului, editor și important promotor al culturii românești, membru al Uniunii Scriitorilor din România. Stabilizat în 1988 în New York, a fondat *Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă*, a înființat biserica *Sfinții Apostoli Petru și Pavel* (la care este preot paroh) și revista *Gracious Light / Lumină lină*, al cărei editor este. Este autorul a numeroase lucrări de teologie, critică literară, eseuri, poeme, unind calitățile de teolog de profunzime – cu două doctorate în teologie (la București și New York) – cu o elevată expresivitate lingvistică.

Opere importante: *Liturghia cuvântului* (ed. bilingvă); *Implicațiile spirituale ale teologiei icoanei*, *Lumina cuvântului*, *Roua cârților – O hermeneutică teologică în context literar*, *Dimineața Învierii*, *Stihiri cu stânjenei*.

Artur Silvestri rămâne un enciclopedist fantast, împiedicat nedrept să-și împlinească opera

Interviu cu Adrian Dinu Rachieru, critic literar

Teodora Mîndru: *Stimate Domnule prof. univ. dr. Adrian Dinu Rachieru, studiile de sociologia culturii românești contemporane sunt extrem de rare la noi. Cu atât mai interesant este pentru noi, cititorii, punctul Dvs. de vedere, ca sociolog, asupra evoluției literaturii, criticii literare, presei, activității editoriale etc. în perioada postdecembristă comparativ cu perioada anilor '60-'89 ai secolului trecut. Unii spun că libertatea a adus mari beneficii culturii și literaturii, alții spun că devalorizarea a câștigat teren, alții, în sfârșit, că nu s-a schimbat mai nimic. Dumneavoastră ce părere aveți?*

Adrian Dinu Rachieru: Vorba rabinului, toți au dreptate. Invocată drept alibi, tranziția, după mine, este un concept gol; nu există, știm prea bine, imobilism în Istorie, tranzităm mereu spre ceva. Haideți să chestionăm întâi epoca (fluidă, confuză, crizistă, sigilată de refluxul euforiei). Penetranța media, interde-

pendențele în creștere înlătură izolarea economică, conservatorismul cultural, dogmatismul religios și zdruncină sentimentul apartenenței, loialitatea față de grup, tradiții și aspirații. O lume globalizată, interconectată, încurajând nomadismul pare a vesteji etnocentrismul. Totuși, în pofida magiei tehnologice a epocii (instaurând *societatea mondială*) reacția identitară se manifestă la cote de alarmă. Trebuie să recunoaștem, pe de altă parte, că mass-media a modelat comunicarea într-un mod *esențial*. *Era mediatică* obligă la redefinirea realității sociale. Apoi, nu împărtășesc opinia că literatura noastră ar fi o literatură majoră. De altminteri nici nu cred că ar exista literaturi majore și minore, ci doar culturi puternice și *slabe* (evident, pe suportul forței mediatice, penetrând McLumea). Ori noi, fiind un popor „moale”, fără apetit imperialist și având o literatură poetocentrică (fără prea mari șanse la export) ne iluzionăm că ne-ar mângâia raza interesului celorlalți.

Dar mă întreb: o literatură *puternică* își ajunge sieși, se poate restrânge la grija de a-și contempla propriul buric? Cum specialiștii ne avertizează că singura cultură universală este *cultura media* (care, între noi fie vorba, e și o cultură medie), culturile zise *mici*, suportând tăvălugul globalizării acuză și handicapul limbii. Fiindcă, să nu uităm, există valori de rang universal (slavă Domnului!, avem și noi) și valori de circulație internațională. La acest capitol, se știe, stăm prost. În plus, *dezghinul național* face ravagii, alături de reformismul interminabil și revizionismul zgomotos. Nu vrem a spune că procesul revizuirilor ar fi inutil. Dimpotrivă, el răspunde – ca necesi-

tate vitală – cerințelor unui metabolism cultural normal, zdruncinând ierarhiile osificate, lepădându-se de mentalitatea moaștelor. Fiindcă, reamintim, *nu există scriitori intangibili*. Iar prefacerea hărții literare e firească. Modul în care se desfășoară *la noi* astfel de tentative este însă blamabil, cu rezultate insignifiante. Ca să nu zic hilare.

Pendulând între retorica extatică și voluptatea maculării, noii justițieri manevrează – observa undeva C. Stănescu – „*criterii frauduloase de evaluare*”, eclipsând esteticul. Contează presiunea biografiei, dosariada, rocadele politice. Și se înstăpânește, vai, ceața axiologică. În concluzie, o societate amnezică, frivolă, locvace, confirmând păgubos, prin seismele Istoriei, eliadesca „eternă reîntoarcere”.

TM: După absolvirea facultății de sociologie ați fost, timp de mai mulți ani, colaborator al revistei Luceafărul și chiar ați obținut, în anul 1983, premiul pentru critică al acestei reviste. Cum apreciați, prin prisma formației Dvs. profesionale, grupul literar-jurnalistic de la Luceafărul, concepțiile și atitudinile promovate de acesta?

Adrian Dinu Rachieru: Vă propun o scurtă recapitulare. După ce s-a reluat (în 1966) învățământul sociologic, România traversa o stare euforică provocată de relaxarea ideologică și deschiderea pe care o anunța noul lider al partidului, Nicolae Ceaușescu. Iar la Timișoara am fost repartizat. Și – cel puțin până azi – aici am rămas... Oricum, nu regret că m-am îndreptat spre sociologie. Aș putea spune și eu, pe urmele lui A. Comte (cel care a botezat-o!) că e, realmente,

„regina științelor”. Probabil subscrieți. Chiar dacă regimul opresiv, carcasa totalitarismului nu i-au îngăduit să-și exercite funcția critică. Cunoașteți butada: *Sociologia sau e critică sau nu e!* Or, câtă vreme a făcut apologia sistemului, n-a prea fost... Inhibarea funcției critice a sociologiei m-a obligat să frecventez alte zone. Critica literară m-a ispitit fiindcă iubeam literatura. Încercările mele au fost încununate cu un premiu (pentru critică) al revistei *Luceafărul*. Iar în 1983 publicam la Editura Facla prima carte, *Orizontul lecturii*, reunind eseuri de sociologia literaturii, volum recomandat de M. Ungheanu. Aș mai adăuga că, necunoscut fiind de grupul *luceferist*, îmi trimiteam articolele prin poștă, fără susținerea cuiva. Și ele, curios, apăreau ritmic. Probă de fair-play și motiv de a mă atașa (ideo-critic) de revistă.

TM: *În volumul de eseuri Vocația sintezei (1985) ați abordat teme precum relația dintre literatură și cultură, cultură și istorie, occidental și oriental, protocronism și sincronism etc. Ați ajuns, prin această abordare filosofico-sociologico-literară, la unele puncte, idei, concluzii comune cu cele formulate și promovate la Luceafărul?*

Adrian Dinu Rachieru: Evident. De-ar fi să amintesc doar gâlceava întreținută în jurul conceptului de protocronism, lansat de Edgar Papu. Manevrat propagandistic de unii, în plin marasm dictatorial, anexat misticismului naționalist sau fiind taxat – retroactiv – de către alții drept un „monstru ceașist”, deturnându-se astfel și falsificând grosolan sensul inițial și intențiile comparatiste ale celor care au îm-

brățișat idea de pe baricadele revistei *Luceafărul*.

Dar chestiunea nu poate fi rezolvată aici și o *discuție onestă* despre sincronism și protocronism va avea loc cândva, sper.

În fond, teza deziderativă pentru cultura noastră privea trecerea de la sincretismul cultural de factură orientală la contactul stenic cu „Europa luminată”, redescoperind Occidentul. Amploarea influențelor și conștiința handicapului *au pus decisiv problema opțiunii, întreținând mania disjuncțiilor*.

O europeanizare „aproximativă”, observa Adrian Marino, a însoțit devenirea societății noastre, fără a transforma preceptele europene în *realități locale*. Mai mult, România continuă a rămâne „țara lui pseudo”. Astfel de opinii, deloc singulare sau surdinizate, invocă rolul părinților fondatori, experiența postpașoptistă și analizează necruțător „jocul” elitelor. Fiindcă, negreșit, în dezlegarea ecuației românești realitățile geopolitice și presiunile contextului internațional au cântărit (decisiv, uneori) dar comportamentul elitelor noastre, fie ele politice ori culturale, nu trebuie scutit de o lucidă și nepărtinitoare analiză. Râvnita „consensualizare” e mereu în suferință iar *măcinarea elitelor* reprezintă trista realitate, întreținând o necurmată dezbinare.

De regulă, însă, proiectul românesc pendulează între *fantasmele occidentalizante* și *himerele autohtoniste* încât polemicile nu se vor stinge curând. Între impulsul de a ne oferi statut de nișă etnografică, bântuit de complexul rural al identității și clamata ieșire din izolare (considerată, îndreptățit, prioritate absolută) războaiele culturale continuă cu voioșie. Or, nați-

unea este un construct, o comunitate inventată, obligată să se auto-definească. Așa fiind, provocările modernității (de la blamatul import al formelor la critica fondului) au cules, de regulă, mărturii negative; forțele conservatoare, modelând opinia publică dobândiseră supremația în cultură (cazul *Junimii*), ceea ce a iscat *o ruptură între politică și cultură*, prin – se știe bine – ridiculizarea modernității.

Voința de schimbare („*revoluția mistică*” la Eliade, „*schimbarea la față*” cioraniană ș.a.) a trezit, la rândul-i, polemici viguroase, mizând pe factorul cultural (spiritual). În fapt modernizările s-au dovedit superficiale, lacunare, simulate chiar, fără a încuraja cultura civică. Probabil că Sorin Alexandrescu avea dreptate: binomul tradiționalism / modernitate nu evidențiază existența unor blocuri omogene (impunând o viziune geometrizată), ci o mulțime de conflicte între diferite tipuri de moderniști. Încât autonomizarea literaturii a venit târziu, iar interferențele sunt obligatorii.

TM: Când și în ce împrejurări l-ați cunoscut pe Artur Silvestri? Vă amintiți impresiile de atunci?

Adrian Dinu Rachieru: Bineînțeles. Întâi a fost un telefon și o invitație-surpriză. Eram poftit la București, la sediul revistei *Luceafărul*, pentru o festivitate de premiere. Cu un popas (scurt) acasă chiar la dl. Silvestri (astfel ne-am cunoscut) și un drum împreună înspre Casa Scânteii, beneficiind de grijulia tutelă a amfitrionului. Și apoi un dialog sincopat, cu întreruperi și reveniri, fracturat, pare-se, de diverși binevoitori. Cum îndeobște se întâmplă...

TM: *Ce idei, proiecte lansate în dezbaterile publice și promovate în revista Luceafărul poartă, după părerea Dvs., amprenta gândirii și energia mobilizatoare ale lui Artur Silvestri?*

Adrian Dinu Rachieru: Intenționez să dezvolt subiectul într-o carte. Deocamdată semnez interesanta dezbatere despre *Noua geografie a literaturii române*. Artur era un „detectiv”, doritor să afle și să impună nume noi. Evident, pe suportul mării sale generozități. Și îmi amintesc că prin 1983 (dacă nu mă înșel) revista brașoveană *Astra* lansa invitația unei debateri asupra *demetropolizării culturii*. Nu pot rezuma aici (din motive de spațiu, se înțelege) argumentele de atunci. Ele, din păcate, au rămas valabile; și așa observa cum ofensiva provincialismului s-a întărit. Am în vedere nu *localismul creator*, în fericita sintagmă a lui Al. Dima, ci tristul fenomen al „*rejudețenizării culturale*”, conducând la nivelare și confuzie axiologică, promovând (firește, zgomotos!) ierarhii locale, de cafea. Mărturisesc că nu mă simt provincial.

Valoarea nu se judecă în funcție de zona de apartenență (sau, mă rog, așa ar trebui). Important ar fi să privim fenomenul literar în ansamblu și să operăm trebuincioasele „reduceri la scară” pentru a nu glorifica (păgubos și, până la urmă, inutil) pigmeii locului... Fiindcă, observa undeva Al. Paleologu, este „*o inflație enormă de mediocrități importante*”. Asaltul numerelor proaspete ascunde și acest pericol. Să nu uităm apoi de serialul *Pseudocultura pe unde scurte*; și aici ar fi multe de spus...

TM: *Care dintre concepțiile și proiectele luceferiste ale lui Artur Silvestri credeți că au fost urmărite cu asiduitate pentru a fi puse în practică și după desființarea revistei Luceafărul, îndeosebi după anul 2000 și vor dăinui?*

Adrian Dinu Rachieru: Hotărându-se târzior să se îngrijească, gospodărește, de manuscrisele care așteptau de atâta vreme lumina tiparului, Artur Silvestri era promis unei înalte cariere. Verdictul a venit brusc, curmând firul unei vieți muncite, vestea neagră ne-a cutremurat. *Dar nu putem crede nicidecum că cei ce se dedică binelui colectiv sunt destinați uitării*, cum nota undeva chiar Artur Silvestri. Așa că numele lui va dăinui. Strănepotul fostului mitropolit al Bucovinei Tit Simedrea, atât de grijuliu cu *pomenirea părinților*, creionând afectuos atâtea profiluri de ierarhi și cărturari așezați în Panteonul național, gândind la o *România Tainică*, lansând proiecte fixate în concretețea realităților autohtone, în cultura vie (de-ar fi să amintim doar ideea unei noi *geografii literare*), grăbit să plece definitiv în dimineața Sf. Andrei, *era un dăruit*. Orice revoltă este inutilă, noi – vorba lui Cioran – omorâm timpul și timpul ne omoară pe noi. Dar rămân urmele...

TM: *Dvs. personal cum ați perceput revenirea lui Artur Silvestri în viața culturală publică, după momentul decembrist? Cum era Artur Silvestri când v-ați revăzut, după o lungă perioadă?*

Adrian Dinu Rachieru: Când l-am revăzut (la festivitatea de premiere a ARP) părea un ascet. Bătaios în perioada luceferistă, angajat în felurite campa-

nii de presă și războaie ideologice, oferindu-și apoi o voluntară retragere (*dispariția publică* fiind o întremătoare adâncire în sine), Silvestri împăca – aş zice miraculos – succesul în afaceri (fiind, se știe, un expert în piața imobiliară) cu largile desfășurări eseistice, încercând a descifra pentru noi „*revolta fondului neconsumat*”, procesele modelatoare enigmatice, ciclicitatea cu irizări fantastice.

Era ușor de bănuît că instinctul epic lucra în ființa cărturarului. Artur Silvestri avea, neîndoios, „*magia ficțiunii*” (cum se pronunțase, folosind invocata sintagmă pentru *Mesure d'une ombre*, romanul lui Paul Lahovary).

Așa fiind, nu e de mirare că *literatura enigmatică* i-a confiscat interesul în anii juneții; iar compozițiile de atunci erau, în fine, dezvăluite în *APOCALYPSIS cum figuris* (Ed. CARPATHIA Press, 2005), fiindcă opul în discuție recuperează șapte nule fantastice, izvodite între 1983-1984 la Snagov și Izvorul Mureșului. E drept, una dintre ele (e vorba de *Geneza, după Balzac*) e din 1977. Aceste șapte compoziții se alătură unui roman (*Pinnacle*, tot din 1977) și fac dovada că aveam în Artur Silvestri un prozator secretos și parcimonios.

Bineînțeles, efortul de a cerceta această recoltă de proză în ramă contextuală ne invită să chestionăm epoca. Erau anii explozivi ai realismului magic sud-american. Dar, observăm iute, prozatorul – atent la proximități – nu se îndatorase vreunui model.

Dominanta scrisului său, tutelat de o memorie care, luxuriantă, se desfășoară îndărăt, penetrează, inevitabil, și epica. Silvestri ne-a propus, deseori, un

imaginar acvatic, reverberând liturgic; întotdeauna însă folosea „*pastă geneziacă*”, într-o regresie îmbibată de straniețate, dezvăluind – pe un fabulos scenariu mitic – noi straturi ale arhaicității. Încât, vorba autorului, „*totul pare să fi fost scris*”.

Sunt descrieri fastidioase, de o lentoare a acumularilor care amintesc, cred, de o epicureică plăcere barbiană savurând textul; și, desigur, de un ecou eliadesc, rodind, în această formulă, o scriitură, până deunăzi, încă tăinuită.

TM: *Cu ocazia lansării la Timișoara a două cărți de critică literară ale lui Artur Silvestri (reeditate de soția sa, scriitoarea Mariana Brăescu), ați afirmat că „Artur Silvestri a fost în cultura română un constructor”. Vă refereați la activitatea editorială, de înființare și coordonare de publicații și edituri, la organizațiile culturale create sau la sistemul de valori promovate?*

Adrian Dinu Rachieru: Toate se regăsesc sub acolada *constructivismului*, angajând și promovând o *viziune*. V-aș ruga să încercăm a descifra epoca. Gălăgia postdecembristă, folosind cu aplomb *etichetologia* a indus „sindromul tăcerii” (Paul Miclău) și o ciudată intoleranță, clasând și satanizând pe cei care nu s-au aliniat. Ura s-a instalat în comunitatea intelectuală, blamând zgomotos apolitismul unora.

Neangajarea a fost considerată o dezertăune de la „desăvârșirea Revoluției”, în numele unui principiu primitiv, izbitor nedemocratic, *polarizând* comunitatea scriitoricească. Maniheismul a izbucnit cu ferocitate și, potrivit analiștilor, el indică fără tăgadă infan-

tilismul politic. „Iacobinii epocii noastre” împart verdicte și deplâng absența „rezistenței albe” (a grevei scriitoricești, altfel spus), propunând *revalorizarea* tot pe criterii politice, afișând (câteodată!) un proletcultism întors pe dos, de o bolnăvicioasă inclemență. Cred că recomandarea lui L. Kolakowski („precauția”) rămâne valabilă. Dar magnetismul politic face victime pe bandă rulantă. Să invocăm aici șirul lung al celor care, înrolați fiind, cultivând militantismul au eșuat? Ori goana „satelitarilor”, vânând oportunități? „Smântânimea” României (cf. Paul Goma) a îmbrățișat, prin viraj bășescian, holocaustologia. Și în „noua eră a demagogiei” (cf. Liviu Antonesei) iubește „violul politicianist”, sedusă de vizibilitate (aura mediatică).

Provocat de Eugen Simion, într-un mai vechi interviu găzduit de revista *Caiete critice*, Șt. Augustin Doinaș ajungea la o concluzie șocantă: „un creator – afirma răspicat cunoscutul poet – nu cedează politicii decât timpul liber”. Să înțelegem de aici că politica e un hobby? Că este doar o îndeletnicire de timp liber și nu o preocupare absorbantă? Că putem ignora specializarea pe care, inevitabil, o presupune exercitarea ei în chip profesional? Sau că, în fine, scriitorul nu trebuie să intre în politică?

Experiența tranziției românești, convulsionată și dureroasă, oferă nenumărate exemple de cariere incredibile, exploatând cu abilitate oportunitățile ivite. E drept, mai puțin recrutate din spațiul elitei culturale, rămasă în expectativă, unde înregistrăm însă suficiențe eșecuri și abandonuri. Și dacă băătăia pentru putere a mobilizat spectaculos energiile, abia exercitarea ei

demonstrează diletantismul clasei politice și „naivitatea civică” (a scriitorilor, îndeosebi, judecând evenimentele din unghiul unei intratabile rigidități morale). Așa că Artur și-a văzut de treabă, „confiscat” și devorat de proiectele sale...

TM: În acest sens, al creativității culturale instituționale, ce importanță credeți că are inițierea și acordarea Premiilor Patrimoniului Național unor personalități culturale mai mult sau mai puțin cunoscute, dar care au contribuit la creșterea patrimoniului cultural-istoric național?

Adrian Dinu Rachieru: Ideea nu trebuie abandonată. Sunt, într-adevăr, multe personalități care nefiind în grațiile media (deci invizibile) merită o astfel de recunoaștere. Fie și la modul simbolic. *Galele ARP* prilejuiesc astfel de întâlniri sărbătorești.

TM: Artur Silvestri a formulat două concepte care trec, după părerea mea, granițele literaturii, într-o înțelegere și abordare psiho-sociologică a realității, și anume: România Tainică și Modelul Omului Mare. Ce valoare teoretică și utilitate practică au aceste concepte în contextul crizei de valori morale contemporane și a adâncirii hiatusului dintre clasa politică și popor?

Adrian Dinu Rachieru: Artur ne-a părăsit lăsând în urmă *exemplul faptei*, mânat de un simțământ al datoriei dar și atâtea alte gânduri rodnice pe care nimeni, vai, nu le va continua. Avea, probabil, în chip de poruncă divină, în regim de urgență, *sentimentul misiunii*. Credea în acea lucrare tainică, biruitoare,

întâmpinându-i pe cei de după noi, vestind *în rădăcinarea* într-o vreme tulbure, de vâscozitate axiologică, amenințând cu destrămarea chiar Țara Părinților. Cartografiase, prin ARP, o *geografie de valori*, visa la o *România Tainică* urmând a izvedi cărți fundamentale, o *Predanie* culegând „modele” și „exemple” pentru Omul Român. Aduna *Cuvinte pentru urmași*, un șir de povețe (îndrumări orale, laconice, apoftegmatice) rostite / șoptite de „povățuitori secreți”, atât de trebuitoare însă în ceasuri de cumpănă și nevolnicie. Un șir de bărbați iluștri, binefăcătorii nației, lucrând tainic aproape, testamentar, – departe de cercul mediatic și jalnicul spectacol politicianist – spre binele unei Româнии ipotetice, pentru acel mâine care va exista, desigur.

TM: „Pentru mine, scrisul este viața” spunea *Artur Silvestri*. După 1990, el s-a afirmat și ca un consultant imobiliar recunoscut. Imobiliarul a fost pentru el mijlocul prin care și-a câștigat independența financiară (ceea ce i-a permis apoi să-și dedice ultimii ani scrisului și activităților editoriale și culturale) dar și o bogată sursă de informații și inspirație pentru „literatura imobiliarului”. Este aceasta o specie literară nouă, sau mai degrabă o analiză economică și sociologică a societății, având ca referință imobiliarul, „hârtia de turnesol a societății”?

Adrian Dinu Rachieru: N-aș zice că e vorba de o specie literară nouă. Realmente, analizele și prognozele în sfera imobiliarului, dincolo de independența financiară câștigată, l-au impus ca un expert în consultanță. Diagnozele sale s-au adevărat.

Rămâne însă uriașul regret că timpul „n-a mai avut răbdare”, răpindu-ni-l.

TM: Studiile Dvs. asupra unor mari prozatori români, Marin Preda (1996) și Liviu Rebreanu (1997), au adus o nouă perspectivă, prin raportarea acestora la utopiile lor private. Dacă ați face un astfel de „exercițiu” asupra operei și activității lui Artur Silvestri în plan cultural, care ar fi „utopia personală” la care l-ați raporta? Și în ce „vecinătate culturală” l-ați plasa pe Artur Silvestri?

Adrian Dinu Rachieru: Este impresionantă, la o primă ochire, suprafața preocupărilor sale. Cu gust semi-profetic, Artur Silvestri palpa originismul cultural, umplea goluri, evidenția „orele astrale” și răspunsul autohton. Închipuia, așadar, largi panouri privind geografia literaturii protoromâne, cobora în substratul getic, developa spiritualitatea patristică. Propunea, se vede bine acum, o sinteză istoriografică, acribios documentată, fructificând cercetări alcătuite cu ani în urmă.

Altfel zis, descoperea *realitatea strămoșilor*, aducând la lumină *urmele*, ale familiei sau ale neamului. Negreșit, când e vorba de studii mai vechi, unele chiar netipărite (încă) în limba română, pecetea unei vârste (intelectuale, îndeosebi, dar și sufletești) se simte. Avem, în totul, în această stăruință risipită de-a lungul câtorva decenii de trudă tenace, **un critic artist, în descendență călinesciană**, de cert rafinament stilistic și, să nu uităm, cu apetit doctrinar. Ocnaș al scrisului nocturn, asediat – șantieristic – de un munte de fișe și dosare, Artur Silvestri părea că scrie dintot-

deauna. „*Scrisul este viața*”, zicea, cum ați menționat deja. Ideea cumplită, de nesuportat, că i-ar putea fi furate orele de scris l-a vizitat, totuși. Dar s-a lepădat, nu tocmai lesnicios, de această temere spăimoasă. Și în foiala proiectelor urieșești, de absorbție enciclopedică, mânat de impulsuri secrete deturnându-i energiile, scriitorul avea ritmic, recuperator, titluri de altădată, îngropate ori rătăcite în stiva manuscriselor

Artur Silvestri rămâne un enciclopedist fantast, împiedicat – nedrept – să-și împlinească opera.

Teodora Mîndru: Vă mulțumesc și vă doresc mult succes în toate proiectele Dvs. literare.

Notă: Adrian Dinu Rachieru, profesor universitar, doctor în sociologie, decan al Facultății de Jurnalism, Universitatea *Tibiscus* din Timișoara, sociolog, cercetător științific, redactor, consilier editorial, scriitor și, mai ales, reputat critic literar, care a adus în cercetarea literară o perspectivă nouă, sociologică. A colaborat la numeroase reviste, printre care *Luceafărul*, *Literatorul*, *Astra*, *Ateneu*, *Tribuna*.

Cărți reprezentative: *Orizontul lecturii* (1983); *Vocea sintezei. Eseuri asupra spiritualității românești* (1985); *Pe urmele lui Liviu Rebreanu* (1986); *Cele două Românii?* (1993); *Marin Preda. Omul utopic*, (1996); *Liviu Rebreanu. Utopia erotică* (1997); *Elitism și postmodernism* (1999), *Globalizare și cultură media* (2003); *Nichita Stănescu – un idol fals?* (2006).

Un Om între oameni

A strâns bucurie cu bucurie, fericire cu fericire, lacrimă cu lacrimă și le-a prins în sufletul său dogoritor, însetat și luminat ca izvoarele unui fluviu și ca strălucirea unui răsărit, într-un ocean de ceruri, într-un imposibil finit al infinitului și, toate, nu mărgăritare, nu diamante, nu stele, ci pământești împliniri, de la începuturi și până departe, încoace, spre zilele și timpurile noastre de oameni modești în aparență, dar cu suflete și minți luminate, oameni care au reușit să strângă șirurile gândurilor scăpate, ca prin minune, din subconștientul lor, în istorii și creații ale semenilor din moși-strămoși aflați pe meleagurile *Grădinii Maicii Domnului*.

A strâns cu migală, ardoare și răbdare toate gândurile bune legate de creația poporului nostru, de patrimoniul lui, de esența rădăcinilor lui și de inima istoriei lui zbuciumate, pline de biruințe nemaiîntâlnite în alte istorii, dar, din păcate, nescrise și neștiute decât din rarele impresii cuprinse în marile cronică și documente așternute de puținele personalități străine, care, cu multă dreptate în suflet, nu se temeau să scrie

despre acel neam ce ocupa teritoriul de la Nistru până la Tisa și spre nord ceva, și spre sud mai mult, și care întindea simbolica horă a sacrificiului propriu, pentru a stăvili năvala hoardelor sângeroase, cu suflete crude de diavol.

A strâns cu pasiune, cu grijă de părinte, cu grijă de apostol, toate rândurile scrise de alții – marii oameni dotați și patrioți – publicându-le unde reușea, cu sacrificiul său material, numai și numai să nu se piardă acele pietre prețioase ale românismului, ale noastre, ale tuturor și care compuneau patrimoniul sfânt al oamenilor născuți pe aceste meleaguri de peste douăzeci de secole – cunoscând matematic ce va fi în viitor, că națiunea noastră nu va dispărea și că acesteia trebuie să-i rămână simbolica avere, clădită, împreună cu ceilalți, și de el – de acel om care, cu eforturile minții sale și-a transcris pe foaia albă, neștiutoare, valoarea scriiturii ce se va așterne, înnegriind-o cu semnele venite de undeva, de un „undeva” neștiut, transmis de Unica voință Dumnezeiască celui ales pentru a întregi patrimoniul cu peste 200 de cercetări și studii de istorie literară română, cu peste 50 de cărți și mai mult de 2.500 articole de promovare a culturii.

A strâns bucurie cu bucurie, fericire cu fericire, lacrimă cu lacrimă și le-a prins în sufletul lui dogoritor Omul - Gabriel Artur Silvestri, pentru că despre el scriu aceste rânduri, cu respectul și admirația cuvenită trăitorului și scriiturii sale. Marile suflete ne părăsesc, de cele mai multe ori, într-un timp egal cu o clipă, deoarece vectorul energetic biologic este atât de intens la acestea, încât se consumă profund, aproape instantaneu, pe scara timpului universal, pierind –

pentru muritorii de rând – într-un timp asemănător venirii și stingerii orbitoarei lumini a trăsnetului.

Gabriel Artur Silvestri nu s-a pierdut în ceață, el nu s-a pierdut! El a schimbat întunericul relativ cu lumina permanentă din care era făcut și în cadrul căreia ființa. Gabriel Artur Silvestri există. Există prin bogata sa operă, prin faptele sale, prin soția sa, prin el însuși.

Într-adevăr, el a plecat, conștient fiind și-a spus gândurile ultimelor lui zile vibrante, transmițându-nile într-un carnețel modest, dar grandios prin conținut. A strâns în el bucurie cu bucurie, fericire cu fericire, lacrimă cu lacrimă și le-a așezat molcom în sufletul lui dogoritor, dragostea de viață, de lumină, de pace și de liniște².

Gabriel Artur Silvestri, acolo unde ești, te bucuri și ne zâmbești, așa cum vesel și plin de zâmbetul tău sincer ne întâmpinai. Aici, unde suntem noi, în micimea noastră, regretăm profund plecarea ta atât de discretă dar și intempestivă, însă admirația față de tine rămâne aceeași și veșnică, dacă amintirea noastră va rămâne veșnică și după plecarea mea și a celorlalți.

² Referire la Artur Silvestri, *Frumusețea lumii cunoscute. Zile de neuitat*, jurnalul publicat de soția scriitorului, Mariana Brăescu, la Editura CARPATHIA Press, București, 2009.

Aș putea să-l încadrez pe
Artur Silvestri lângă oamenii mari:
Take Ionescu, Titu Maiorescu,
Mihail Kogălniceanu

Interviu cu Vasile Parizescu, pictor, scriitor
și colecționar de artă

***Teodora Mîndru:** Stimate Domnule Vasile Parizescu, dumneavoastră sunteți cunoscut în domeniul artelor: colecționar, critic de artă, pictor. Unde s-au întâlnit preocupările dumneavoastră cu ale lui Artur Silvestri, ce anume v-a apropiat?*

Vasile Parizescu: M-am întâlnit cu Artur Silvestri prin intermediul soției sale, doamna Mariana Brăescu; ea a fost esența nu numai a întâlnirii noastre, dar a oferit și conceptul inspirațiilor mele pentru a scrie *istoria colecționarilor necunoscuți* (publicată în serial în revista *CASA Lux*, ani la rând) și a-mi răsfoi jurnalele pe care le scrisesem zi de zi începând din 1957. Prin 1998, d-na Elena Coman (o femeie excepțională, plecată acum în lumea sfinților, care lucra atunci ca reporter la diverse reviste, pentru care îmi lua interviuri), mi-a solicitat un interviu pentru revista

CASA Lux. Am acordat interviul, deși nu prea vedeam ce legătură ar avea arta cu *CASA Lux*. Sigur, arta face parte din interior, totuși... Am vorbit în interviu despre colecția mea de artă, despre pasiunea pentru artă etc. Interviuul a plăcut d-nei Mariana Brăescu, care a dorit să mă cunoască. Astfel am ajuns în sediul de pe b-dul. N. Titulescu, am cunoscut-o pe d-na. Mariana Brăescu, am discutat și am început să scriu istoria colecțiilor de artă și a întâmplărilor mele de colecționare, materiale care se publicau în serial în revista *CASA Lux*.

Între timp, doamna Brăescu mi-a făcut cunoștință cu soțul, Artur Silvestri. Era un om nu prea înalt, dar vânjos, cu o barbă mai scurtă (nu așa lungă cum o avea în ultimul timp) și cu ochelari. La un moment dat m-am trezit cu un telefon de la dânsul: spunea că îmi citește materialele publicate în revista *CASA Lux* și îi produc o mare plăcere. Și, la un moment dat, mi-a spus că o să înceapă să scrie și el asemenea lucruri. Și au apărut în câteva numere *CASA Lux* articole despre antichități scrise de dânsul. Foarte frumos scrise, ilustrate cu obiecte de artă decorativă și tehnice. Și, în felul acesta, ne-am cunoscut și ulterior am și discutat și despre artă, pictură, pictori, dar și alte chestiuni. Domnul Artur Silvestri m-a ajutat să rezolv problema drepturilor mele de autor, după ce d-na Mariana Brăescu a vândut firma *CASA Lux*.

TM: *Care era atitudinea generală a lui Artur Silvestri față de creatorii de valori patrimoniale?*

Vasile Parizescu: Artur Silvestri a acumulat un evantai de probleme legate de istorie, patriotism, cre-

dință, literatură, artă etc. Mă refer la informații și atitudini, adică nu neapărat la rezultatul uneia dintre aceste direcții, ci la fondul acestora! De exemplu, al dragostei de țară sau al credinței în ortodoxie sau chiar în acceptarea altor religii, pe care le respecta.

El era foarte preocupat de problemele de patrimoniu, de descoperire și păstrare a acestuia, pentru că nu descoperea numai ceea ce era în București, ci dânsul descoperea și ceea ce era în țară.

TM: *Exact, Artur Silvestri a lansat chiar din tinerețe (la revista Luceafărul) conceptul „noua geografie literară”, care însemna promovarea creatorilor din toate zonele țării, concepție pe care a exprimat-o plastic mai târziu într-un adevărat dicton: „Cultura nu se face numai pe Calea Victoriei”. Cum se traducea în practică această concepție?*

Vasile Parizescu: Efectele acestei gândiri se resimțeau prin acțiunile sale și mai ales prin scoaterea la suprafață a unor persoane de mare virtuozitate culturală sau patriotică și religioasă, prin care voia să arate ce valoros izvor de creație în acele domenii se găsește în toată țara. Se ocupa nu numai de români consacrați, ci mai ales de opere de valoare ale unor români care deveneau recunoscuți prin operă și prin activitatea lui de promovare.

TM: *Vă amintiți de Premiile Patrimoniului Național, înmânate de Artur Silvestri, din partea ARP, creatorilor și celor care contribuiau la cunoașterea, recunoașterea și păstrarea valorilor patrimoniale?*

Vasile Parizescu: Sigur! Erau o plăcere acele întâlniri. Am primit și eu *Diploma de Excelență* pentru contribuția la reevaluarea picturii românești, pentru că eu mă ocupam cu patrimoniul cultural-artistic, adică de pictură.

TM: *Preocuparea Dvs. și a lui Artur Silvestri pentru valorile patrimoniale din domeniul artei a însemnat o apropiere, o afinitate?*

Vasile Parizescu: Da, am avut numeroase schimburi de idei, de la care au pornit chiar acțiuni pentru a ajuta patrimoniul național. Întâmplarea făcea ca eu să fiu membru al comisiei naționale a muzeelor. Din ceea ce povesteam, uneori s-a ajuns la acțiuni. Astfel, am vorbit mult despre aurul dacic, despre brățările de aur care s-au descoperit (și la un moment dat dispăruseră, apoi au fost recuperate o parte), despre necesitatea de a păstra cu cea mai mare grijă aceste valori. Știu că Artur Silvestri a promovat aceste idei, a scris articole în presă și chiar la o festivitate a *Premiilor Patrimoniului* a invitat și premiat un reprezentant al organizației *Dacia Revival*³ și alte persoane care s-au implicat în menținerea patrimoniului de la Sarmisegetuza. Și aceste lucruri au avut efect.

TM: *Artur Silvestri susținea că România de astăzi există și funcționează ca o disjuncție între România de suprafață, oficială și România Tainică, cea care produce adevăratele valori. Dvs. ce părere aveți despre această concepție?*

³ Vladimir Brilinski, redactor șef al revistei *Dacia Magazin*, editată de Societatea *Dacia Revival International*.

Vasile Parizescu: Artur Silvestri a vorbit de multe ori despre această chestiune la întâlnirile pe care le-a organizat, spunând că există o Românie profundă, pe care nu o vedem, *România Tainică*, și vedem o *Românie de suprafață*, care de fapt nu există. Și nu există! Acesta a fost elementul pe care domnia sa a încercat o viață să-l descopere: *România Tainică*, pe care s-o scoată la lumină. Pentru că de fapt aceea este România adevărată.

TM: *Dacă ar fi să-l comparați pe Artur Silvestri cu alți oameni de cultură români, indiferent din ce domeniu, cu cine l-ați compara? În vecinătatea căror personalități culturale l-ați vedea?*

Vasile Parizescu: Este foarte greu să iei un om al secolului XXI și să-l așezi într-un ring al scaunelor aureolate ale trecutului.

Totuși, aș putea să-l încadrez cu ușurință pe Artur Silvestri lângă oameni mari, generoși, cu idealuri în patriotism, credință, artă, cum au fost Take Ionescu, Titu Maiorescu, Mihail Kogălniceanu, într-o epocă istorică în care orientul și occidentul se întâlneau și renășteau într-o nouă simbioză specifică acestui popor.

TM: *Artur Silvestri a trăit tot într-o perioadă de cotitură istorică, în care se pune acut problema afirmării specificului național în cultură. Aceasta este însă o cerință conjuncturală, sau permanentă?*

Vasile Parizescu: Este o eroare să spui că odată s-a afirmat naționalitatea și odată nu. Afirmarea naționalității trebuie să fie permanentă.

Artur Silvestri înțelegea existența mai multor naționalități; el nu a făcut un naționalism șovin, el a făcut un naționalism absolut uman. El a ținut tot timpul la acest naționalism.

TM: *Ce ne rămâne de la Artur Silvestri?*

Vasile Parizescu: În afară de amintirea lui ca om adevărat, patriot, un „sufletist” cu amprență perfect spirituală și aş putea să spun cu o scânteie venită de Sus, Artur Silvestri a fost un om deschis nu numai la aceste probleme dar și ca om, caracterul era deschis și era un prieten sincer și deosebit. Și, iată, chiar în memoriile mele, pe care le scriu acum, Artur Silvestri și *CASA Lux* au un loc deosebit.

Notă: **Vasile Parizescu**, pictor, om de știință, scriitor, colecționar de artă, general în Armata Română, președintele *Societății Colecționarilor de Artă din România*, Senator Efectiv al *Academiei Internaționale de Artă Modernă* din Roma, Cetățean de Onoare al Municipiului Brăila.

A primit Diploma 500 de Mari Lideri ai secolului XXI de la comitetele institutelor Cambridge, Anglia și Brooklyn, SUA.

Este singurul căruia i-am spus vreodată Maestru

Interviu cu scriitoarea Melania Cuc

Noi suntem veriga de legătură, nouă ne revine datoria să mărturisim cinstit cum a fost Omul, Cărturarul, Patriotul care purta numele de Artur Silvestri.

Teodora Mîndru: *Stimată doamnă Melania Cuc, ați răspuns foarte prompt invitației la acest interviu despre Artur Silvestri: „O, da!!! Mi-ar face mare plăcere. L-am cunoscut pe când era la Luceafărul și i publicam și eu aproape în fiecare săptămână... Vremuri de aur!” Cu aceste cuvinte ați intrat deja în substanța interviului, așa încât vă invit să detaliați. La ce ani, fapte, amintiri, se referă această sintagmă „vremuri de aur”?*

Melania Cuc: Vremuri de aur, literar vorbind. Era prin 1987, perioadă grea pentru România din punct de vedere economico-politic, dar care pentru scriitori, cred eu, a constituit piatra de încercare. Făceam *Literatură* ca și cum am fi trimis mesaje în eter, pentru un timp în care vor ajunge unde trebuie.

În aceste condiții, era greu să te afirmi revuistic și, mai greu încă, editorial. Autocenzura, cenzura, de care vorbim acum, în harababura libertății de opinie, cu accent de zeflema destul de ieftină, pe atunci ajunsese a fi un joc extrem de serios, uneori de-a dreptul periculos, joc pe care autorul și redactorul îl jucau printr-un acord tacit. Important era ca ideea să transpară! Să nu se piardă un talent și acel *ceva* care trebuia să rămână. Scriam ca și cu cerneală simpatică. Citeam printre rânduri.

O astfel de situație m-a apropiat de cei din redacția revistei *Luceafărul*, printre ei fiind acel critic colaborând parcă de pe o altă planetă și care semna *Artur Silvestri*.

Au fost „*anii de aur*” pentru experiența mea literară. Ajunsesem la o dexteritate a metaforei care reușea să îmbrace cămașa albă peste petele negre evidente (ce țineau de un loc, un eveniment, o idee pe care regimul respectiv căuta s-o impună). Eu fac parte din generația care a fost crescută cu margarina de soia și marmelada de 6 lei kilul și cu literatură rusă. Nu am știut, nu am văzut nici măcar în filme, ța „strălucitoare” a capitalismului. Mi-am trăit viața pentru care am fost trimisă pe Pământ, am citit și am scris fără să mă întreb dacă merită. În momentul în care am cunoscut oameni ca Artur Silvestri, am realizat că merită, dar să fiu cinstită cu mine însămi.

În redacția *Luceafărul* lucrurile erau tranșante, se știa pe dinafară lista cu cei care din convingere proprie scriau editorialul și „poemul cu dedicație” de pe prima pagină. Restul era Literatură de prima mână.

Nu mi s-a impus să scriu ceea ce nu doream.

La *Luceafărul* se intra ca într-o confrerie și – dacă reușeai să treci de furcile caudine, să demonstrezi că ai har și ceva a spune – deveneai „de-al casei”.

Dacă luați colecția de reviste din perioada anilor imediat premergători Revoluției din Decembrie 1989, nu veți găsi nici un material semnat de mine unde să fie aduse laude Conducătorului. Am avut norocul să dau peste oameni ca Artur Silvestri, care au intuit din capul locului că nu scriam doar pentru a-mi vedea numele în celebra revistă. Se crease un soi de complicitate uneori amuzantă, și doar talentul mai era cel care conta în ceea ce apărea în pagină.

Apoi... de AUR era și prietenia dintre scriitori. Pe atunci, cel puțin eu, nu am simțit niciodată rachiuna confrăților. În tot acest joc de puzzle, Artur Silvestri, aparent detașat, era o prezență care te motiva să scrii, să te redefinești ca scriitor, dacă ar fi fost cazul. Am o amintire care m-a urmărit o vreme și în care Artur Silvestri mi-a arătat că este nu doar un critic de elită, ci și un scriitor.

În acea perioadă eram mama a doi copii, lucram în evidența populației – un loc de muncă ce mă stresa prin modul rigid în care se desfășura activitatea la birou. Soțul meu, antrenor emerit, era mereu în cantonamente, la competiții... așa că, la un moment dat, am clacat. Pur și simplu mă descărcam energetic ca o baterie de ceas, iar concediile medicale aproape că nu existau. Mi-am dat demisia, un lucru rarism pentru un cetățean crescut în stil comunist.

Eu mă simțeam liberă ca pasărea scăpată din colivie. Scriam mult și scrisul reușea să mă reîncarce cu energia pe care o pierdusem în ultimii ani. După o

vreme, m-am prezentat la prietenii mei de la revista *Luceafărul* cu un dosar doldora de poeme, mult prea multe pentru a putea fi luată în serios.

Era într-o după amiază de toamnă frumoasă. Pe culoarele Casei Scânteii era liniște. Se auzea doar uneori țâcănitul unor mașini de scris.

În Redacția *Luceafărul* se pregăteau șpalturile pentru numărul care urma. Nu aveau timp de mine, care abia așteptam să mă laud cu „producția” de poeme proaspete.

Parcă văd zâmbetul acela ușor ironic cu care m-a primit Artur Silvestri. A lăsat la o parte fila pe care o avea în mână și a citit „în diagonală” câteva pagini. La ora aia nu avea nici un chef de poemele mele. Era clar. Atunci am plusat: „*Le-am scris în ultima săptămână!*” am zis. „*Ești nebună!!!*” mi-a replicat. Avea în ton o dojană amestecată cu bucurie și uimire... Nu se purta brutal, nici cu afecțiune. Știa unde este acel *limes* care face ca lucrurile să nu intre, ca și culorile, unele în altele. Nu trebuia să-i demonstrez că am talent cu carul. O știa, deși nu mi-o spusese.

Mi s-a făcut frică pentru prima dată că aș putea fi superficială în ceea ce cred eu că este Literatură. Am vorbit pe îndelete, în timp ce el mai trăgea din țigară și fumul îi aburea ochii, ochi care aveau darul să comunice, să transmită emoție.

Printre sintagme și bârfe insignifiante, i-am spus și că... mi-am dat demisia de la birou.

„Un ochi îi plângea, altul îi râdea”, ca să zic așa, fiindcă se bucura ca un frate pentru libertatea pe care mi-o câștigasem, dar se îngrijora pentru ceea ce ar fi putut să mi se întâmple într-un viitor incert și într-un

sistem în care toată lumea era înregimentată. Nu a trebuit să-și exprime gândurile în cuvinte, am înțeles totul fără ca el să-mi vorbească.

Ne mai întâlneam ocazional, așa cum a fost la decernarea unor premii literare, când spre crepuscul ne-am împărțiat cu toții spre casele noastre. Am constatat că aveam același traseu până la Piața Universității, unde eu trebuia să iau troleibuzul. Am lăsat primul troleibuz să treacă, și pe al doilea... Am trecut pe lângă Spitalul Colțea, pe străduțele cu amprenta arhitecturii frumoase din perioada interbelică. Locuiam de aproape 30 de ani în București și nu observasem până atunci stucaturile, linia arhitectonică a centrului vechi.

Artur Silvestri cunoștea pe dinafară fiecare detaliu, era pur și simplu îndrăgostit de stradelele cu scuaruri prăfuite și cu asfaltul trotuarelor ridicat de rădăcinile arborilor seculari. Există un fluid care îl făcea să fie una cu orașul dâmbovițean, cu solul de sub temeliiile caselor mari, țărână ce făcea corp comun cu codrii fostei Vlăsii. Atunci am înțeles, cred, că deținea acel destin și har al faimoșilor solomonari: vedea și pe întunerice ceea ce noi, ceilalți, nu vedeam nici la lumina zilei.

Nu știu de ce, brutal, poate și îngrijorată, ca pentru un frate de idealuri, l-am întrebat la un moment dat despre „serialul controversat” pe care îl ținea într-o revistă. Nu eram eu în măsură să pun întrebări, dar odată ce-mi scăpaseră vorbele din gură... mă așteptam la un: „Ce-ți pasă!” Artur Silvestri a zâmbit cu un soi de amărăciune: „*Cineva trebuie s-o facă*” a zis. Și a tras adânc fumul țigării, ca pe un cuțit bine ascuțit,

în piept. Omul era o enigmă. Știa că își aprindea singur rugul pe care, mai apoi, a și fost și „ars” de o parte din colegii de generație și nu doar.

TM: *Sunt tentată să citez, în continuare, tot dintr-un text al dumneavoastră despre Artur Silvestri: „Era Boier, deși nu spunea asta în cuvinte; îl citeam și mă bucuram de magia scrisului său.” Vreți să ne explicați ce înseamnă că era „boier” și să dezvoltati această idee, „magia scrisului” lui Artur Silvestri?*

Melania Cuc: Păi, era BOIER; noi, ceilalți, eram plebea, deși nu recunoșteam. Un Boier nu trebuie să umble cu blazonul brodat pe chipiu, nici să-și numere banii în piața publică pentru a se vedea că face parte din spiță nobilă. Artur Silvestri avea caracter, avea cuvânt de onoare și se bucura cu adevărat să dăruiască, nu să primească. L-am văzut în situații diverse, când, erudit și „cu un cap deasupra celorlalți”, nu lăsa să se vadă că el este magistrul, nu lăsa spațiu pentru umiliința celui din fața sa. *Un astfel de Om se naște o dată la o sută de ani, cred, dar când e printre noi nu știm să îl prețuim cum ar trebui.*

Eu nu sunt critic literar, nu fac teorie literară când vorbesc despre scrisul lui Artur Silvestri. Spun ceea ce a fost relevant pentru mine din momentul în care am citit prima sa proză, cu accente de realism magic, publicată în revista *Luceafărul*. Nu era un lucru obișnuit, deși ne atrăgea pe toți, aproape hipnotic, literatura sud-americană. La Artur Silvestri am găsit

altceva, o *Veneție în purpură*⁴ sta gata să se scufunde, măreția și decăderea umanității intrau în corespondent cu romantismul rafinat, scuturat de praful obișnuinței. Lumea sa era și nu era de pe Pământ.

A fost un romantic realist, un observator fin al fenomenului, plurivalent și armonios în tot ce făcea încât, la un moment dat aveam impresia că este vizionar. Poate că și era.

Mai târziu, după ani, când întemeiase *Asociația Română pentru Patrimoniu*, am văzut că magia scrișului său venea și din detaliile care scapă omului obișnuit, pe care le filtra prin sita sa de intelectual adevărat și le așeza într-o gamă care îi da valoare cuvântului scris. Scria la ceas de noapte, când stele îl luminau din Cer și, mai târziu, sub lacrima care-i picura pentru „Îngerul tăcut” – aducea lumea de lângă noi la scara unei galaxii pe care trebuie neapărat să o numim Artur Silvestri.

Nu se putea să nu te îndrăgostești de Artur Silvestri, dragoste frumoasă, castă. Nu rezistai să nu-i fii în preajmă (chiar dacă fizic erai la mii de km) și să nu „ciugulești”, precum graurii toamna din strugurii viei, din înțelepciunea pe care el a dobândit-o. Să nu i te alături în ceea ce făcea și gândea. Te ispitea cu mere de aur și nu te mințea.

Veșnicirea lui este răspândită în monadele pe care le-a împărțit ca un nabab prin toată *România Tainică* – o Țară care îi aparține.

⁴ Referire la *Veneția fără Isadora*, proza scurtă scrisă de Artur Silvestri în 1984, publicată întâi în *Luceafărul*, apoi în vol. *APOCALYPSIS cum figuris. Șapte nuvele fantastice și un epilog*, Editura CARPATHIA Press, București, 2005, p. 48.

Era blând dar și ferm, furios uneori ca Iisus când a intrat în templul unde negustorii se înstăpâniseră.

Am spus mereu, de când a plecat, că *noi toți, prietenii și dușmanii lui, laolaltă, am ciugulit fărâme din trupul lui spiritual* și nu doar.

Când a apărut romanul meu, *Fructul oprit*, – o carte bine primită de critică și de public –, mi-a scris franc, cinstit: „*Melania, ai scris o carte mare dar tu poți mai mult!*” Am citat din memorie, pentru că am prostul obicei să nu păstrez scrisorile, mesajele... Am știut că avea dreptate. Era o carte ca un proces verbal. Nu mă reprezenta în ceea ce eram în esență.

TM: *Artur Silvestri a scris mult, dar a publicat mult mai puțin decât a scris: critică literară, proză, eseuri de istoria culturii și civilizației, a Bisericii, literatură imobiliară etc. Care dintre scrierile lui (publicate în timpul vieții, sau postum, de soția sa) v-au părut cele mai interesante, mai valoroase?*

Melania Cuc: Cum spuneam, eu nu pot comenta Opera unui Maestru. Deși, cronologic, era „fratele meu mai mic” întotdeauna l-am considerat a fi mai cunoscător, mai inteligent, plasat la câteva ceruri în sus, de mine. Constatarea asta nu mă umilește nici azi, nu mă pune în poziția de furnică în fața Everestului, doar îmi oferă șansa de „a studia” un Intellectual cum puțini mai sunt în ziua de azi.

Îmi vine acum în minte volumul *Memoria ca un concert baroc*⁵. La timpul respectiv l-am citit cu cre-

⁵ Artur Silvestri, *Memoria ca un concert baroc*, Editura CARPATHIA Press, București, vol. I-II, 2004, vol. III, 2005.

ionul în mână, dar... uitând să subliniez esențialul. De ce? Pentru că totul mi se părea, și era, *Esențial*. Stilul particular, cu jocuri de oglinzi și șoapte de file îngălbenite în codexuri neștiute, oameni fascinanți prin ceea ce ei reprezintă... erau tușele unui *Portret imaginar de familie* – o familie din care simțeam că făceam parte. Nu chiar la prima linie.

Apoi, *Arhetipul călugărilor sciți*⁶!!! Acele fragmente de istorie rescrisă cu evlavie și har, eseuri despre *Bizanțul paralel*... A fost o altă carte care m-a pus pe gânduri, m-a lăsat să cred că am devenit mai bogată în spirit odată ce am citit-o și recitit-o.

Toate cărțile lui sunt cărămizi de aur la templul Literaturii universale, nu doar românești. Fiecare are un rol pe palierul pe care le-a plasat autorul însuși. Poate o expoziție retrospectivă, cu *Opera Omnia Artur Silvestri*, simpozioane binemeritate cu comunicările unor specialiști în domeniu, ar putea releva complexitatea misiunii pe care a îndeplinit-o cu penița pe hârtie Artur Silvestri. Dar... nu pot să nu amintesc „jurnalul” *Frumusețea lumii cunoscute*⁷, cu coperte ca foia tutunului. Însemnările de dinaintea trecerii în Lumină a autorului. Acolo am regăsit chintesența a ceea ce scriem cu majuscule: OMUL. Simplitatea vieții. Bucuria nuanțelor până la „ceața aurie” și tot acel veșmânt superb de miniaturi cotidiene, scrise ca o scrisoare de dragoste pentru femeia pe care știm cu toții cât a iubit-o: Doamna Mariana Brăescu.

⁶ Artur Silvestri, *Arhetipul călugărilor sciți. Eseuri despre „Bizanțul paralel”*, Editura CARPATHIA Press, București, 2005.

⁷ Artur Silvestri, *Frumusețea lumii cunoscute. Zile de neuitat*, apărută postum la Editura CARPATHIA Press, București, 2009.

TM: *Ca scriitor, cum apreciați preocuparea permanentă a lui Artur Silvestri, de a descoperi „pepita de aur”, scânteia de talent, acolo unde există și de a o scoate la lumină, preocuparea de a îndruma și promova noi talente literare? Cunoașteți cazuri concrete?*

Melania Cuc: Deși nu el m-a descoperit, ca scriitor, lui Artur Silvestri eu îi datorez în mare parte stilul literar pe care exersează și azi, și care, spun criticii, este inconfundabil, mă reprezintă.

După '89 am pierdut legătura. Abia la întemeierea *ARP* am aflat de proiectul pe care îl inițiasse și căruia i se dedicase dintr-o chemare superioară, poate divină, și cu toată convingerea că România adevărată există. Eu plecasem deja din București la Bistrița, lucram ca redactor la ziarul local, colaboram și cu posturile Tv și Radio de acolo. Simțeam nevoia să țin legătura cu lumea literară. Era greu s-o fac dintr-un orașel de provincie, unde se știe că orgoliile sunt exacerbate. Ca mine erau și ceilalți, care mai apoi s-au coagulat în nucleul Galaxiei Artur Silvestri. Fiecare înotam în „bazinul” nostru pe cont propriu. Nu era cineva care să renunțe la liniștea sa, la timpul potrivit pentru a-și completa propria-i operă. Atunci a apărut Artur Silvestri.

De ce m-am alăturat acestui ideal? La noi, în Ardeal, dacă se aude clopotul sunând o dată, oamenii se adună. E semn că vine furtuna și trebuie să-și rostuiască avutul. Așa a făcut și Artur Silvestri. A simțit dezastrul „în aer”. A sunat clopotul. A adunat cărțurari din toate provinciile României. Rezultatul a întrecut așteptările unora. Dar cu ce sacrificii de sine!

TM: *Dar, în această perioadă, când Artur Silvestri înființa și conducea organizații culturale, edituri și publicații electronice, mai discutați cu el despre scrierile Dvs.? Aveți vreo carte a cărei istorie, a cărei apariție, să fie legată cumva de numele lui?*

Melania Cuc: Încă mă întreb cum reușea Maestrul să țină legătura cu fiecare din noi... Trimitea mesaje la miezul nopții. Îmi amintesc de un material pe care i l-am scris într-o seară în jur de ora 23. La ora 24 era deja publicat într-o revistă electronică din străinătate. Am fost mirată și l-am întrebat, „*cum reușea să facă atâtea lucruri în timp ce alții moțăiau în fața televizoarelor?*” Mi-a răspuns instant: „*Habar nu ai tu câte alte probleme importante rezolv în timp ce voi dormiți*”. M-am simțit vinovată.

Mai târziu m-a recomandat ca redactor la revista respectivă, *Agero*. Una din publicațiile pe care le considera serioase, ca și pe editorii lor. Dar magia lucrurilor neexprimate este mai vie în memoria mea azi decât lucrurile strict palpabile.

Nimic nu e întâmplător. Primesc mereu *pps-uri* care circulă pe Internet. De obicei nu le deschid sau, dacă o fac, nu le trimit mai departe decât în cazuri deosebite, umanitare.

De data aceea promisem un soi de „scrisoare” care ar fi fost scrisă de un personaj celebru și care se considera a fi bolnav incurabil. Era un fel de rugăciune literară. M-a impresionat, desigur. Am trimis-o mai departe. A ajuns și la Artur Silvestri, căruia voi continua să îi spun *Maestru* nu doar din obișnuință, ci pentru că în ceea ce sunt eu ca scriitor, el are un loc aparte. Mi-a răspuns după câteva ore. Scria: „*Melania,*

moartea este rece... Nu ți-aș dori să o cunoști vreodată”.

De fapt, era un eseu ca o premoniție, pentru că... celebrul scriitor care se pregătea să plece pe lumea cealaltă nu a murit, i-a supraviețuit lui Artur Silvestri.

Citind mesajul am fost intrigată – eu văzusem moartea! Tatăl meu murise în brațele mele. Pe atunci aveam doar 16 ani. Am mai văzut moartea nu o dată! Am prins să-i scriu ce aveam în suflet, loveam tastele și cuvintele ieșeau de sub degetele mele, se aliniau într-o mărturisire. Până acolo niciodată nu vorbisem, cu nimeni pe lume, despre moartea tatei! Nu îndrăznisem. M-am culcat plină de amintiri pe care le crezusem uitate pe tărâmul copilăriei...

Dimineața am găsit răspunsul de la Maestru. Nu mai păstrez mesajul, dar dacă aveți arhiva electronică, îl veți găsi acolo sigur. Îmi scria că nu este vorba despre o scrisoare obișnuită, ceea ce îi trimiseseam, dar nici literatură. Să merg mai departe cu... destăinuirile.

Am scris și în seara următoare. Continuarea era tristă, prea dureroasă pentru un bărbat care recunoștea că nu a putut-o citit până la capăt, din pricina lacrimilor. Așa am scris, în numai 11 seri, *Iisus din podul Bisericii*. O carte.⁸

Obosisem fizic. În ultimul mesaj, ca o scuză pentru deranjul pe care i-l pricinuiam, expediindu-i textele stranii seară de seară, i-am promis că... voi încheia de îndată.

⁸ Melania Cuc, *Iisus din podul bisericii*, proză, Cluj Napoca, Editura Limes, 2006.

„*Lasă focul să ardă cât are de ars*”, cred că așa mi-a răspuns, așa scria în mesajul din dimineața următoare. Focul creației devorase o etapă din viața mea, copilăria din care oamenii care fuseseră adulți pe atunci, acum erau numai umbre.

Nu mă gândeam ca va fi o carte adevărată dar a fost să fie. I-o datorez ca pe un trandafir alb, pe care nu am ajuns încă să i-l așez pe mormânt.

TM: *În corespondența electronică a lui Artur Silvestri numele Dvs. apare în multe mesaje primite sau expediate. Într-unul din aceste mesaje, spuneți: „Vă mulțumesc pentru felul minunat în care mi-ați scris. Mă încarcă de o energie specială.” Prin ce anume credeți Dvs. acum, de la distanță, că mesajele, scrisorile lui Artur Silvestri aveau acest efect, pe care îl numiți „o energie specială”, pe care mulți alți corespondenți l-au sesizat, numindu-l „curajul de a merge mai departe”, „speranța” etc.?*

Melania Cuc: Eu, ca scriitor, nu am avut nicio dată nevoie ca cineva să îmi spună să merg mai departe! Am conștientizat rolul meu, încă din grădiniță. Nu pot trăi fără să scriu! Ceea ce am dobândit de la Maestru a fost verticalitatea, inocența în raport cu mizeria cotidiană. Am aflat că există Lumină în Întu-neric și că trebuie să merg înainte pe drumul meu, chiar dacă se va da în mine cu pietre. Imediat după apariția volumului *Iisus în podul bisericii*, unul din criticii literari pe val – dar care nu a scris o carte de ficțiune în viața sa – a criticat cartea (nu și autorul!).

Poate că avea dreptate în legătură cu sintagma pe care o cita, dar călca în picioare o carte întreagă, care

fusese deja primită bine de alți critici și mai ales de un public, care mă lăuda.

Eram derutată. Cine avea dreptate? Nu am rezistat și i-am scris lui Artur Silvestri în termeni, cred, plângăcioși. Nu m-a mângâiat pe creștet să-mi spună cât sunt de talentată, mi-a spus clar că eu am un destin al meu, iar... criticul acela, „cine era?!!” „era și el un om”, adică subiectiv.

Știa că sunt un scriitor incorigibil și scriu cum doresc eu. Credea că *tabletele-șotron*, pe care începusem să le scriu, sunt un gen nou în literatură, și mă îndemna să le definesc și să le înscriu la OSIM. Nu am făcut nici una, nici alta.

Așa cum „mă citise” pe mine, sunt sigură că îi descifrase și pe ceilalți, mulți și din multe colțuri de lume, care se adunau sub „umbrela” sa. Sunt convinsă că a dat sfaturi, dar nu cred că a trecut peste voința individului, încercând să-i schimbe destinul. Credea că fiecare suntem un unicat.

TM: *După o lungă perioadă, v-ați reîntâlnit cu Artur Silvestri la una din Edițiile Premiilor Patrimoniului Național. Cum vi s-a părut inițiativa aceasta a lui Artur Silvestri, seara festivă, participanții, în general evenimentul?*

Melania Cuc: Nu am fost pe lista laureaților, dar m-am simțit egală lor. Dar la această întrebare aș vrea să încep cu începutul acelei zile...

Nici iarnă, nici toamnă. Moină. Bucureștiul parcă mai mohorât decât altădată. Ajunsesem în Gara de Nord cu un tren de noapte. Am tras acasă, la apartamentul pe care încă îl mai păstrăm, undeva în Colen-

tina. După un duș fierbinte și o cafea amară, am format numărul telefonului de la ARP. Mi-a răspuns o funcționară. Mă așteptau să le trec pragul imobilului de pe strada Cântăreț Macarie. Festivitatea urma să fie în seara aceleiași zile, la Clubul Floreasca.

De cum am ajuns acolo m-am simțit ca acasă. Nu părea a fi o instituție, ci o familie care se reunește cu prilejul unei ocazii speciale.

Recunosc, aveam emoții, nu-l mai văzusem pe Artur Silvestri de mai bine de un deceniu. Ultima dată îl zărisem în stația de metrou de la Piața Victoriei. Pe atunci lucram într-o redacție din Casa Presei, în București, și eram grăbită să prind legătura cu autobuzul.

Artur Silvestri, în pardesiu negru, lung și cu doamna Mariana Brăescu alături, forma un număr la telefonul public. Încă nu apăruseră pe piața comunicațiilor celularele. Am vrut să mă opresc să îi salut. Nu am făcut-o. Eram grăbită sau... nu se făcea să le stric intimitatea. Nu știu nici acum.

Mi-a rămas în imagine profilul unei perechi care nu putea trece neobservată: elegantă, distinsă prin ținută. Doamna – o siluetă feminină perfectă. Domnul – prototipul unui haiduc cu cosița lăsată pe spatele lat, un bărbat robust și în puterea vârstei. Așa îmi rămăsesse în amintire și de fiecare dată când îmi scria că este „un om bătrân și bolnav” eram sigură că doar cocheta.

Acolo, la birourile ARP, a deschis ușa un bărbat care aducea mai mult a schivnic decât a voinic. Era un om care ardea! Trăia ca o flacără, se diviza în probleme care nu îi aduceau nici un folos material. Ochii ca de andaluz îi rămăseseră tineri, umeziți de bucuria revederii unor prieteni veniți din Basarabia, Germa-

nia... din multe alte colțuri ale lumii.

Am vorbit între patru ochi mult mai puțin decât mi-aș fi dorit, pentru că musafirii se adunau din ce în ce mai mulți și Artur Silvestri avea grijă să fie gazda perfectă cu fiecare dintre dâșii. M-a întrebat dacă... am mâncat. Întrebare de frate pentru o soră care vine să te vadă de departe. Nu, nu mâncasem, și împreună cu regretatul Andrei Vartic de la Chișinău, ne-a dat în primire Georgetei Dencu, de la ARP, care ne-a dus la restaurantul cel mai apropiat...

În seara care a urmat începuse să ningă peste lacul Floreasca. Saloanele Clubului adunau crema intelectualilor de excepție dintre care, pe mulți, sistemul îi ignorase.

Au fost premii pentru idealuri puse în aplicație. Îmi spuneam că sunt ignorantă, era pentru prima dată când auzeam despre *Tăblițele* de la Sinaia.

Vedeam cum plâng de dor de țară frații de peste Prut – prin poemele lui Grigore Vieru, prezent și el la reuniune – apoi, de la Sud de Dunăre, rumânii din Timoc care nu cer pâine, cer cărți în limba română... A fost un eveniment care nu se poate uita odată ce a dispărut ediția ziarului de dimineată.

Doamna Mariana Brăescu, deși nu s-a implicat, la vedere, în acțiune, am simțit-o mereu atentă la detalii și, mai ales, mândră de Omul care, alături de ea, făcea Istorie.

TM: Prin toate mijloacele și toate resursele, Artur Silvestri a apărat cu înverșunare străvechimea neamului, credința ortodoxă, limba și cultura, valorile patrimoniului național, ceea ce i-a adus și prieteni,

discipoli, admiratori, dar și dușmani.

Dvs. credeți că zbaterea, lupta, faptele lui, au avut ori au un efect în sensul pe care l-a urmărit?

Melania Cuc: Din nefericire pentru acest popor, valorile sunt recunoscute doar după ce mor, de multe ori nici atunci. Invidia este racila care ar putea să ne distrugă dacă nu se vor mai ridica oameni luminați ca Artur Silvestri.

Degeaba ai doctorate la Sorbona și bani în bancă, mașini scumpe și vile luxuriante dacă nu lași o dâră de lumină după tine. Ceea ce a făcut Artur Silvestri nu a fost doar mecenat de duzină, a fost o *Școală* în sensul adevărat al cuvântului. Școală de patriotism fără lozinci, marșuri, imnuri belicoase. El a pornit de la rădăcina neamului, a creat valoare culturală prin recunoașterea Bisericii Ortodoxe ca leagăn al neamului și culturii protoromâne. Un curent care îi aparține.

Cum să nu aibă efect sacrificiul pe care l-a făcut – urcușul pe Golgota Țării în care a trăit și murit?! După el vor veni alții, chiar dacă nu din generația imediat următoare.

Noi suntem veriga de legătură, nouă ne revine datoria doar să mărturisim cinstit cum a fost Omul, Cărturarul, Patriotul care purta numele de Artur Silvestri.

Aici, mă înclin în fața osârdiei cu care doamna Mariana Brăescu a preluat misiunea soțului și o duce ca o româncă adevărată, mai departe.

TM: *Știu că sunteți membră a Uniunii Scriitorilor de limbă română din Quebec, Canada și redactor la revista Agero din Stuttgart, Germania, precum și*

colaboratoare a mai multor publicații. Din această perspectivă, cum apreciați programul lui Artur Silvestri Pune românii în legătură prin rețeaua culturală ARP și în primul rând prin cele 22 de publicații electronice periodice și prin celelalte pagini web ale grupului INTERMUNDUS Media?

Melania Cuc: Cred că *cine are urechi de auzit, a auzit, cine are ochi de văzut, a văzut*, a aflat deja rezultatele acestei rețele culturale. Scriitorii în special și creatorii în general sunt o specie care nu poate supraviețui în turnul de fildeș. Trebuie să comunicăm. Se cade să facem tot ce putem pentru ca ideile noastre să circule, să fie dezbătute.

Prin publicațiile ARP, o mulțime de anonimi cu aptitudini literare dar fără posibilitatea să publice în alte reviste, care sunt un fel de citadelă în parte, fiecare, cu reguli interne și bisericuțe, la ARP – *INTERMUNDUS Media* și-au găsit un loc în care să se exprime. Fără cenzură, fără să plătească, fără să facă temenele.

Să nu uităm nici de volumele colective pe care CARPATHIA Press le-a editat. Au fost tot atâtea rampe de lansare a unor scriitori onorabili.

Un lucru pe care nu aș vrea să îl trec cu vederea este *starea de frățietate* care s-a creat între noi toți. Ne simțim apropiați unii de alții, chiar dacă schimbăm mesaje doar virtual.

Vrem sau nu vrem, trebuie să recunoaștem că toți și fiecare dintre noi purtăm o scânteie din focul care l-a mistuit pe Maestru. Îi suntem datori să-i ducem nemurirea mai departe. Cred în ceea ce spun, așa cum cred în programe generoase, cum a fost cel de dotarea

bibliotecilor rurale, prin *Asociația Biblioteci pentru sate*, spre exemplu.

Sunt membru al *Uniunii Scriitorilor* din România dar nu mă simt incompatibilă cu *Liga Scriitorilor*, inițiativă susținută și promovată de Artur Silvestri. Cred că toți avem libertatea de a merge pe drumuri aparent diferite, dar care ne conduc la concretizarea unei opere scrise.

Artur Silvestri a fost un semn de la Dumnezeu pentru a ne demonstra că totul ține de noi, de verticalitatea cu care privim lucrurile esențiale.

A fost generos, pentru că avea de unde să ofere, și nu mă refer aici la finanțe. A dat speranțe și clipe din timpul său liber.

A acționat pentru cinstirea memoriei unor colegi de breaslă trecuți în neființă, așa cum a fost și în cazul înființării *Bibliotecii Francisc Păcurariu* în satul unde s-a născut scriitorul. Mi-a scris atunci un mesaj scurt, la obiect. Dorea să-l susțin pe Tudor Păcurariu, fiul scriitorului Francisc Păcurariu, în acțiunea mai sus pomenită. Am urnit împreună bolovanul inerției locale și de atunci, în fiecare an, au loc la Teaca momente culturale dedicate scriitorului Francisc Păcurariu.

Vorbesc la trecut despre Artur Silvestri și ceea ce a lăsat după sine, dar fapta Omului Mare este la prezent. Sunt multe de spus, de scris, de lăsat mărturie pe fila de hârtie.

Noi, oamenii suntem ca apa, ne curgem, dispărem în nisipuri.

Să scriem cât suntem stăpâni pe un creion și o hârtie, ceea ce simțim, ce știm despre un Omul care și-a făcut aici datoria, apoi a plecat înspre îngeri.

TM: *În încheiere, mai aveți poate ceva de spus, un cuvânt pentru Artur Silvestri?*

Melania Cuc: Să aveți pace, Maestre!

Teodora Mîndru: *Vă mulțumesc și vă doresc să vă duceți la bun sfârșit misiunea, datoria ce v-ați asumat-o.*

Notă: Melania Cuc, membră a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Tg. Mureș, și a Uniunii Scriitorilor de Limba Română din Quebec, Canada. Se afirmă printr-o creativitate culturală diversificată: poetă, prozatoare, jurnalistă, artist plastic. Este autoarea unui tip singular de „tablete” literare, la limita suprarealismului și a poemului în proză.

Cărți reprezentative: *Peisaj lăuntric și Dincolo de jertfă și iubire* – poeme, *Impozit pe dragoste* – roman, *Galaxii paralele și Tablete contra disperării* – eseuri, *Iisus din podul bisericii* – proză, *Șotron* – tablete, *Fructul oprit* – roman, *Femeie în fața lui Dumnezeu* – roman, *Miercurea din cenușă* – roman, *Autoportret* – poeme, *Lebăda pe asfalt* – poeme, *Vânătoare cu șoim* – tablete șotron.

Artur Silvestri
era o personalitate complexă
și totuși un om admirabil de cultivat,
direct și sincer

Interviu cu prof. dr. Viorel Roman

Prof. dr. Viorel Roman, reputat istoric, analist, consilier academic la Universitatea din Bremen, Germania, a fost și este și în prezent unul dintre cei mai însemnați și competenți colaboratori ai publicațiilor înființate de Artur Silvestri, de la revista Națiunea (în anul 1990), până la revistele electronice aparținând grupului INTERMUNDUS Media. Această îndelungă colaborare între doi mari cărturari nu poate fi întâmplătoare. Ce afinități i-au apropiat, cum s-au acceptat reciproc două puternice personalități culturale? Sunt câteva întrebări la care am primit răspunsuri chiar de la dl. Viorel Roman.

Teodora Mîndru: *Domnule prof. dr. Viorel Roman, în 1990 semnați diverse articole în revistele Editurii Europa Nova: Națiunea, Dacia literară și Mileniul III, înființate și conduse de Artur Silvestri. Cum*

a început această colaborare? Îl cunoșteți pe Artur Silvestri, vă cunoștea ideile, scrierile sau chiar revisitele v-au prilejuit cunoștința?

Viorel Roman: În volumul *România în sfera de interese a marilor puteri (1774-1990)* am încercat să definesc *dictatura de dezvoltare*, ceea ce a stârnit interes și la București. Ilie Ceaușescu mi-a scris o scrisoare. Mircea Musat, Virgil Cândea s-au arătat la fel de binevoitori. Bogdan Murgescu și Artur Silvestri au făcut recenzii la cartea apărută în RFG. Așa că am revenit bucuros în țară, la Academia Română, să-mi susțin tezele. Cu acest prilej l-am cunoscut personal pe Artur și familia sa.

TM: Vă amintiți ce impresie v-a lăsat Artur Silvestri la întâlnirea față în față? Cum vi s-a părut ca persoană, dar și ca istoric și critic literar, jurnalist și editor?

Viorel Roman: Într-o lume în care majoritatea vor să fie, să pară altceva decât sunt, **Artur era o excepție și înainte de 1989: o personalitate complexă și totuși un om admirabil de cultivat, direct și sincer.** Cu ochi negri, pătrunzători, ne invita parcă să trecem peste inevitabilele convenții ca să vedem ce putem face împreună pentru neamul românesc. Era un patriot de școală veche. Pentru a fi cunoscut și apreciat în lume, trebuie să te cunoști bine și să lupti pentru cauza ta. Așa se face că discuțiile noastre amicale au continuat ca de la sine în revistele *Națiunea*, *Dacia literară* și *Mileniul III*. Cu acest prilej m-am împrietenit și cu Mihai Ungheanu, cu care Artur lucra de decenii.

TM: *Și cum s-a încheiat, din discuții, o colaborare de drum lung? Cum v-a convins Artur Silvestri?*

Viorel Roman: Dante a formulat cam așa: „cine nu arde, nu-l înflăcărează (pe celălalt)”. Artur m-a înflăcărat nu numai pe mine, ci o întreagă redacție, o generație. Cred că și înțelepciunea și generozitatea lui față de un navetist ca mine, mereu pe drum, au netezit calea a ceea ce ne lega în mod trainic. Eram fascinați de cultura și civilizația românilor și ne socoteam obligați și responsabili să facem ceea ce putem pentru promovarea valorilor noastre. Mie mi se pare colaborarea noastră mult prea scurtă.

TM: *După părerea Dvs., în ce curent literar, cultural se integra Artur Silvestri?*

Viorel Roman: Artur era informat cu toate curentele literare culturale moderne, era angajat pe mai multe planuri în societate, dar era profund ancorat în civilizația creștină. Nu era ca o frunză în bătaia vânturilor culturale la modă, ci ca un stejar secular cu rădăcini în scrierile patristice. Vezi colaborarea sa cu mitropoliții Nestor Vornicescu și Antonie Plămădeală.

TM: *Cum interpretați Dvs., care sunteți un rafinat analist politic, social și economic, conceptul lui Artur Silvestri România Tainică, România reală, profundă, perenă, cea care a asigurat în fapt continuitatea neamului în vremuri istorice cruciale, opusă României de suprafață, „oficială, superficială, fovistă și indecisă”, România desprinsă de popor și adeseori cu interese contrare?*

Viorel Roman: *România Tainică* a lui Artur Silvestri refuză în mod categoric formele fără fond, care domină și astăzi piața ideologică de la Porțile Orientului. Convins că nu trebuie să ne ploconim pentru a avea dreptate, el căuta rădăcinile culturii și civilizației românilor și lupta pentru depășirea superficialității și a occidentalizării fără noimă a țării. Nu credea, ca și mine de altfel, că legătura dintre metropolele occidentale și „sclavii de pe plantațiile de la periferia Imperiului” trebuie să o facă „creolii”.

TM: *Dincolo de prețuire reciprocă și de afinități între Artur Silvestri și Dvs. au existat, desigur, și diferențe între punctele de vedere asupra unor probleme, interpretări diferite ale unor fenomene sociale, politice, religioase etc. Cum ați rezolvat aceste diferențe sau contrarietăți ?*

Viorel Roman: Cu toate că greu pot fi găsiți doi oameni mai diferiți ca Artur Silvestri și cu mine, interesul nostru comun era atât de puternic, încât diferențele sau contrarietățile n-au putut exista. El muncă enorm, era modest, discret, mereu preocupat de nevoile celorlalți. Nu știu ce înțelegea el prin „*haiducia*” mea intelectuală în occident, cum s-a exprimat zâmbind de mai multe ori, dar eu admiram sincer tot ceea ce făcea Artur Silvestri, care *era un creștin autentic*; nu mi-a spus-o niciodată, dar *era clar, fiindcă noi, creștinii, suntem obligați să ne iubim uni pe alții. Și să iertăm.*

TM: *La Ediția a II-a Premiilor Patrimoniului Național, (București, 27 septembrie 2005), ați fost*

distins cu Premiul de Excelență pentru întreaga activitate și pentru volumul România în sfera de influență a marilor puteri. Ce semnificație a avut pentru dumneavoastră acest premiu?

Viorel Roman: Eu nu sunt împotriva oamenilor săraci, ci împotriva celor de bani gata, care vor să fie model în societatea de azi. *Dictatura de dezvoltare* este înlocuită acum de *democrația subdezvoltării*. Statul român postdecembrist se străduiește să joace cum îi cântă Europa și NATO, în loc să fie autentic, demn, cum pleda Artur Silvestri mereu. În acest context m-a bucurat succesul *Asociației Române pentru Patrimoniu* și, mai ales, *Premiul de Excelență* pentru întreaga mea activitate și pentru trilogia *România în sfera de influență a marilor puteri (1774-1900)*. Cartea n-a apărut în limba română pentru că nu-i momentul sau nu-i *politic corect*. Eu nu fac parte din așa-zisa societate civilă.

TM: Ce impresie v-a făcut festivitatea de premiere și, în general, manifestarea culturală organizată de Artur Silvestri la Clubul Floreasca din București?

Viorel Roman: A depășit toate așteptările, nu numai ale mele. M-am bucurat mai ales să văd că *România Tainică* a lui Artur Silvestri este mult mai puternică și mai prezentă decât se crede în general. România oficială este cam derutată, falsă, ȝiganizată.

TM: În aceeași seară de septembrie, a decernării Premiilor Patrimoniului Național, a fost lansată și cartea Cuvinte pentru urmași, vol. I, Carte de în-

vățăuri, cum o numea Artur Silvestri, cel care a inițiat-o și alcătuit-o din scrisorile și sfaturile unor personalități culturale marcante, printre care și dumneavoastră. În cuvântul Dvs., ați propus drept motto potrivit acestei cărți, întrebarea mirată a unui împărat roman: „Creștinii sunt niște oameni care se iubesc înainte de a se cunoaște?”, ceea ce poate să apară ca paradoxal unor pragmatici, dar ceva de la sine înțeles pentru cei care au participat la alcătuirea cărții. Vă rog să detaliați, pentru cititori, la ce v-ați referit în acest fel?

Viorel Roman: Am amintit că Artur Silvestri era mereu preocupat de nevoile altora. Niciodată nu l-am auzit cerând ceva pentru el. În acest sens, m-a impresionat cu câtă dăruire mi-a vorbit de donațiile de carte pe care le face pentru copiii uitați ai satelor.

Atunci mi-am reamintit de acel împărat roman care voia să știe ce fel de oameni sunt creștinii și a fost stupefiat când a aflat că *ei se iubesc înainte de a se cunoaște*. Un paradox și pentru mulți contemporani, nu însă pentru Artur Silvestri, care s-a înflăcărat când l-a auzit. Ca și donațiile de carte, cele două volume *Cuvinte pentru urmași*, sunt tot inițiative generoase și în fond profund creștine, cuprind scrisori sincere și dezinteresate pe care le-am adresat urmașilor, pe care era puțin probabil că-i vom întâlni vreodată.

TM: *La acea întrunire de la Clubul Floreasca ați cunoscut sau ați revăzut persoane interesante, personalități marcante în domeniul lor?*

Viorel Roman: În primul rând m-am bucurat să-i revăd pe Mariana Brăescu și pe Artur Silvestri, pe

entuziaștii lor colaboratori, într-o ambianță fără precedent, dar și pe Mihai Ungheanu, Dan Zamfirescu, Ilie Traian, Tudor Munteanu și mulți alți prieteni.

TM: *După plecarea prea grăbită a lui Artur Silvestri s-a văzut mai clar că a adunat foarte mulți oameni din România și din lume în jurul lui, i-a apropiat, i-a capacitat într-un fel deosebit, și, ca urmare, sunt cel puțin sute de persoane – numai cei care ne-au scris, dintre care mulți nu l-au cunoscut direct niciodată pe Artur Silvestri – care îi simt lipsa în viața lor, îl regretă foarte mult și acum. Prin ce calități sau gesturi, acțiuni credeți că a reușit Artur Silvestri să fie astfel apropiat, iubit, apreciat de atât de multe persoane diferite ca univers, caracter, preferințe etc.?*

Viorel Roman: Artur Silvestri a fost un bun român și un bun creștin, care nu scotea ochii celor din jur care bâjbâie în întuneric. Oamenii de cultură la modă azi, desigur nu numai în România, sunt materialişti, dezorientați, nihilişti, egocentriști, necruțători. De aceea nu mă miră că este atât de regretat și că vocația lui trăiește. Recent l-am întâlnit pe filozoful Al. Nemoianu din S.U.A. Când am pomenit numele lui Artur Silvestri s-a întristat brusc și-a murmurat: „*Ce om mare ne-a părăsit înainte de vreme!*”

TM: *Cred că sunt foarte multe de întrebat, iar dumneavoastră aveți foarte multe lucruri interesante de spus. Din toate, există o imagine, o întâmplare cu Artur Silvestri care vi se pare mai deosebită, mai semnificativă și pe care vreți să o amintiți aici?*

Viorel Roman: Artur Silvestri era un român au-

tentic, sensibil, răbdător, sesiza nuanțe și mă obliga și pe mine, un cosmopolit grăbit, într-un fel, să-l urmez. Așa s-a întâmplat mereu când ne revedeam, dar mai ales la ultima noastră întâlnire, cu o lună înainte de a ne părăsi. Am discutat o întreagă după amiază, fără nici o grabă, am făcut parcă un bilanț al ultimelor decenii. Mai mult cu întrebări decât cu răspunsuri. Cu planuri de viitor. Și pentru prima dată de când ne cunoșteam am scos aparatul de fotografiat și i-am făcut trei poze.

Era clar o întâlnire memorabilă. Astăzi știu de ce.

Teodora Mîndru: *Vă mulțumesc și vă doresc mult succes în continuare.*

Notă: Viorel Roman, profesor doctor, istoric reputat, consilier academic la Universitatea din Bremen, Germania.

Volume reprezentative: *România în sfera de interese a marilor puteri, 1774-1991*, 3 vol.; *Politica economică a românească: Strategia unei politici de dezvoltare; România spre Piața Comună; Imperiul, evreii și românii. Timișoara 1994; Imperium & Limes; De la Rîm la Roma; Tranziția. De la revoluția din România, 1989, la războiul din Jugoslavia, 1999.*

Dl. Viorel Roman locuiește în Germania, la Bremen, dar călătorește foarte mult, continuându-și peste tot, neobosit, studiile și editarea materialelor pentru numeroasele publicații cu care colaborează.

Traducându-i operele în spaniolă,
am înțeles povestea lor de dragoste:
a lui **Artur** și a **Marianei**

Interviu cu Doina Maria Păcurariu,
scriitoare, profesor universitar, hispanist

Pe doamna Doina Maria Păcurariu, Doamna Ambasador din paginile revistei CASA Lux, am găsit-o în apartamentul luminos, liniștit și cochet aranjat din cartierul Aviației, cartier tânăr, de blocuri, curat și inundat de verdeață cum rar poți vedea în București. Tocmai venise de la o scurtă plimbare. „Am fost pe la Artur, la nr. 62”, ne-a spus. „Eu tot acolo, la fereastra unde era o dată biroul lui am impresia că este și mă tot uit la fereastra aceea cu multe flori. Și întotdeauna când ies la plimbare trec pe acolo, iar când mă întorc, dacă mă întreabă cineva unde am fost, așa apun: am trecut pe la Artur.” Și ochii i se umezesc.

Teodora Mîndru: Stimată doamnă Doina Maria Păcurariu, știu că i-ați cunoscut pe amândoi, și pe Artur Silvestri și pe soția sa, Mariana Brăescu și că

într-o perioadă ați fost apropiați, dar de ce se leagă atât de mult pentru Dvs. amintirea lui Artur Silvestri de acest loc, de cartier? Cum l-ați cunoscut?

Doina Păcurariu: Prima dată am cunoscut-o pe Mariana. Venea la soțul meu, Francisc Păcurariu, pentru interviuri. A venit de câteva ori și așa ne-am împrietenit. Pe urmă ne-am mai văzut la Uniunea Scriitorilor.

După Revoluție s-a întâmplat că am locuit foarte aproape, dânșii pe Aviatorilor colț cu Arminden – din păcate casa aceea s-a dărâmat; vai, e dureros! – și noi pe Herăstrău. Și ne-am văzut mai mult și așa ne-am legat, iar dânșii ne-au ajutat foarte mult cu casa.

Într-o toamnă au trecut pe strada noastră cu domnul Viorel Roman, din Germania. Era o toamnă așa de frumoasă dar nu știu ce aveam în suflet așa... ceva greu. Am început o discuție pe teme literare și, deodată, uitându-mă la acoperișul casei noastre eu am zis: „*Vai mă așteaptă o iarnă așa de grea, și uitați-vă la acoperiș, cum stau țiglele să cadă.*”

Asta așa, o remarcă în trecere, de la problemele literare la altele, diverse. „*Eh, vom vedea ce facem*”, am zis. Și atât am vorbit atunci, fără să mă gândesc la vreo urmare concretă.

Și m-a frapat atunci o discuție. Domnul Roman a spus: „*Începem o nouă viață, unde banul va hotărî.*” Eu am zis: „*Nu se poate. Cultura!*” „*Nu, doamnă. Vă înșelați.*” Și m-am mirat.

Pe urmă a venit într-o zi la mine doamna Mariana și printre altele a spus: „*Doamnă, chiar vreți să stați aici?*” Și-am zis: „*Dar unde?*” „*Nu vreți să vindeți?*” I-am zis: „*Eu 30 de ani am stat în casa asta.*

Nu vând!” „Doamnă, sobele sunt dărăpănate, acoperișul cade, apă caldă nu e...” Și într-adevăr, așa era. Erau multe reparații de făcut, de la acoperiș până la pivniță, iar noi nu aveam posibilități să renovăm. Eram amândoi pensionari deja. M-am întors către soțul meu, care a zis: *„Cum crezi tu”*. El niciodată nu s-a implicat în problemele casei.

TM: *Ce ați făcut până la urmă? Ați urmat sfatul de a vinde casa ?*

Doina Păcurariu: I-am spus Mariane: *„Gata. Cum facem asta? Unde să ne mutăm?”* și Mariana a spus imediat: *„Să-l întrebăm pe Artur.”*

Mi-a plăcut că dânsul era foarte practic, vedea toate problemele, găsea soluții și argumente. Era greu de clintit. Judeca toate aspectele și pentru viitor. E foarte interesant că el părea un om, să nu zic bătrân, dar matur, așezat. Pe urmă am aflat că era cu vreo 20 de ani mai tânăr decât mine.

Spunea: *„Doamnă, dar uitați, cartierul acela, Aviației, se dezvoltă.”* Și, când am venit în cartierul acesta și am văzut că nu era aproape nimic, numai gunoaie... *„Doamnă va fi frumos, se va aranja, tot spunea el”*... Și așa am vândut casa. Domnul Artur ne-a asistat, ne-a aranjat totul.

Păcat că nu trăiește să vină să vadă cât de frumos e acum, câtă dreptate a avut. Atunci era un singur bloc... Și cu Mariana am aranjat tot și am cărat-o peste tot pe-aici, pe străzile astea, pe celelalte și erau așa niște zile ploioase...

TM: *Și ați fost mulțumiți de vânzare, de locuință?*

Doina Păcurariu: Da! Da! Foarte mulțumiți! Ne-au ajutat să ne aranjăm foarte bine. Întâi ne-au găsit casa de lângă biserică, unde locuiește acum Tudor cu familia, apoi apartamentul acesta, în care locuiesc eu. Și totul în banii pe care i-am luat pe casă, ba chiar ne-au mai și rămas.

TM: *V-au ajutat și la mutarea în noua locuință?*

Doina Păcurariu: Da. Și n-am să uit niciodată. Tot dâșii ne-au dat și echipa cu care am lucrat pentru mutat și veneau și cu lăzile în care trebuiau să împachetăm lucrurile. Adică s-au ocupat de toate... Și îmi plăcea de doamna Mariana care spunea: „*Aici aranjăm așa, aici schimbăm așa.*”

TM: *Deci v-au fost alături.*

Doina Păcurariu: Până la capăt. Ca prieteni, ne-au ajutat, cu imobiliarele – cum să zic? – ne-au desfundat la cap... și ca literați la fel. Mi-a părut rău când am înțeles că nu se mai ocupă de imobiliare. Îmi spuneam: „*Omul știe ce face.*”

TM: *Dumneavoastră, care ați cunoscut atât de mulți oameni din diverse sfere – cum vi se părea Arthur Silvestri, cunoscut ca scriitor și critic literar, în postura de consultant imobiliar?*

Doina Păcurariu: Eu am fost surprinsă că el, un om de litere, un prozator profund și delicat, a intrat în domeniul imobiliar și ne întrebam: „*Va reuși?*”

Era un domeniu la care noi nu ne pricepeam și nu înțelegeam nimic.

TM: *Dar din experiența dumneavoastră imobiliară ce spuneți? A reușit?*

Doina Păcurariu: Extraordinar. Vom rămâne veșnic recunoscători. Și de cealaltă parte care a durat puțin dar temeinic – vă spun, ne-a salvat! De ce să nu spun? – a fost partea asta de care nu ne-am așteptat să fie capabil ca literat, să gândească matematic, foarte ordonat. Era omul acesta sever, practic dar și liniștitor..., nu puteai crede aproape că e un literat. Dar, când l-am cunoscut ca scriitor, m-a surprins din nou.

TM: *Când și cum? știți cum se întrebă.*

Doina Păcurariu: Știți când l-am cunoscut mai bine pe Artur? Când i-am tradus operele în limba spaniolă. Migală cu migală...

TM: *Ce scrieri i-ați tradus dumneavoastră?*

Doina Păcurariu Cele două cărți de proză: *APOCALYPSIS cum figuris. Șapte nuvele fantastice și un epilog și Perpetuum mobile.*

Și atunci am cunoscut cât e de delicat. Trebuia să mă învățesc pe lângă un cuvânt sau dacă nu... „Dă-i un telefon și-ntreabă-l cum e mai bine” îmi spuneam apoi și așa făceam. Deci mă consultam foarte mult cu dânsul. Și vă spun că atunci mi-am dat seama cât este de capabil ca bărbat să ofere o dragoste frumoasă și profundă. Foarte, foarte frumos.

Impresii și impresii așa, cum să vă spun eu, mici, doar punctate și pe urmă trebuiau înlănțuite ca să le dezvolți. Foarte frumos. Eu am trăit cu cărțile astea, vă spun sincer. Adică, știți, lucram câte o oră pe zi și mă simțeam foarte mulțumită că am și lucrat dar am

și intrat în profunzimea stilului și am câștigat ceva sufletește. **Și, pe urmă, așa le-am și cunoscut toată istoria lor de dragoste, a lui și a Marianei.** Am știut unde bate cu mare discreție proza lui.

TM: *În literatură, dar în viață? Ca pereche, ca familie, ca parteneri de muncă?*

Doina Păcurariu: Ei erau una. Doamna era cu „zborul”, așa bănuiesc eu, cu ideile, cu zborul, „facem” și dânsul era cu profunzimea, cu gândirea cu toate detaliile și le aranja. Nu știu cum să vă spun, dar ei s-au potrivit foarte bine. Am nimerit odată, în primăvară, dar nu știu în ce zi, la ei, fără să dau telefon, am trecut pe la casa din Aviatorilor. Am așteptat-o pe doamna și apoi în trecere am văzut un buchet de flori superb, nu vă pot spune, și mi-a spus: „*Ieri a fost ziua mea. Este de la Artur!*” Era superb! Fără îndoială, ei se înțelegeau foarte bine și erau pe același pas.

TM: *Dar dintre cărțile editate postum, sub îngrijirea Marianei Brăescu, care vă place cel mai mult?*

Doina Păcurariu: Cartea aceea în sepia, *Frumusețea lumii cunoscute. Zile de neuitat*. Nu este o carte obișnuită... este o bijuterie!

Făță de proza dinainte, de nuvele, asta e de-o fi-nețe mai mare, sunt filigrane în pagini. Le-am citit cu atâta plăcere. Și grafica, gustul de a reda în sepia...

TM: *Mariana Brăescu are meritul cel mare aici, ea a avut ideile și s-a îngrijit de editarea cărții, ea a coordonat și îndrumat și ilustrarea grafică realizată de un talentat artist, Vasile Cercel.*

Doina Păcurariu: Sunt lucruri atât de fin prinse... – în genul lui Artur! Dar n-am crezut că se poate apropia, astfel, de cele mai mici lucruri pe care le trăia. Să te apropii să privești astfel un trandafir, roua de pe-un trandafir... Dar parcă simțeam așa și regretul lui că nu s-a aplecat întotdeauna asupra lucrurilor mărunte. Simțeam în el o tristețe...

Parcă a simțit dorința sau obligația de a reda și acest lucru, acest regret. Le-a simțit frumusețea lucrurilor și nu le-a redat la timp.

TM: Întotdeauna a avut de făcut niște lucruri, importante sau presante și parcă nu a avut timp sau liniște să contemple această „frumusețe a lumii obișnuite”, până în acele momente, când, poate „al șaselea simț” îi spunea că în curând o va pierde definitiv. Știai deja din prefață, cartea a fost scrisă în 50 de zile... din ultimele lui luni de viață, august, septembrie, cu ultima plecare în Franța, până la 30 octombrie, ultima notație, Cețuri argintii, scrisă chiar din spital, după prima operație la București, care a fost începutul dezastrului final, incredibil, în doar o lună de zile.

Doina Păcurariu: Noi am luat-o din librărie, Tudor mi-a găsit-o în librăria de pe Dorobanți și mi-a adus-o. Și pe urmă am primit-o de la dumneavoastră. Cea pe care am cumpărat-o am făcut-o cadou unei doamne care este mare iubitoare de literatură dar și de animale. Și i-am spus: „N-ai mai citit așa ceva.”

TM: În altă ordine de idei, cum ați ajuns Doamna ambasador din revista CASA Lux?

Doina Păcurariu: Știți cum am ajuns? Foarte curios! Doamna Mariana, știind ce experiență aveam, mi-a zis într-o zi:

„Nu vreți să scrieți?” „Nu, îl las pe bărbatul meu – am zis – eu nu sunt scriitoare. Eu sunt profesoară.” „Doamnă, dar scrieți din experiența dumneavoastră.” „Nu. Dimpotrivă! Mi-e frică să scriu!” am spus eu. „Dar de ce vă e frică?! Nu trebuie să vă fie frică!”

Și am încercat să schițez. Dânsa mi-a dat curaj.

TM: *Eu, care citeam întotdeauna articolele dumneavoastră, vă spun că erau foarte interesante. Era cu totul altceva decât ce se scria. Erau noutăți despre culisele lumii diplomatice, necunoscute nouă.*

Doina Păcurariu: Erau fapte adevărate. În fond, cum au fost exact și erau toate stângăciile. Adică, pornisem cu o anumită linie. Cum să mă port și cum să dau dovadă că sunt alături de soțul meu, că reprezintă România... și toate îmi ieșeau la început anapoda.

TM: *Erau niște lucruri spuse direct. Eu nu am mai citi așa ceva. Cu niște situații neașteptate, cu personaje oficiale, diplomați, dar oameni și ei.*

Doina Păcurariu: Da, astfel erau și am încercat să creionez situațiile. Artur m-a încadrat în genul schițelor oarecum.

TM: *Dar, ajungând iarăși la Artur Silvestri, cum a ajuns să vă editeze cartea Doamna Ambasador?*

Doina Păcurariu: A fost un cadou neașteptat. În 2005, n-am să uit niciodată, pe 13 aprilie, când s-au

împlinit 7 ani de la moartea soțului meu, am mers la sediul lor pe strada Ciprian Porumbescu. L-am găsit acolo pe Artur și atunci l-am văzut ultima dată. În biroul lui, care era într-un clar-obscur, avea o perdea oarecum bordeaux, nu știu să vă spun, și era jumătate pe balcon. Era un apus de soare greoi dar era tare frumos. Și Artur avea o față superbă. Slăbise puțin dar în clar-obscurul acela mi-a plăcut foarte mult cum arăta. Și era calm, foarte calm și liniștit. Și atunci mi-a oferit această carte, care pentru mine a fost o surpriză, nu știam nimic de editarea ei.

TM: *Deci, un cadou.*

Doina Păcurariu: Da, a fost un dar, care îmi amintește mereu de Artur și de acel apus... Pe dânsul l-am văzut, nu știu... parcă așa a fost făcut, în două apusuri de soare pe care foarte rar le-am mai văzut în viața mea.

TM: *Între soțul dumneavoastră, scriitorul Francisc Păcurariu și Artur a fost, după câte știu, o mare apropiere de viziuni și idei patriotice.*

Doina Păcurariu: Da, într-adevăr, foarte profundă. Când veneau la noi în vizită, Artur se închidea în birou cu soțul meu la discuții foarte lungi pe aceste teme, iar soțul meu îl aprecia și îl respecta foarte mult.

TM: *Și reciproc erau valabile aprecierea și respectul, dacă ne amintim cel puțin Premiul de Excelență decernat in memoriam lui Francisc Păcurariu la Ediția a II-a a Premiilor Patrimoniului Național, la 23 septembrie 2005, pentru acea monumentală Istorie*

a relațiilor româno-maghiare. *Premiul a fost înmănat domnului Tudor Păcurariu, fiul dumneavoastră și al scriitorului Francisc Păcurariu.*

Artur a ținut să ofere acest premiu, pentru că aprecia foarte mult intenția și fapta celor care apărau patrimoniul național și domnul Francisc Păcurariu a fost un apărător al moștenirii românești. Și când s-a făcut prima manifestare la Teaca, în 2007, Artur a aflat, a vorbit cu domnul Tudor și pe urmă a vorbit cu doamna Melania Cuc, scriitoarea care locuiește în zonă, rugând-o să ajute la organizare.

Doina Păcurariu: Da. Tudor a fost în prealabil la dânsul și l-a întrebat și au schimbat păreri. S-a pus numele bibliotecii, Biblioteca *Francisc Păcurariu*, și noi am făcut cadou un calculator. Și într-adevăr Melania Cuc a pus umărul la organizarea evenimentului și a bibliotecii.

Artur ținea foarte mult să dea zor soțul meu, să scrie volumul II de la *Românii și maghiarii*, însă el n-a mai putut să-l termine și eu am doar câteva fragmente în manuscris. Țin minte că odată a venit Artur în casa nouă, să vadă cum e și au discutat împreună. Soțul meu se simțea rău. Era în Postul Paștelui și am vrut să-l servesc pe Artur cu ceva și mi-a spus: „*Nu. Eu postesc*”. La scurt timp, o lună, o lună și jumătate, soțul meu s-a prăpădit.

Și Artur s-a prăpădit repede. Plănuise cu Tudor ca atunci când se întoarce de la Viena, în 2008, să se întâlnească pentru a vorbi. Noi eram la țară când s-a întâmplat... în noiembrie. Ne-a luat prin surprindere. A fost brusc. Parcă și acum îi văd profilul frumos.

Și îmi amintesc de *Premiile Patrimoniului Ro-*

mânesc, unde a adunat foarte multă lume care nu mai este aici...

TM: *Într-adevăr, a adunat multă lume care a plecat după Artur Silvestri: Andrei Vartic, Mihai Ungheanu...*

Doina Păcurariu: Alexandru Husar, Mircea Micu...

TM: *Într-un fel de concluzie, ce credeți dumneavoastră că rămâne important de la Artur Silvestri în cultura românească?*

Doina Păcurariu: Pentru cultura românească rămâne ceea ce a făcut deja pentru patrimonial național, dar n-a putut termina...

Rămâne ceea ce a făcut deja, trei ani, trei serii de *Premii ale Patrimoniului Românesc* și cărțile scoase și toate au creat un curent, au diversificat, au făcut ca oamenii să vină, să se întâlnească, să se cunoască... Acolo, la acele seri ne-am întâlnit cu toții și ne-am dat seama de oamenii care cât de cât mai ținem la cultură. Și pe urmă... Ce-a făcut dânsul și pentru familia Bucur Chiriac, pentru colecția de pictură și pentru alții...

Dar a avut planuri mult mai mari și intențiile lui nu știu dacă le mai poate duce cineva.

Și pe urmă, cum să vă spun eu? Scoaterea la iveală a multor fețe bisericești. Patriarhia – să spunem sincer – nu s-a gândit. Primul el a scris despre Antonie Plămădeală, tot primul și despre Nestor Vornicescu. Partea asta, latura religioasă în literatură, Artur nu a neglijat-o.

Dar nu știu dacă mai continuă cineva de la Patriarhie, că drumul e făcut. A avut o legătură specială cu Patriarhul Teoctist.

Artur a scris despre mulți ierarhi, nu i-a neglijat pe cei care erau în funcție, în ierarhie în acel moment, dar nici pe cei care s-au dus. Întotdeauna a gândit și a simțit că este o obligație pentru noi a-i cinsti pe cei care au fost. Și este o lecție pentru noi!

Era foarte apreciat era și cred că trebuie să fie întotdeauna ca scriitor, pentru operele literare.

Notă: Doina Maria Păcurariu (n. 1933), hispanist, profesor universitar, prozator, traducător.

Cărți reprezentative: *Miguel de Unamuno*, monografie, *Doamna Ambasador*, proză memorialistică, traduceri după Jose Lopez Portillo, Ernesto Sabato, Miguel Angel Asturias, *Istoria literaturii hispano-americeane*.

Artur era un vizionar generos

Interviu cu Dimitrie Grama, poet și medic

Teodora Mîndru: *Stimate Domnule Dimitrie Grama, știu că sunteți plecat de mai mult timp din România. Cum l-ați cunoscut pe Artur Silvestri?*

Dimitrie Grama: Fiind plecat din România din 1968, am avut foarte puține relații, de orice natură, cu România. Doar după 1989 am început să public poezii în țară, având contact cu grupul literar din Piatra Neamț. De asemenea, mai publicam, din când în când, tot felul de eseuri năstrușnice în revista *Agero* din Stuttgart.

Într-o bună zi, prin 2004, m-am trezit cu o scrisoare, de fapt un fel de *manifest cultural*, de la un domn din România, prin care eram invitat să-mi expun părerea și eventual să particip la re-etablarea unei activități culturale românești, bazată pe redescoperirea valorilor autentice, pe încurajarea tuturor românilor de pretutindeni să participe la emanciparea unei noi societăți culturale românești, postcomunistă.

Acest domn era Artur Silvestri.

Intrigat fiind de acest *manifest* și cu suspiciunea că nu-mi fusese adresat mie personal, i-am telefonat

lui Artur și se pare că dialogul acela ne-a *legat* pe amândoi într-o prietenie care, fizic, s-a terminat doar cu moartea lui prematură.

TM: *Ce afinități v-au apropiat? Ce apreciați la Artur Silvestri ca intelectual și ca prieten?*

Cred că, la fel ca mulți alți intelectuali, am avut destul de multe afinități cu Artur, deoarece el era un om deosebit de cult, patriot, dar nu șovinist, un spirit intelectual liber și deschis oricărei idei.

Mulți oameni de cultură, artiști și creatori, sunt limitați de un egoism feroce și de invidie și tocmai aceste manifestări nefaste Artur a încercat să le combată prin atitudinea sa altruist-superioară.

Cu Artur am avut întotdeauna un dialog direct și am apreciat la el sensibilitatea spiritului, care acceptă lumea așa cum este ea, dar în același timp poate să vadă dincolo de banalitățile cotidianului, să pătrundă împreună cu mine alte dimensiuni ale cugetului.

Artur era un vizionar generos, împărțind cu alții ideile lui proprii, încurajându-și colaboratorii înspre o statură artistică mai înaltă. Această însușire umană este rară. Nu sunt în stare să înșir toate lucrurile care ne-au apropiat, deoarece cred că a existat o înțelegere reciprocă profundă și concepțiile noastre despre lumea înconjurătoare erau foarte similare.

TM: *Ați avut, ani la rând, o corespondență susținută cu Artur Silvestri. A fost singura modalitate de a vă întreține prietenia, colaborarea, schimbul de idei, sau v-ați și întâlnit?*

Dimitrie Grama: Artur mi-a fost prietenul apro-

piat de la distanță, dar mă bucur și acum că am avut ocazia să petrecem câteva zile împreună, la București, în anul 2005. Cum am mai spus, cu Artur am avut un dialog direct, o înțelegere instantanee.

Vorbeam aceeași limbă.

Prietenia noastră nu avea nevoie de introducere, noi ne cunoșteam din moși-strămoși și discuțiile noastre erau exact la fel: vechi de când lumea și de aceea mereu noi. Cred că la un moment dat l-am sfătuit, așa, să-si scurteze puțin barba, dar nu m-a ascultat!

În rest, cred că am vorbit mai mult despre câini și alte animale, decât despre alți oameni.

TM: *Din toată lupta și activitatea lui Artur Silvestri pentru apărarea patrimoniului național, ce credeți că a avut mai mare impact?*

Dimitrie Grama: Am participat o dată, la București, și la înmânarea *Diplomelor de Excelență* ale *Asociației Române pentru Patrimoniu*, și cu această ocazie am întâlnit și alte personalități ale culturii române. Mi-am dat seama atunci că inițiativa și efortul depus de Artur înspre stimularea culturii a dat rod și, mai ales, a ușurat legătura între diverși intelectuali români din țară și din diaspora.

TM: *Ca român și scriitor trăitor în afara granițelor țării, cum ați primit și apreciat proiectul lui Artur Silvestri „Pune românii în legătură” prin rețeaua culturală ARP și, mai ales prin grupul de presă electronică INTERMUNDUS Media? Dvs., personal, ați perceput într-adevăr o comunicare prin intermediul acestora cu românii „de peste tot”?*

Dimitrie Grama: Prin intermediul rețelei culturale ARP, prin INTERMUNDUS Media, dar mai ales prin contribuția personală a lui Artur, mulți români de pretutindeni au avut posibilitatea de comunicare, de schimb de idei și de colaborare artistică.

Din păcate, am impresia că acest spirit de colaborare a slăbit mult în ultimul timp și este clar acum că Artur era acela care ne apropia pe toți unul de celălalt. Eu, personal, simt foarte acut lipsa lui Artur și probabil că acest lucru se poate vedea foarte bine și din absența mea în publicațiile ARP.

TM: Din păcate. Ca scriitor, poet, trimiteați de multe ori texte pentru publicare în revistele editate de Artur Silvestri. Cum erați primit de criticul literar Artur Silvestri? Dumneavoastră ați propus, la un moment dat, un nou gen literar, „romanul minimalist”. Cum a întâmpinat Artur Silvestri, ca editor și critic literar, această idee inovativă?

Dimitrie Grama: Începusem cu Artur mai multe proiecte interesante, pe care urma să le dezvoltăm și să le publicăm, cum ar fi: *Omul Mașină*, *Cotidianul Mistic* sau *Romanul Minimalist*.

Cu toate că ideile mele nu fac parte din arsenalul tipic românesc de concepție lirică sau spiritual-filozofică, Artur a înțeles imediat ceea ce eu încercam să introduc în lumea gândirii literare. A fost chiar foarte entuziasmat de ideea provocatoare a romanului minimalist și a inițiat un dialog cu alte personalități ale literaturii române pe această temă.

Da, cum am mai amintit, *eu și Artur priveam lumea prin aceleași lentile*.

TM: *Ce apreciați Dvs. că a adus Artur Silvestri nou, important, creator, în lumea literară și jurnalistică a acestei perioade? Dar prietenilor?*

Dimitrie Grama: Din multele discuții pe care le-am avut cu Artur și din ceea ce am citit, scris de el, referitor la alți creatori, Artur a dat întotdeauna dovadă de înțelegere, de încurajare și de ajutor altruist, neașteptând nimic în schimb decât o creație mai bună și mai bună.

Critica lui literară este pătrunsă de un umanism rar de întâlnit la alți critici și acest fenomen se poate explica doar prin faptul că el însuși era un creator, un suflet de poet. Doar când ai tu îndeajuns, poți împărți cu alții. Și Artur a avut destul!

TM: *Am înțeles că ați comunicat foarte bine, aveți multe idei comune sau similare, vedeți lumea „cu aceleași lentile”. Totuși, ce v-a impresionat cel mai mult la Artur Silvestri?*

Dimitrie Grama: M-a impresionat mult la Artur dragostea lui față de originea și istoria românilor și, ca o continuitate normală a acesteia, angajamentul lui în toate problemele de păstrare și afirmare a tot ceea ce este frumos și bun la români.

Știu câtă amărăciune i-a provocat distrugerea urbanistică a Bucureștiului, unde corupția și șpaga au hotărât dezvoltarea orașului.

Știu că a suferit atunci când satul românesc a fost șters de pe lista social-politică a României, pierzând instituțiile și identitatea. Știu că a încercat, pe banii lui, să mențină o viață culturală la sat donând mii, poate zeci de mii de cărți bibliotecilor rurale.

TM: *Acum, când vă gândiți la Artur Silvestri, cum vi-l amintiți?*

Dimitrie Grama: Acum eu știu că Artur, fizic, nu mai este printre noi, dar sper că spiritul lui vizionar și altruist va rămâne viu în sufletele noastre, ale celor care l-am cunoscut direct sau doar prin intermediul activităților lui culturale și sociale.

Sper, de asemenea, că se vor găsi acum alții care să ducă mai departe ceea ce Artur Silvestri a început.

Teodora Mîndru: *Și noi sperăm și ne străduim în acest sens. Vă mulțumim.*

1 septembrie 2010

Notă: **Dimitrie Grama** (n. 1947, Reșița) chirurg reputat, poet, eseist, stabilit în Europa de Vest, profesează în Suedia, Danemarca, Marea Britanie, acum în Gibraltar.

Scrie „*Poezie singulară, de o factură neobișnuită, denumită de autor «cotidianul mistic»*” (Artur Silvestri).

Cărți reprezentative: *Pasărea Melancoliei* (2000), *Elegiile depărtării* (2001), *Suflete atârinate de catarge* (2002), *Dă-mi mâna ta, străine – 100 de poezii de iubire și alte 100* (2004), *Bastian și alte confidențe* (2005).

L-aș compara cu Dimitrie Cantemir
pentru spiritul enciclopedic, cu
Eminescu pentru forța sentimentelor,
cu Palade pentru asiduitatea studiului

Interviu cu Virgiliu Eustațiu Radulian

Interviul cu dl prof. dr. Virgiliu Radulian a fost programat și reprogramat, din motive obiective, până s-a potrivit să fie atunci când trebuia: pe 19 martie, ziua de naștere a lui Artur Silvestri. Atunci, în biroul lui de la Asociația Română pentru Patrimoniu, în fața portretului așezat sub icoane, încadrat de flori și de candela aprinsă, l-am pomenit, am „slujit” cum a spus dl. Virgiliu Radulian, pentru neuitarea lui Artur. O pomenire din suflet, pe care v-o redau în rezumat.

Teodora Mîndru

Teodora Mîndru: *Stimate Domnule prof. dr. Virgiliu Eustațiu Radulian, numele dvs. îmi este cunoscut încă din perioada studenției mele la sociologie, când Dvs., director al Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice, ați fost una din marile victime ale furiei conducerii PCR împotriva acestor științe.*

Știam că ați revenit, după 1989, la conducerea Institutului (devenit de Institut Național de Științe ale Educației) și al unor importante organizații de interes internațional, dar nu știm când și cum ați ajuns un apropiat colaborator al lui Artur Silvestri la Asociația Română pentru Patrimoniu?

Virgiliu Radulian: În 2003, înainte de înființarea *Asociației Române pentru Patrimoniu*, cu aproape un an înainte. Atunci Artur Silvestri m-a sunat, „m-a pescuit” pe undeva... așa cum zicea Iisus despre apostoli... El m-a chemat și ne-am întâlnit, am stat de vorbă și la un moment dat a venit cu propunerea de a deveni și eu membru al *Asociației Române pentru Patrimoniu* și desigur că am fost de acord.

Și apoi, de fiecare dată când ne întâlneam, nu ne mai puteam despărți, dacă asta poate caracteriza natura relației noastre. Era fermecător, adică dincolo de luciditate, de competență și de idei majore pe care le promova, avea un farmec. Artur Silvestri era tandru, dacă pot să spun așa, avea o apropiere sufletească, așa că nu m-am simțit străin de el niciodată, chiar de la început. Era cald, avea o căldură sufletească, ceea ce nu au toți mentorii culturali.

TM: *Artur Silvestri avea această deschidere despre alte persoane, capacitatea de a le percepe imediat, de a le sesiza categoria, „lungimea de undă” compatibilă cu el, sau nu.*

Virgiliu Radulian: Da, empatie spunem noi, el te percepea din prima clipă, știa imediat dacă e o relație care va putea dura în timp sau nu.

***TM:** Dar, dincolo de această deschidere și capacitate de comunicare, ce afinități v-au apropiat, ce preocupări comune au dat substanță și susținere în timp acestei legături sufletești?*

Virgiliu Radulian: Pe noi ne-au apropiat multe preocupări de interes și de acțiune comune pentru cultivarea acelorași valori morale, culturale și spirituale, preocupări de intelectuali creștini, cărțurari aparținând trup și suflet aceluiasi univers sufletesc.

Erau frecvente și emoționante dialogurile în care ne antrenam pe diverse teme laice și religioase din acele vremuri ce le trăiam cu intensă implicare amândoi, dar și o intensă și captivantă corespondență ce a funcționat între noi, devenind aproape o comunicare simbolică.

Am recitit corespondența cu Artur Silvestri și am constatat cu uimire că ajunseseam să-i povestesc și visurile mele! Adică, apropierea sufletească era totală, îi transmiteam și îngrijorările mele cu sănătatea, mi-a transmis și el pe ale lui. Astfel mi-am dat seama de faptul că nivelul comunicării noastre era extraordinar!

Și eu îi spuneam lui și evenimentele mele din familie și altele, tot care nu țineau de asociație... nu le spuneam altora, îl simțeam pe dânsul ca pe un părtăș la viața mea, adică nu ca pe un observator rece, străin și îndepărtat. Artur Silvestri era un om apropiat care împărtășea cu mine nu numai valori dar și fapte, și experiențe, trăiri.

Un asemenea interlocutor care ne-a fost în aceeași măsură călăuzitor și prieten, și chiar confesor nu e ușor de găsit. Nu-i ușor să fii în aceeași măsură și prieten, și călăuzitor.

A fost o mare personalitate, dar foarte apropiată de oameni. Să știți că noi, cei care l-am cunoscut, am fost privilegiați.

TM: *După plecarea bruscă și prea grăbită a lui Artur Silvestri spre eternitate, au venit foarte multe semnale, scrisori, mesaje electronice, telefoane etc., de la oameni foarte diferiți, din medii literare, istorice, Biserică, presă etc., dar nu numai; mari personalități sau tineri debutanți, din România și din alte țări, s-au adunat în jurul lui, s-au simțit legați sufletește, iar acum simțeau durerea despărțirii, deși unii nu l-au cunoscut decât indirect, în spațiul virtual. Cum vă explicați, ca psiholog, acest fapt?*

Virgiliu Radulian: *Artur Silvestri a creat în jurul lui o comunitate intelectuală și sufletească; a fost un vrăjitor, un magician în sensul bun al cuvântului. Avea capacitatea de a-i simți pe alții, dar avea și capacitatea de a se transmite pe el însuși... El a excelat, în relațiile umane a fost Maestru, ce să mai vorbim?*

Luați de la mitropolit și patriarh până la ultimul bibliotecar și o să vedeți că a avut ecouri peste tot, la fiecare nivel în felul potrivit.

TM: *Și acest ecou care continuă să sosească și acum, după dispariția lui fizică, e o măsură a personalității sale?*

Virgiliu Radulian: Este. Fără îndoială.

Avea această capacitate de a ne transmite nouă ceva, un mesaj, un imbold. Corespondența și colaborarea cu Artur Silvestri s-au multiplicat prin colaborările pe care le-am avut noi cu alții, din alte colțuri ale

lumii; de exemplu, mie mi-au scris chiar și din Australia unii (George Roca, Ioan Miclău și alții), când au aflat că ne cunoșteam.

TM: *Scriitoarea Melania Cuc, care l-a cunoscut pe Artur Silvestri de pe vremea când acesta era cronicar literar la Luceafărul, a scris într-un material: „S-a frânt ca o prescură, pentru noi, fiecare.”*

Ce spuneți despre aceasta?

Virgiliu Radulian: Da, este foarte frumos și sugestiv... Culmea este că ne-am obișnuit cu lucrul acesta, să primim *ceva* prin scrisorile lui și ne-am obișnuit să le așteptăm. Scrisorile acestea nu erau formale, erau din suflet, erau o coparticipare alături de noi. Eu le citesc așa cum vă spun și le recitesc ca pe un tezaur și nu-mi vine să cred ca sunt posesorul unor asemenea scrisori, al unui asemenea dar.

TM: *Însă de ce scrisorile și cărțile lui „atingeau” atât de mult sufletul, conștiința „românilor de peste tot”, cum îi plăcea lui Artur Silvestri să spună? Cum reușea? Cu ce argumente?*

Virgiliu Radulian: Reușea pentru că punea în joc o cauză națională care era *românitatea*, împreună cu umanismul și perspectiva de viitor, adică el, deși a luat filoane din trecutul cel mai străvechi, a ținut înaintea, nu s-a întors cu fața la trecut ca să rămână în trecut: privea la viitor, la ceea ce trebuie făcut, aducea idei noi, scopuri, crezuri înalte, iar oamenii voiau să se înalțe, să trăiască la nivelul acestora. Când îl urmași, știai că faci „*Fapta cea bună*” și aveai sentimentul puternic al direcției bune. Căci, ce a făcut Artur Sil-

vestri – dincolo de faptul că ne-a dat nouă, intelectualilor români, niște gânduri la care să reflectăm, să ne scoată din letargia cetățenească, căci eram în primejdia asta – e important și pentru că el reușea să vitalizeze intelectualul pentru viața pe care o duce aici.

Eu cred că acolo sus unde este el – Dumnezeu să-l ocrotească! – realizează retrospectiv că a unit miraculos trecutul cu prezentul și cu viitorul. Este nemaipomenit! A pornit de la textele getice, tracice, pe urmă a țesut o rețea de bază cu intelectuali din orice parte a lumii, *români de pretutindeni* și a folosit cu mare măiestrie comunicarea prin corespondență și cărțile în această acțiune. Îmi amintesc cum ne trimitea, de exemplu, *O scrisoare și un dar de Crăciun...* o carte sau o cărticică în format electronic... Lega astfel credința cu patriotismul, cu românismul, cu naționalismul. Eu deseori spun că această corespondență cu Artur Silvestri nu a fost un hobby, a fost o punte sufletească și o armă spirituală.

Și a mai fost ceva foarte important la Artur Silvestri: avea *sentimentul responsabilității* vremurilor ce le trăim. Cred că *a fost o făclie a contemporaneității noastre*, pentru că noi, să recunoaștem, aveam tendința să adormim. Ori, el a știut foarte bine cum să pună problema guvernanților noștri, pentru că aceștia erau niște sirene care ne adormeau spiritul, ceea ce se întâmplă și astăzi.

Asta a fost acut, adică **ne-a dat de înțeles și ne spunea prin ceea ce făcea: „Domnilor, nu dormiți!”**

TM: Dar ce efect în acțiunea individuală, în „fapta bună de orice mărime”, cum spunea el, avea

acest semnal de alarmă, acest imbold al lui?

Virgiliu Radulian: În această privință merită să aduc în discuție faptul că ne dădea misiuni. Iată, de pildă: eu am răspuns la apelul pe care mi l-a făcut mie și multor altora, să ne luptăm și să facem rugăciuni pentru părinții Iustin Pârvu și Arsenie Papacioc, să-i chemăm și pe alții să facă rugăciuni. Și eu am scris, la rândul meu, mai multor ierarhi. Astfel, i-am trimis mesaj lui IPS Bartolomeu Anania și am spus: „Sfinția Voastră, vă rog, puneți-i pe toți preoții din eparhia Dvs. să se roage pentru pr. Arsenie Papacioc”. Și mă sună IPS Bartolomeu și zice: „Domnule Radulian, vă mulțumesc că m-ați mobilizat, dar Dvs. nu știati că pr. Arsenie este duhovnicul meu?”. Și i-am spus că am fost îndreptat pe drumul acesta de Artur Silvestri.

Sau nu știu la câți nu am trimis și eu apelul preotului sârb Bojan Alexandrovič... La fel, am răspuns și am scris în apărarea icoanelor, alăturându-mă lui Artur Silvestri și celorlalți în „*războiul icoanelor*”.

Astfel am preluat de la el o serie de direcții de acțiune și am acționat. Și cred că mulți alții au făcut același lucru. Și tot inspirat din acțiunea și din îndemnul său și al asociației sale, am donat peste 100 de cărți la biblioteca din comuna unde am casa de la țară.

TM: *Probabil vă referiți la donații de carte prin Asociația Bibliotecă pentru sate, înființată și coordonată în acțiune de Artur Silvestri.*

Virgiliu Radulian: Da, exact la înființarea acelei faimoase societăți *Bibliotecă pentru sate*. Asta a demonstrat încă o dată că patriotismul lui nu era de paradă, adică nu numai ca să găsească niște oameni care

să vorbească frumos despre dânsul, despre asociație... Nu! Sunt 45.000 de cărți împrăștiate în toată țara și nimeni altul în țara asta nu a făcut așa ceva...

Și acest lucru mai arată ceva, ceea ce era important pentru Artur Silvestri: școala și cartea au fost pilonii construcției lui. El a văzut poate mai clar decât un ministru care erau problemele bibliotecilor școlare din mediul rural îndeosebi.

TM: *Să ne întoarcem puțin la ARP și la Premiile Patrimoniului Național. Dumneavoastră ați fost Președintele juriului chiar la Ediția I (martie 2005).*

Virgiliu Radulian: Într-adevăr, această manifestare era atunci la început. Am lucrat la ARP cot la cot cu Artur Silvestri la analiza informațiilor despre persoanele propuse și la stabilirea premiilor.

TM: *Vă amintiți cum erau acele întâlniri de lucru în care discutați premiile?*

Virgiliu Radulian: Era o atmosferă de respect și prietenie. Erau niște conlucrări foarte plăcute... nu eram închistați, stresați, nici împinși de la spate, eram sinceri, cu cărțile pe masă, cum se spune, cu dorința de a vedea efectiv dacă poate fi premiată sau nu persoana propusă și de ce.

Conta foarte mult spiritul cooperant al lui Artur Silvestri, foarte cooperant, dar foarte orientat către a repera valoarea. Avea un cult pentru excelență, pentru excelența intelectuală, morală și sufletească, nu numai strict profesională...

TM: *La Ediția a II-a a Premiilor, dumneavoastră înșivă ați primit Diploma de Excelență „pentru*

întreaga activitate culturală și pentru literatura memorialistică”. Din această perspectivă, ce importanță a avut, pentru dumneavoastră și pentru alți laureați, acordarea Diplomei și Premiului de Excelență?

Virgiliu Radulian: În primul rând, au scos în atenția opiniei publice personalități care riscau să se afunde în neant, să rămână în anonimat, cu toate meritele lor. Eu am avut un sentiment extraordinar că m-a scos la suprafață. Adică, pentru recunoașterea mea publică a fost foarte important premiul. Bine, eram eu cunoscut, dar din alte unghiuri. Am citit multe mărturii ale celor care au primit *premiu* și *diplome de excelență ARP*, mulți care vorbesc foarte elogios despre efectul pe care l-au avut premiile acestea asupra lor, asupra imaginii lor publice.

TM: *Vă amintiți cum erau serile festivităților de premiere?*

Virgiliu Radulian: Erau fascinante, era o atmosferă nu numai de emulație, dar și de înțelegere, de cooperare, de fraternitate. Termenul de *fraternitate* cred că exprimă cel mai bine starea aceea, spune cel mai mult, pentru că toți ne simțeam înfrățiți de niște idealuri. Erau foarte plăcute acele întâlniri; deși se petrecea o festivitate de premiere, nu era nici urmă de obligație sau de formalism, totul era trăit așa... firesc, din suflet, dar și cu un fel de sacralitate.

Sub acest aspect, repet poate, dar atmosfera creată era esențială. Artur Silvestri știa să o creeze, avea această calitate, avea charismă, iar noi ne integram foarte firesc, de parcă ne cunoșteam de mult, deși mulți ne vedeam acolo pentru prima dată.

TM: Poate datorită faptului că „toți priveați în aceeași direcție”, cum îi plăcea lui Artur Silvestri să exprime comunitatea de idealuri, de obiective a celor prezenți?

Virgiliu Radulian: Da, asta ne-a transmis Artur Silvestri, ne convingea că cele mai importante lucruri sunt: „să privim în aceeași direcție, să facem fapta bună și să nu uităm nimic din ce nu trebuie uitat... Să nu ne fie frică, să avem curaj și să ne bucurăm de ceea ce facem.”Cred că ne trimite și acum idei bune de acolo de unde este și probabil că încă trăiește frământările noastre, speranțele și dezamăgirile.

TM: Dar în ceea ce privește concepția și atitudinea lui față de patrimoniul național?

Virgiliu Radulian: El a lărgit noțiunea de patrimoniu de la valori materiale culturale, de la documente, mărturisiri, date, istorice... la tot ceea ce suntem noi. Adică, în patrimoniu intrăm și noi, fiindcă *părinții patriei*, ai patrimoniului național, așteaptă de la noi să păstrăm ceea ce ne-au lăsat și să ducem lucrurile mai departe, să ne ridicăm la înălțimea lor, să fim „părinți ai patriei de azi”.

TM: Prin acordarea Premiilor de excelență unor mari personalități culturale și religioase, dar și prin scrierile sale despre acestea, mă refer în primul rând la mitropoliții Antonie Plămădeală și Nestor Vornicescu, Artur Silvestri a definit, exemplificat și promovat Modelul Omului Mare al neamului românesc: cărturar luminat, creștin ortodox, patriot, creator de valori patrimoniale. Ce importanță credeți că are

acest model de personalitate pentru societatea noastră contemporană, zguduită de criza de valori și de modele comportamentale, poate chiar mai acut decât de criza economică?

Virgiliu Radulian: Cred că are mare importanță atât pentru noi, cât și pentru cei care vin după. Tinerețul astăzi este în cruntă lipsă de modele și uitați ce face! Și modelele care funcționează nu au rădăcini în sistemul nostru de valori național autentic și atunci tot ce a făcut el în această privință trebuie continuat.

TM: *Trebuie continuat, fiindcă Artur Silvestri a lăsat în urma lui atâtea proiecte, opere neterminate sau nepublicate, deși avea, mai ales în ultimii ani, o activitate incredibil de intensă, încărcată, parcă era gonit de timp...*

Virgiliu Radulian: Da, a ars puternic și în multe făclii, nu s-a istovit într-o singură flacără. Am simțit această teamă din corespondența cu el, că-l domina gândul că nu va avea timpul să facă atâtea câte voia să facă. Dar avea o mulțumire să vadă că are colaboratori, că oamenii răspund la ideile lui.

Citez iar ideea și îndemnul lui: „*nimic de preț și demn de prețuit să nu se piardă, nici să se uite*”. Adică, în ceea ce-l privește pe Artur Silvestri, suntem datori ca și după ce a plecat el, ideile lui să fie cultivate și transmise mai departe. De aceea apreciez atât de mult ceea ce faceți dvs., echipa ARP condusă de doamna Mariana Brăescu. Prin ceea ce faceți dvs., ideile lui trebuie în continuare cu tenacitate împrăștiate și iarăși și iarăși trebuie reevaluată opera lui. Aveți cărțile, asociațiile create de el, nu numai *Asociația*

Română pentru Patrimoniu, dar și *Asociația Bibliotecii pentru sate* și mai ales *Asociația scriitorilor creștini*, care cred că ar putea fi reactivate. Sunt mulți oameni care ar acționa în direcția asta, și din mânăstiri și cei din afară, din societate.

Ceea ce faceți dvs. toată echipa, cu Doamna Mariana Brăescu este extraordinar căci lumea ar fi putut crede, fals, că odată cu sfârșitul fizic al lui Artur Silvestri a venit și sfârșitul lui spiritual. Ori nu este așa! De exemplu, ultima carte *Artur Silvestri – Fapta culturală*, este excelentă! Îmi plac și documentele și faptul că ați reeditat fapta lui vrednică de tot, adică de a reuni oamenii care au fost în jurul său. Am rețrăit prin această lectură faptele lui. Ori, asta a fost o chestiune nemaipomenită la Artur, care spunea să facem o faptă bună, oricât de mică ar fi ea. Și pentru toți românii de pretutindeni... Cartea readuce dimensiunile enciclopedice, umanitare, cetățenești, patriotice ale personalității lui Artur Silvestri.

TM: *Vă mulțumesc pentru aprecieri. Dar, în afară de ceea ce a făcut Artur Silvestri și de proiectele începute, (pe care Asociația Română pentru Patrimoniu, condusă acum de soția sa, Mariana Brăescu, se străduiește să le continue cel puțin parțial), ce, alte personalități contemporane cu inițiative de acest fel și nivel, orientate într-o direcție culturală națională, ar fi astăzi în România?*

Virgiliu Radulian: E clar că nu există altă inițiativă! Nu văd alte personalități care să aibă apetitul de a face așa ceva. Pentru aceasta îți trebuie o puternică motivație și în același timp tenacitate și capacitate

organizatorică. Toate acestea le-a avut Artur Silvestri și le-a folosit cu înțelepciune. *A fost un om care a trăit mai multe vieți într-o viață, având atât de multe proiecte în lucru simultan.* Era atât de sugestiv, pătrundea în conștiință și în spirit cu niște concepte care și se înfingeau acolo.

TM: *De exemplu?*

Virgiliu Radulian: Uitați, ideea aceasta fantastică: „*Să înflorească o mie de flori*”, sugestia lui că România toată e o grădină în care au năpădit buruieni, dar există și o mie de flori, adică valori care trebuie să înflorească, să fie scoase la lumină, îngrijite, ocrotite. E vorba, în primul rând, despre tineri sau mai puțini tineri, cu talent literar, care puteau fi ajutați, îndrumați, sprijiniți să-și dezvolte talentul, să scrie, să publice, să „înflorească”...

TM: „*Să înflorească o mie de flori*” era o deviză, dar și un program practic. Astfel, Artur Silvestri, a deschis larg paginile revistelor sale electronice, în primul rând ale revistei special create în acest scop – Tânăru scriitor – dar a inițiat și programul editorial Primul Cuvânt, prin care le edita cărți. Despre toate acestea însă, pe larg, în volumul următor din colecția Pro memoria Artur Silvestri, respectiv Artur Silvestri, Editorul sau grădinarul dăruit, aflat în pregătire pentru tipar. Dar alte planuri în care preocupările dvs. și ale lui Artur Silvestri s-au întâlnit?

Virgiliu Radulian: Înainte de a încheia această discuție, doresc să mai relev un fapt care a contribuit mult la apropierea noastră sufletească, anume că și

unul și celălalt cultivam relațiile nemijlocite cu înalții ierarhi și, în general, cu Biserica Ortodoxă. Și unul și altul am dat, de aceea, mare atenție în scrierile noastre zugrăvirii universului duhovnicesc (volumul lui Silvestri *Vremea seniorilor. Scrisori de altădată de la ierarhi și cărturari bisericești*, cap. *Ocrotire și Bine-cuvântare* din cartea mea *Crâmpoie de lumini și umbre* ș.a.). Dacă adăugăm dese vizite și poposiri la mănăstiri, apar evidente sursele iluminării noastre spirituale. Dar vreau să scot în evidență o altă calitate a lui Artur Silvestri, smerenia. Asta se vede foarte ușor din corespondența lui cu ierarhii. Sunt foarte frumoase scrisorile cuprinse în acea carte, *Vremea seniorilor*, o carte superbă!

Întâmplarea a făcut că ierarhii cu care el avea raporturi de colaborare, de conlucrare, de prietenie, erau chiar cei cu care conlucram și eu: Patriarhul Teoctist, mitropoliții Nestor Vornicescu și Antonie Plămădeală, IPS Bartolomeu Anania (acum mitropolit), PS Episcop Vincențiu, dar și arhimandriții Iustin Pârvu, Arsenie Papacioc etc. Că nimic nu e întâmplător. Artur Silvestri, în timp ce avea relații la nivelul înalților ierarhi, în aceeași măsură avea relații directe cu mănăstirile și cu călugării și cu stareții. El se simțea tot atât de bine într-o mănăstire ca și într-o academie.

TM: *Aceasta, cred, nu numai datorită sentimentului religios, ci și faptului că avea o mare considerație pentru ierarhii cărturari, scriitori, istorici și pentru mănăstiri ca centre de cultură.*

Virgiliu Radulian: Am schimbat în scrisorile noastre idei interesante despre Mănăstirea Sâmbăta de

Sus, despre Teofil Pârâianu, despre Mitropolitul Sibiului, despre pr. Arsenie Boca și despre alții. Deci, nu i era străin nici un domeniu al creștinătății noastre.

TM: Apropiindu-ne de sfârșitul convorbirii noastre, aș vrea să rezumăm cumva cele discutate. Cum v-a rămas dvs. în minte, în amintire omul Artur Silvestri?

Virgiliu Radulian: De la începutul cunoașterii și prieteniei dintre noi, Artur Silvestri s-a înfățișat la fel, precum a fost întotdeauna: drept și demn, om luminos, credincios, optimist și senin sufletește, încrezător în puterea binelui și a credinței, smerit și modest, muncitor și harnic, dăruit total cauzei românismului, a nației a noastre. Adică așa cum l-am cunoscut și l-am prețuit neîntrerupt cu toții, așa cum stăruie și acum în memoria și conștiința noastră.

TM: Iar dacă îl apreciați ca personalitate culturală, cu cine l-ați compara, asemena, din galeria culturii românești?

Virgiliu Radulian: L-aș compara cu Dimitrie Cantemir pentru spiritul lui enciclopedic, cu Eminescu pentru forța sentimentului și cu oameni de știință ca G. E. Palade⁹, pentru asiduitatea studiului, a documentării...

Adică eu nu l-aș îngrădi în nici un domeniu. Fiindcă el a avut această deschidere foarte generoasă,

⁹ George Emil Palade (n. 19 nov. 1912, Iași – d. 8 oct. 2008) a fost un medic și om de știință american de origine română, specialist în domeniul biologiei celulare, Laureat al Premiului Nobel pentru Fiziologie și Medicină în anul 1974.

către toate domeniile culturii și ființei românismului, nu era limitat doar la literatură. Pe de altă parte, el avea și forța și aura unui personagiu sacru, ca *un ierarh*, pentru că la el tot timpul ideea creștină a fost prezentă. A fost un creștin profund, nu de suprafață... implica ideea de creștinătate în tot ceea ce făcea, în mod firesc, fără să devină un propagandist.

În ceea ce-l privește pe Artur Silvestri, ader din inimă zicerii sale de cândva: „*noi ne-am făcut datoria ce aveam de făcut*”.

Cu adevărat, el și-a dus la bun sfârșit misiunea ce a voit!

TM: Da, el și-a îndeplinit misiunea și datoria. Dumnezeu să-l odihnească în pace. Iată astăzi, de ziua lui, l-am pomenit și noi. Vă mulțumesc.

Virgiliu Radulian: Cred că a vrut el să ne întâlnim astăzi, să-l cinstim. Să-i spuneți și doamnei Mariana Brăescu că am slujit astăzi în memoria lui. Dar eu nu uit în nici o zi să-l amintesc în rugăciunile mele și asta spune mai mult decât aș face orice declarații. Îl amintesc în fiecare zi!

Notă: **Virgiliu Eustațiu Radulian**, profesor doctor, psiholog, pedagog, scriitor, fost Director al Institutului de Cercetări Pedagogice și Psihologice, al Institutului Național de Științe ale Educației, Președinte al Comitetului Național Român al UNICEF, Prim-vicepreședinte al LPRS (Liga de Prietenie Româno-Sârbă).

Cărți reprezentative: *Contra insucceselor școlare, Geneza și dinamica idealului în adolescență, Crâmpenie de lumini și umbre.*

Mesajul lui Artur Silvestri
pentru posteritate este: curaj, credință,
morală și perseverență!

N-am apucat să-l cunosc mai devreme, sunt puțini ani de atunci și chiar faptul de a ne fi întretăiat drumurile în anul 2004 părea să fie, cel puțin atunci, doar o coincidență de moment.

Îmi scrisese un mesaj de mulțumire pentru un citat din opera sa, într-un articol bine alcătuit al unui profesor de istorie despre o temă rară și anume despre protoromâni, un subiect ce mă pasiona la rândul meu.

Îl citez aici, fiindcă acest pasaj a fost începutul unei corespondențe ce a durat neîntrerupt patru ani și are o relevanță deosebită, reflectând de la bun început caracterul și personalitatea gânditorului Silvestri: „...citind splendidul studiu al domnului Mihai Aldea despre străromâni, ce l-ați publicat recent, mi-am dat seama că ideile mari – ce se disprețuiesc de către belferimea intelectuală din România, o țară ocupată de o ideologie de tip creol ce se va înlătura și ea vreodată, dar cu greu... – pătrund acolo unde este bună credință. Îngăduiți să vă felicit și să-l felicit și pe autor...”

A fost prima mea întâlnire pe calea internetului cu Artur Silvestri, căreia i-au urmat sute de epistole, multe dintre ele scrise la ore târzii din noapte, atunci când știam că-l găsesc (în închipuirea mea) undeva într-un nor de fum albăstrui de țigară, cu părul cărunt legat la spate, sprijinit în barbă, poate într-un scaun de piele în spatele biroului masiv de stejar, unde părea a fi un Nestor, mentor și intelectual rasat, fin și atent observator al societății și literaturii românești contemporane, precum și al istoriei noastre străvechi.

A fost, pentru mine, o dovadă suplimentară că intelectualitatea română de excepție, cea *tainică*, așa cum îi spunea, își strângea deja rândurile în vederea unei confruntări cu Puterea și cu mentalitatea de învins care o cuprindea. A fost pentru mulți dintre noi un exemplu de marcă între intelectualii români ai momentului, ce au analizat mentalitatea românească, ori dramatismul exagerat, lipsa de curaj și de morală a unei societăți în derivă.

Artur Silvestri n-a apucat să îmbătrânească. Știam de o vreme că era suferind, dar era atent cu boala sa, un început de diabet ce reușise în timp să-l controleze cu o voință de fier. S-a dus la Domnul la numai 55 de ani, dintr-un alt motiv ce nu s-a putut nici măcar închipui, în decurs de săptămâni, la o incredibilă vârstă a creației, în plenitudinea forțelor sale intelectuale. Ar mai fi putut trăi trei decenii! Dar **mesajul său pentru posteritate** era deja format și tot acela ar fi fost: **curaj, credință, morală și perseverență!**

Se spune că nicicând nu sunt oamenii mai originali, ori mai creativi ca în preajma acestei vârste. Cred pe undeva că și singurătatea sa, a scriitorului de

tip mesianic în nopțile reci și umede ale Bucureștiului pe care l-a iubit și urât totodată, a produs ceea ce mi-ar plăcea să denumesc aici ca fiind efectul puterii cuvântului scris, fiindcă orice argument ce îl analiza, îl relata cu lux de amănunte, cu o bucurie sinceră de a fi pătruns în miezul mai puțin vizibil, în cauza problemei. Îmi plăcea să stăm nopțile de vorbă, în scris și câteodată și telefonic, fiindcă era pentru mine deja prietenul mai mare, omul bun așa cum l-am cunoscut eu – și așa cum am putut eu să-l înțeleg, de la distanță – căci în spirit eram apropiați.

Știam de o vreme și de atacurile la adresa sa în presa scrisă și nu numai, la care observam că se expune în mod repetat, dar pe care le-a suportat cu tărie și cu distincție.

L-am admirat și eu ca mulți alții, pe Artur Silvestri, nu doar pentru faptul că era un mare erudit, dar în special pentru metoda și înțelepciunea cu care își argumenta acțiunea.

Dat fiind faptul că un om de calibrul său polarizează până în cele mai înalte sfere, își asigură în același timp cu tenacitate notorietatea necesară, alături de discipoli și o gardă loială de gânditori ori cărturari ce îi asociase.

Acest fapt reflectă încă o dată valoarea socială și morală a acțiunii sale, prin cadrul creat pentru scriitori, mesajul social ori filozofic, precum și prin credința în capacitatea poporului său de a se ridica prin cinste, corectitudine și muncă.

Orice s-ar spune despre cărturarul Silvestri, și multe bune se spun, apariția sa pe scena literară și istorică românească de la finele secolului trecut nu a

fost nicidecum meteorică, dimpotrivă. Prezența sa a avut cu siguranță și un marcant caracter politic, prin patriotismul ce l-a promovat, ce s-a observat, perceput și analizat ca mișcare social-literară și ce s-a încercat a se combate prin repetate atacuri la persoană, sub centură.

Ca personalitate puternică și complexă, n-a fost cu siguranță înțeles în detaliu ori profunzime de o seamă de contemporani, pentru că metoda sa de a pune problemele era de tip saxon, directă, argumentată și orientată spre succes, într-o alcătuire deosebită, într-o mantie superbă de demonstrație în morală și credință (accesibilă până și creolilor), nicidecum paradoxală și de bună eficiență.

Metoda sa de a pune problemele, de a le discuta cu acuitate, rezistența aceasta nouă a gărzii intelectua-lității românești din umbră ce se sfiise a se arăta până la venirea sa în peisajul liber al comunicării, iată că producea deja, chiar și cu pași mici, schimbarea ce și-o dorea pentru neamul său.

Vorbesc aici despre o schimbare ce nu avea voie a fi doar teoretică, și ce a speriat pe mulți prin eficiența și directitudinea sa, nu numai la nivel de mentalitate în general, ci mai ales prin efectul său prin intermediul argumentelor credinței strămoșești în care vedea forță, dar și generozitate iertătoare.

Baza atributelor creștinești cu care își începea orice scrisoare a fost respectul față de partenerul său de discuție. Cred că acesta a fost numitorul comun ce ne-a legat ani la rând, liantul ce trebuia să impună prin metodă, dar mai ales prin morală, alături de lipsa sa de a face compromisuri, acolo unde comportamen-

tul oponenților săi era de tip delicvent.

Fiind un vizionar incomod, n-a avut cum să placă Puterii și cred că și de aceea și-a trăit cu intensitate fiecare clipă a existenței, pe care a perceput-o ca pe o luptă asumată cu morile de vânt ale oligarhiei post-decembriste.

Unii poate că i-ar reproșa în acest caz o anume doză de „dramatism”, dar vă asigur că n-a fost așa. Și sigur că în lupta sa cu mentalitatea balcanică, cu sechelele comunismului ori cu cele ale fatalismului minoritic, decepționat de instituțiile românești ale vremii, n-a avut cum să convingă de la bun început și nici nu cred că i-ar fi fost, în timp, cu adevărat necesar.

Căci dacă ceva a avut importanță în demersul său, aceasta a fost acțiunea – anume ieșirea din pasivitate a unui număr crescând de intelectuali. Orice schimbare în bine agită spiritele, fiindcă schimbarea distruge tipare și este în sine incomodă.

Filozoful Silvestri a înțeles de timpuriu acest mecanism al trecerii, a înțeles provocarea istorică ce determina mesajul său social, pe care îl descifrase și analizase și pe care l-a perfecționat prin atitudine, maniera nouă de a gândi liber, ce nu poate fi doar atributul intelectualului eliberat de sechelele trecutului, chiar și de cele proprii.

Artur Silvestri n-a căutat să arate contemporanilor săi decât că metoda valahă se poate perfecționa, fără a pedepsi cu adevărat. *Să nu-i fie nimănui frică!*

Și ce bine i se potrivea dictonul latin: *Aquila non capit muscas!*¹⁰ Căci pe cei ce nu i-a iubit, știu sigur

¹⁰ *Vulturul nu prinde muște!*

că i-a iertat – dar n-a mai pierdut o secundă cu ei... Și iată, timpul i-a fost scurt și a avut dreptate! Dar pe cei ce i-a iubit (și nu puțini au fost), i-a promovat și susținut cu forța și spatele intelectualului rasat și de excepție – cu îngăduință și credință în puterile lor. În umbra sa s-a alcătuit de câțiva ani încoace o gardă nouă de intelectuali, aleasă nu doar din așa-zisa „elită” purtătoare de lobby, ci în special dintre cei tineri, o grupare alcătuită din cei „nevăzuți” ori „tainici” așa cum îi plăcea să o spună, atenți la nevoile națiunii, dar lipsiți de mijloace materiale, de lobby sau de propagandă. Aceștia au avut curaj, urmându-i modelul, să își exprime părerea în mod consecvent în cadrul creat de revistele *Asociației Române pentru Patrimoniu*, al cărui fondator a fost.

S-a făcut astfel ieșirea din capitolul fricii pentru o mare parte a intelectualității românești deprinsă cu pasivitatea.

Meritul cărturarului este faptul că piatra de hotar ce a pus-o de o vreme, este deopotrivă vizibilă și incomodă în continuare pentru cei ce n-au reușit să îl înțeleagă, personalitatea sa fiind o provocare de proporții ce trebuie acceptată alături de metoda ce a impus-o și care sunt sigur că va convinge în timp, fiind singura cale către succes!

Căci lucrurile adevărate, cinstite dar incomode trebuie să se spună întotdeauna, precum și argumentul cuvintelor trebuie să fie întotdeauna mai puternic decât cel al pumnilor.

Având conștiința nemărginirii, a eternității, a tragismului intelectualului român, opera lui Artur Silvestri – și nu mă refer aici doar la cartea scrisă,

ci în special la fapta Omului Mare ce a fost – nu mai este astăzi nici tainică și nicidecum ascunsă, ori de factură dizidentă, ci este de acum înaintea un punct de reper pentru orice intelectual ce se respectă, chiar și pentru cei ce i-au purtat sâmbetele.

Și, fiindcă lucrurile sunt întotdeauna așa cum sunt și nu cum multora le-ar place să fie – călduțe – prin nepăsare ori dezinteres, sunt sigur că mesajul social al scriitorului și istoricului Silvestri va pune pe gânduri generații întregi de români.

Notă: Lucian Hetco, Poet, eseist, jurnalist, important promotor al culturii române în Europa occidentală, editor-redactor șef al prestigioasei reviste *Agero*, Stuttgart, Germania.

Cărți reprezentative: *Oglinda cu suflet, Blestemul lui Brâncuși – Poeți români în diasporă, Dreptul la culpă, Sufletul românesc sau Zidul din capete, Românul planetar.*

Al. Florin Țene

Artur Silvestri – pentru totdeauna Președinte de onoare

În prefața cărții *Mărturisiri de credință literară*, volumul I, în care sunt cuprinse *mărturisiri* ale multor scriitori din toate generațiile, Artur Silvestri scria: *De aceea poate că am inițiat, între multe altele, și acest gen de depoziții colective ce vor rămâne atât ca «document de epocă» dar și ca îndreptar spre a se înțelege personalitate și operă și, încă mai mult, adică starea «Neamurilor sub vremuri».*¹¹

Când a apărut această carte eram la a doua participare la întâlnirile spirituale și de suflet organizate de Artur Silvestri în cadrul *Asociației Române pentru Patrimoniu și Asociației Scriitorilor Creștini din România*, unde se acordau *Premiile Patrimoniului Național*, *Diplome de Excelență* marilor personalități din domeniul culturii și științelor românești, acelor oa-

¹¹ Artur Silvestri, *Noi ne aflăm în taina timpului nemărginit*, în *Mărturisirea de credință literară*, vol. I, *Scrisul ca religie la români în preajma anului 2000*, Editura CARPATHIA Press, București, 2006, p. 5.

meni care veneau, cum îi plăcea să spună, din România Tainică.

Ne cunoscusem personal la prima întâlnire de acest gen. Tot atunci am cunoscut-o pe distinsa sa soție, scriitoarea Mariana Brăescu. Eu îi citisem cărțile de mult. Și el îmi cunoștea ceea ce publicasem, altfel nu avea de unde să știe de mine pentru a mă invita la aceste întâlniri de suflet și spirit, împreună cu fiul meu, doctor în istorie și scriitor, Ionuț Țene. Întâlnirea a fost de parcă ne cunoșteam deja de multă vreme.

De atunci am primit cu regularitate cărțile pe care le edita, ba, mai mult, cunoscând faptul că sunt în dificultate economică cu editarea unei cărți, s-a oferit cu generozitate să contribuie cu o sponsorizare. Cu mare plăcere am scris și publicat cronici, eseuri și articole despre cărțile și ideile de mare adâncime filozofică ale lui Artur Silvestri.

Ele mă încărcău spiritual și îmi deschideau noi căi de a înțelege acea „...putere mai mare ce ne face să ne așezăm împreună și să ne străduim să reclădim totul prin revoluția tăcută, căci într-o țară ocupată de saltimbanci și de irozi – cum încă suntem dar nu pentru prea multă vreme – pe scenă evoluează numai Stăpânii Clipei. Noi ne aflăm în taina Timpului Nemărginit”¹².

Stimulat de aceste cuvinte și de multele altele emanate din scrierile lui Artur Silvestri, am luat inițiativa în 8 septembrie 2006 să înființez, împreună cu câțiva scriitori, prieteni din Cluj-Napoca, *Liga Scrii-*

¹² *Ibidem*, p. 6.

torilor Români – din România și de expresie română de pretutindeni – cu scopul, așa cum spunea de-acum prietenul spiritual Artur, să reunească în această organizație scriitoricească pe toți acei ce ne aflăm în *taina Timpului Nemărginit*, venind din *România Tainică* și neluați în seamă de oficioșii scriitori îngrămădiți pe ciolanul bugetului de stat.

Vestea înființării *Ligii Scriitorilor din România* l-a bucurat pe prietenul Artur Silvestri care, cu generozitate, a postat în paginile revistelor sale de pe internet tot ce venea din partea organizației noastre.

Datorită operei și a personalității sale, la propunerea mea, Comitetul Director al *Ligii Scriitorilor* a votat în unanimitate ca Artur Silvestri să fie ales Președinte de Onoare al acestei organizații, nu înainte de a-i cere acceptul domniei sale. Cu modestia ce-l caracteriza ne-a spus la telefon că nu merită această onoare. Însă, la insistențele mele, până la urmă a acceptat.

Era în primăvara anului 2008. Așa cum îl știam, această funcție l-a mobilizat, sprijinindu-ne să construim un site al *Ligii Scriitorilor* și să edităm primul număr al revistei *Agora Literară*.

Artur Silvestri a sprijinit nemijlocit Filiala București a *Ligii Scriitorilor* să înființeze și să editeze revista electronică *Cetatea lui Bucur*.

Într-adevăr, Artur Silvestri se află acum în *taina Timpului Nemărginit*, rămânând pentru toți cei care l-am cunoscut un simbol – alături de marile personalități ale românilor și ale spiritualității universale – demn de urmat.

Personalitatea și opera sa par să fie „o muzică de acord enigmatic ori de încuviințare de pean, bătând ritm greu, ritualic, ca de oaste a Țării pornită la Reconquista”¹³.

Spiritual și ca un *simbol peste veșnicie*, Artur Silvestri rămâne **PREȘEDINTELE DE ONOARE al LIGII SCRITORILOR și luminează pentru discipolii săi.**

Notă: Al. Florin Țene. Poet, critic literar, eseist de factură filosofică, Președintele Ligii Scriitorilor România, a înființat și conduce cenaclul literar *Vasile Sav* din Cluj Napoca, este o prezență foarte activă în presa literară.

Cărți reprezentative: *Ochi deschis*, *Fuga statuilor*, *Nucul dintre două veacuri – versuri*, *Insula viscolului – roman*, *Vă somez*, *Domnule Doctor!*, *Ziua a șaptea după Artur*.

¹³ *Ibidem*, p. 6.

Dan Brudașcu

Îmi este, totuși, greu să accept
că **Artur Silvestri** privește de sus
cum cade zăpada, dar și nenorocul
peste țara sa

Cât de repede trece timpul! Ca un șmecher ce preferă să treacă neobservat, spre a nu da socoteală nimănui. Acest an scurs fără Artur Silvestri a fost mai sărac, cel puțin din punct de vedere spiritual. A fost, în același timp, un an al marilor convulsii sociale.

Din acest punct de vedere, e mai bine că Artur nu e printre noi. El, cu spiritul său justițiar, nu ar fi putut tolera astfel de fapte, care aruncă cu cel puțin 20 de ani înapoi acest popor nefericit și urmărit de ghinioane.

Pentru că, în loc să ne pregătim pentru o viață a normalității, de tip european, inclusiv sub aspectul standardelor și condițiilor de trai, pentru toți locuitorii acestei țări, nu doar pentru baronii și micimaniile unor triburi politice, noi revenim la sărăcie (lucie, pentru majoritatea locuitorilor acestei țări), frig și teroare (la

fel ca înainte de 1989), dar și la dictatură, domnia bunului plac și a abuzurilor nesfârșite.

Artur Silvestri a făcut parte din casta acelor puțini care au acționat pentru slujirea fără condiții a neamului său. Cu orice preț. Inclusiv cu prețul propriei sale vieți. De aceea, este mai mult decât firesc să deplângem grăbita și neașteptata lui plecare, acum, când mai erau atât de multe lucruri fundamentale de făcut, iar el era atât de util și necesar poporului din care s-a născut.

Eu l-am întâlnit o singură dată, în redacția revistei *Luceafărul*. Era în compania unui alt om extrem de drag inimii mele, cu care am ajuns mai târziu coleg de idealuri, patriotul, senatorul și omul de cultură Mihai Ungheanu.

La ora la care scriu aceste rânduri și maestrul Ungheanu s-a transferat în Senatul cerului, pentru că și acolo e nevoie de bunătatea și inteligența lui excepționale. Sunt convins că s-a întâlnit acolo cu Artur Silvestri și au reluat colaborarea lor de odinioară. Pentru că, atunci când i-am întâlnit, păreau extrem de apropiați și cu calde sentimente de prețuire reciprocă.

Ulterior, am colaborat cu maestrul Silvestri, dând curs tuturor invitațiilor ce mi-a adresat. Am schimbat sute de mesaje pe diferite teme, pe care, dacă aș fi avut o minimă inteligență și le-aș fi salvat, astăzi le-aș fi putut include într-o carte consacrată iubirii de patrie și de cuvânt.

Artur Silvestri a fost un mare risipitor. Cu o știință rară, el își atrăgea și cunoscuții sau prietenii în această aventură a dăruirii dezinteresate.

Comparativ cu alte vremuri, demersurile lui capătă o semnificație și importanță cu totul aparte.

Mi-este totuși greu să accept că Artur Silvestri privește de sus cum cade zăpada, dar și nenorocul peste țara lui. El, un justițiar autentic, cred că se frământă și acolo, în Cer, și plânge, cu lacrimi de foc, nenorocul și nefericirea de care noi, românii, nu pare c-am avea șanse să scăpăm curând.

Dragă și iubite maestre, ne e mult dor de tine, de cuvântul tău înțelept și de faptele tale dezinteresate, dăruite țării și neamului tău. Fie-ți amintirea veșnică și somnul lin!

Cu pioasă aducere – aminte,
17 decembrie 2009

Notă: **Dan Brudașcu**, profesor universitar doctor, jurnalist, scriitor, poet, traducător, istoric, editor, Director al Casei municipale de cultură Cluj Napoca; a publicat peste 90 de cărți: dicționare, biografii, traduceri, articole, proză, poezie etc.

Cărți reprezentative: *Goga și criticii săi*, *Degetele timpului* (poezie), *Paradoxurile francmasoneriei*.

Vasile Andru

Revelația Artur Silvestri

A gestiona o legendă

Mariana Brăescu Silvestri este o scriitoare retrasă în umbra urnei misiuni: să gestioneze o legendă, s-o statueze, s-o învăpăieze. Și face acest lucru cu dăruire, dar și cu har.

Artur Silvestri a plantat doar germenul legendei sale, a ridicat doar eșafodajul, atât i-a îngăduit viața curmată timpuriu. Așadar, cristalizarea legendei, acreditarea ei, este o lucrare preluată de Mariana Brăescu Silvestri. E al doilea an de când face acest lucru. În acest interval de timp, scurs de la moartea lui Artur Silvestri, nu știu dacă dânsa a lucrat și la propriile ei scrieri, nu știu dacă a scris și pagini personale. Vedem doar că este absorbită să continue proiectele culturale ale soțului, să dezvolte altele noi, legându-le toate de **legenda Artur Silvestri**.

Structural, Mariana Brăescu Silvestri este orientată spre o existență idealistă. De aceea, demersul ei „misionar” îi reușește. Are, cred, și resurse materiale.

Este cazul deosebit când resursele materiale nu au produs înrobire sufletească, ci elanuri spirituale. Ea dă cea mai bună întrebuințare unei agonisiri importante, transformând-o în cultură, în prilejuri duhovnicești. Acțiunea are și o motivație subiectivă, orientată spre cultivarea posterității soțului; dar este și mecenat artistic. Mariana Brăescu Silvestri publică lucrările soțului, în ediții frumoase; reeditează, dar mai ales îngrijește inedite. În același timp, ea finanțează proiecte literare culturale, subvenționează carte didactică, face donații mari de carte la biblioteci.

Este cazul excepțional când cineva știe să „gestioneze“ un mit, să poleiască un blazon. Lucrul trebuie evidențiat, mai ales în contextul în care românii sunt în genere indiferenți și neeficienți la gestionarea miturilor noastre vechi și la acreditarea altora noi. Capacitatea de a propulsa un mit (mitul fiind o variantă mai durabilă a brand-ului) ține și de strategie, de inteligență afectivă și, ziceam, de har.

Remember **Artur Silvestri**

Sunt coleg de generație cu Artur Silvestri.

Ne-am cunoscut în perioada când dânsul era cronicar literar la revista *Luceafărul*. Ne întâlneam frecvent (în perioada 1975-1988) la redacția revistei la care eu colaborez cu proză și eseu. M-am apropiat de el când a publicat două recenzii la cărțile mele. Era un critic bun, îmi aprecia mai ales romanul istoric *Noap-*

tea împăratului și filonul religios din unele proze ale mele. Nu agreea prozele mele „textualiste” și a scris cu severitate despre „inovațiile” mele; eram foarte juni amândoi pe atunci, îmi plăcea să fiu contestat, eram convins că a contesta înseamnă a aprofunda și, de ce nu, a atrage atenția asupra unui autor.

În acel interval, la *Luceafărul* m-am apropiat de trei confrăți, toți trei oameni „cu destin”: Aurel Dragoș Munteanu, Cezar Ivănescu și Artur Silvestri. Toți trei sunt acum mutați la Domnul. La Rai! Părintele Teofil Pârâianu mi-a destăinuit „criteriul” de a întrezări dacă cineva nu a ratat Raiul, așa că știu ce spun.

Pentru mulți din noi, după 1989 Artur Silvestri a fost o revelație. El și-a exprimat total, cu patos și vrednicie, opțiunile religioase ortodoxe, pe care le tănuia sau și le cenzura în condițiile prohibiției spirituale comuniste. Pentru mulți, a fost o surpriză. Și prin scris, și prin acțiune, el a devenit „misionar”. Fondează *Asociația Română pentru Patrimoniu*, premiază mai întâi personalități ecleziaste, ierarhi, teologi, scriitori de spiritualitate românească. Este fondator al *Asociației Scriitorilor Creștini din România*, așadar un ASCOR al scriitorilor, simetric celui al studenților.

Păstrând diferențele de timp și de prigoană, putem spune că s-a petrecut cu Artur Silvestri ceva asemănător cu răscrucea trăită de Sandu Tudor. În floarea tinereții, Sandu Tudor (Al. Teodorescu) era un poet frondeur, om cu alură sportivă, teribilist; era și bogat, avea un aeroplan propriu! Și apoi, după o răscruce de viață, în Sandu Tudor se revelează ascetul, monahul, isihastul. O putem numi convertire, o putem

numi revelație. Critica literară a vremii a privit cu neîncredere și cu ironie această turnură la Sandu Tudor. G. Călinescu s-a exprimat mefient și ironic despre ortodoxismul lui Sandu Tudor.

Interesant de urmărit paralelismul între Artur Silvestri și „paradigma” Sandu Tudor. Și-n cazul lui Silvestri, critica snoabă din București a fost mefientă și ironică referitor la dominanta ortodoxă a scrierilor și a acțiunilor sale după '90.

Ultimele cărți primite de la Artur Silvestri au fost *Modelul Omului Mare* și *Secretul Rugului Aprins*. Mi le-a trimis printr-un curier sau mesager, pentru că după '90 nu ne-am întâlnit, eu aveam propriul meu „canon” scriitoricesc și isihast, care mă absorbea total, iar uneori lungi perioade lipseam din țară, eu trăind în două patrii alternative. De aceea, zic, îmi trimitea cărțile.

Modelul Omului Mare este o cercetare vie despre mitropolitul Antonie Plămădeală, cărturar și luminat al vremii noastre. Am fost și eu legat sufletește de Antonie Plămădeală, ierarhul și autorul romanului *Trei ceasuri în iad*, pentru care i-am și făcut intrarea în Uniunea Scriitorilor, când eram șeful secției de proză la București. Artur Silvestri pune în lumină această mare personalitate a culturii, nu doar a cultului. Reeditarea acestei cărți, acum, la 5 ani de la mutarea lui Antonie la Domnul, este, cred, o urgență.

Secretul Rugului Aprins, altă scriere a lui Artur Silvestri, este o suită de mărturii și documente de o valoare excepțională. Care e „secretul” Rugului Aprins? Unul istoric, întâi: acest grup contemplativ nu s-a născut la Mănăstirea Antim, cum se știa, ci s-a

născut la Cernăuți, în august 1943, când Mitropolitul Bucovinei, Tit Simedrea (după cum se știe, unchi al lui Artur Silvestri), a organizat acolo prima tabără isihastă (șase zile de priveghere, de reculegere), întrunindu-se acolo Sandu Tudor, Benedict Ghiuș, Constantin Noica, Anton Dumitriu ș.a. Acolo s-a născut ideea constituirii cercului *Rugul Aprins*, artizanul său tainic fiind Tit Simedrea. Cartea lui Artur Silvestri, suită de mărturii polifonice, revelează personalitatea harismatică a lui Tit Simedrea.

În final, semnalez o monografie despre Artur Silvestri scrisă magistral de Cleopatra Lorințiu. Are ca subtitlu *Vocația Căii singuratică*. Epitetul „singuratic” s-ar traduce aici prin „singular, insolit”, dar și prin „monahicesc, ascetic”. Trăsături pe care Artur Silvestri le exprimă remarcabil prin scrisul său și prin opțiunile sale spirituale.

Notă: Vasile Andru, scriitor de factură predominant religioasă, membru al Uniunii Scriitorilor din România, profesor la Facultatea de jurnalism, prozator, eseist, cercetător și istoric al religiilor lumii, practicant și inițiator de grupuri de practică religioasă, autor a peste 25 de cărți, dintre care amintim: *Noaptea împăratului*, *În căutarea raiului promis*, *Mistici din Carpați*, *Viață și semne*, *Terapia destinului*, *Yaatra, jurnal în India*, *Istorie și taină la Sf. Munte Athos*, *Psihoterapie isihastă*.

Un om profund, atașat valorilor familiale, tradiției

Recitesc cuvintele scrise de Artur Silvestri *despre pomenire*, prefața la cartea sa *Memo-ria ca un concert baroc*, și mă întreb în ce măsură pot fi considerate ca un presentiment: „în viața noastră prea firavă ce se desparte cu doar o clipă de nevăzut, rămân, la drept vorbind, doar urma ce lăsăm și pomenirea ce o facem, cui ne simțim datori”¹⁴. Sunt scrise în septembrie 2004, de ziua Înălțării Sfintei Cruci.

Au trecut puțini ani de la prima noastră întâlnire și iată-mă vorbind despre el la timpul trecut. 2004 este anul în care l-am cunoscut, la început de vară. Să fi fost întâmplarea? Lucram ca redactor la emisiunea *Identități* a Televiziunii Române. Eram preocupată de mai mulți ani de comunitățile etnice și de personalitățile care s-au născut în mijlocul acestora. La drept

¹⁴ Artur Silvestri, *Memoria ca un concert baroc*, vol. I, *Povestiri reale și imaginare din Lumea de Nicăieri*, Editura CARPATHIA Press, București, 2004, p. 4.

vorbind, migrația popoarelor de aici, din Balcani, de-a lungul istoriei, m-a fascinat. Mă tot întrebam cine suntem, care ne sunt adevăratele rădăcini.

Despre Artur Silvestri, în calitatea Domniei Sale de critic literar și istoric al civilizațiilor, auzisem, dar fără să fi avut ocazia de a-l fi cunoscut. I-am întâlnit apoi numele în revista *CASA Lux*, ca semnatar al unor articole despre imobiliare și m-a frapat rezonanța, puțin străină, a numelui său. Am telefonat, m-am prezentat și am explicat motivul pentru care îl deranjez. Crezusem că se trăgea din neam de italieni, după nume. Mi-a explicat că mă înșel și este urmașul unei familii mixte de macedoneni și români. A acceptat propunerea mea de participare la emisiune. Așa ne-am întâlnit. Mi-a părut a fi ușor circumspect, interiorizat, modest și foarte primitiv. După primele tatonări reciproce ne-am descoperit multe puncte comune și discuția noastră s-a extins mult, trecând ușor de la un subiect la altul. Așa s-au născut cele două episoade ale filmului intitulat *În căutarea rădăcinilor*, din care a avut amabilitatea să publice fragmente în cartea *Nu suntem singuri*.¹⁵

Am descoperit, prin conversațiile noastre, un om profund, atașat de valorile familiale, de strămoșii veniți de undeva dinspre munții Pindului și de urmașii lui Iancu Jianu, pe linie paternă. Se pare că bunica lui, Maria, a constituit pentru el un model. Mi-a povestit cu dragoste despre caracterul ei desăvârșit și hotărât, despre bunătatea și înțelepciunea de care a dat dovadă

¹⁵ «Nu suntem singuri!» Șapte convorbiri de azi și două de altădată, Ed. CARPATHIA Press, București, 2006.

în momente hotărâtoare dar și despre credința în cele sfinte. În timp, Artur Silvestri a devenit și el religios, odată cu sedimentarea convingerilor intelectuale. Era mândru de înrudirea sa, pe linie paternă, cu Tit Simedrea, Mitropolit al Bucovinei, despre care mi-a vorbit mult. Mi-a vorbit, de asemenea, de întâlnirea de prin 1968 cu „domnul Dinu” și cu minunata sa bibliotecă, de undeva prin sudul Italiei. Arheologul Dinu Adameșteanu a fost unul dintre *oamenii învățați*, dintre *oamenii mari* care l-au ajutat să-și găsească drumul în viață, să-și îndeplinească destinul de intelectual. Au urmat alți *oameni mari* pe care i-a cunoscut în diferite momente ale vieții: Mircea Eliade – mi-a arătat corespondența pe care au purtat-o –, minunatul său ghid prin Paris, pictorul Ioan C. Mirea, pe care l-a întâlnit în 1971, Cioran, Traian Filip, doamna Zoe Bușulenga și atâția alții despre care a povestit cu nostalgie în cărțile sale de mai târziu.

Artur Silvestri spunea că a fost mereu atras de societatea celor vârstnici și mai puțin de cei de o vârstă cu el. Probabil că uimirea din copilărie față de *oamenii învățați*, admirația față de cei cu prestanță și stil, relicve ale altor vremuri, ale moșilor și strămoșilor noștri, l-au făcut să prețuiască adevăratele calități umane, adevăratele valori, pe care mai târziu le-a luat drept model. Avea sentimentul că numai în societatea lor învață cu adevărat ceva valoros. Și din acest punct de vedere a fost un om norocos pentru că a prins vremea multor *oameni mari și învățați*.

Putem spune oare acest lucru și astăzi? Artur Silvestri îmi vorbea cu mare durere despre această uitare deliberată căreia îi căzuseră victime și Ioan C. Mirea

și Dinu Adameșteanu, Traian Filip și mai toți oamenii mari, de cultură. Din păcate suntem doar biete făpturi efemere prin spațiu și timp. Important este ce mai rămâne după noi. Artur Silvestri a încercat să oprească, prin opera sa, *clipa*, și să o fixeze, undeva, pentru urmași, având convingerea că toate cărțile sale, dar și altele, vor fi citite și „*vor face bine cuiva, cândva, într-un loc oarecare de pe pământ*”.

Îmi scria într-una din scrisori: „*Și eu, ca și Domnia Voastră, mă străduiesc să fac – în tăcere și la adăpost de zgomotele lumii dezlănțuite – partea mea de bine, fără să spun decât puțin – și uneori chiar deloc – din ceea ce fac și nici dacă îmi este ușor sau greu, căci știu, așa cum bine știți, că unicul nostru criteriu este Fapta Bună; iar pe aceasta o știe Dumnezeu, căci nu există un alt Judecător. El ne va ajuta să ducem înainte, și cu folos, dorința noastră de a înfăptui și a lăsa o urmă, o povață sau o îndrumare ce poate că va fi un reazem cândva, cui va avea nevoie: însetatului, flămândului, deznădăjduitului sau celor umiliți și obidiți.*”

Artur Silvestri credea în misterele vieții pe care încerca – de altfel ca și noi, ceilalți – să le descifreze.

Ce este viața, destinul sau moartea? Am discutat mult cu el despre diferitele întâmplări misterioase din viețile noastre, despre o eventuală lume paralelă, ideatică. Credeam amândoi că nimic nu este întâmplător și că în toate există un tâlc ascuns pe care încercăm să-l deslușim. Când a ajuns la vârsta înțelepciunii, a continuat să caute în miezul lucrurilor și a dorit să împărtășească și altora din ceea ce aflase. A făcut-o frumos, cu discreție și dăruire.

Artur Silvestri mi-a vorbit despre ceea ce iubea și prețuia: familia, sănătatea mamei, de care era îngrijorat, mi-a povestit și despre casa de la poalele Ceahlăului, loc încărcat de energii ascunse, despre pierderea câinelui său credincios, despre colecțiile vechi și valoroase de ziare și reviste, despre cărțile și tablourile pe care mi le-a arătat. Era foarte atașat de corespondența vastă cu mari oameni de cultură și de atâtea alte „comori” care formau universul său.

Ne-am mai întâlnit apoi la Clubul Floreasca din Capitală, cu ocazia acordării *Premiilor Patrimoniului Național* din partea ARP, unde gazda primitoare făcea onorurile unei selecte recepții având câte o vorbă pentru fiecare din cele câteva sute de invitați, dar și pachete voluminoase cu diferite cărți și reviste. Îmi lipsesc astăzi frumoasele scrisori pe care le primeam cu ocazia sărbătorilor, însoțite de ultimele apariții de carte, cărora atunci nu prea aveam timp să le răspund.

Ne-am întâlnit întâmplător, vara trecută, la un magazin de pe strada Beller și am schimbat câteva vorbe, printre rafturi, mărturisindu-i că mi-au lipsit conversațiile noastre. A promis că va încerca să repare, dar nu a mai apucat. Disparația sa a fost fulgerătoare; am rămas cu imaginea ultimei întâlniri și cu neîncrederea că nu îl voi mai revedea. Este fără îndoială undeva, împreună cu cei mulți pe care i-am cunoscut, prețuit sau iubit.

Să fie oare în acel univers paralel, de aburi, lumină și vise?

26 mai 2009

Notă: Elvira Irșai, reporter, realizator emisiuni TVR.

**Artur, prietenul de care ne va fi
întotdeauna dor...**

Ne-am cunoscut cu Artur Silvestri în anul 1994, la Restaurant - Cazino Bucur, unde Mariana Brăescu (mama lui Ingrid, prietena fiului nostru Radu) lansa primul număr al revistei *Bucharest by Night*. În scurt timp, am legat cu Artur și Mariana o prietenie adevărată, atât de strânsă încât, în anul 2000, la căsătoria copiilor Radu și Ingrid, se putea crede că noi i-am adus împreună și nu că întâlnirea noastră s-a datorat lor. E ceea ce a remarcat Mariana și o credem și noi.

Pentru că prin această căsătorie ne-am și înrudit, ne-am simțit și mai aproape unii de alții; am avut certitudinea că bunul Dumnezeu ne-a adus împreună și ne-am bucurat din plin de această șansă.

Întâlnirile noastre cu Artur erau o relaxare, o tihnă și o voluptoasă dorință de a-l provoca să ne împărtășească din multele informații pe care le avea despre toți și despre toate. Nu conteneam să-l întreb sau să-i cer sfatul, după care îl ascultam cuminte și simțeam satisfacția că am mai lămurit ceva. Ne încânta cu po-

vestiri despre mănăstiri și ctitori, despre un București de altădată, cu case boierești, cu arhitectură frumoasă, ridicate de arhitecți renumiți, oameni de gust rafinat, care nu au dorit să epateze, ci să mărească valoarea patrimoniului național. Artur era, de fapt, dincolo de erudiție, un adevărat patriot, din care cauză se inflama ori de câte ori venea vorba despre oamenii care nu au apreciat și nu au respectat aceste valori, care stricau cu bună știință sau din ignoranță înfățișarea unor imobile de patrimoniu, a unor străzi cu istorie, a Bucureștiului, în general.

Într-o duminică petrecută ca de obicei împreună cu copiii și nepoatele, Artur ne-a cerut îngăduința să decalăm puțin programul deja stabilit și ne-a dus la Mănăstirea Darvari, o minunăție pe care nu am știut-o și nu aș fi ghicit-o în mijlocul Capitalei.

De câte ori ne pregătea câte o surpriză plăcută, ne privea șugubăț și, când îl copleșeam cu mulțumirile noastre pentru ceea ce ne-a mai arătat sau ne-a dezvăluit, spunea simplu: „*Nu-i așa că merita?*”

Am avut bucuria (eu și soțul meu) să plecăm împreună cu Artur și Mariana și să petrecem zile minunate în stațiunea Albena din Bulgaria. Pe litoralul bulgar am vizitat Balcic și Varna, am fost pe plajă la Nisipurile de Aur și ne-am propus să revenim, ceea ce am și făcut.

Pentru că, mergând în Bulgaria, spre Albena, treceam mereu Dunărea cu bacul la Călărași, Artur și-a făcut prieteni toți câinii de la îmbarcarea pe bac și nu uita să-și ia provizii și să-i hrănească; pe malul mării, seara, hrănea cu pâine și cu boabe porumbeii și albatroșii. El iubea foarte mult animalele, păsările și era

foarte iritat de cei ce răneau cu răutate ființele acestea fără ajutor.

Era emoționant să vezi cum se bucura Artur copilărește de confortul simplu, de atmosfera liniștită în care nu ne agresau „fițe” sau muzică de prost gust dată la tonalitate insuportabilă, cum aprecia abilitatea vecinilor bulgari de a-și atrage turiștii. Ceea ce m-a impresionat cel mai mult fost că am realizat că nu locul era important, ci modul cum Artur știa să prețuiască lucrurile. Eram uimită cum se impunea fără efort, cum știa să-și atragă oamenii, chiar personalul de serviciu din micile restaurante, oameni care deja îl recunoșteau și îl serveau cu respect.

Au fost clipe minunate și nu încetez să regret că nu se vor mai repeta. A fost timpul când, dincolo de tema scriitorului, impresionat de locuri și ființe – oameni, păsări, animale – Artur a scris o carte încântătoare¹⁶, pe care o citesc și recitesc cu multă emoție.

În vara anului 2008 am avut plăcerea să-i întâlnesc pe Mariana și pe Artur în sudul Franței, ocazie de a admira împreună multe obiecte de artă create cu trudă și dragoste de artiști necunoscuți, pe care urmașii au știut să le păstreze și să le prețuiască cum se cuvine. Era o temă pe care Artur o aducea mereu în discuție din cauza mâhnirii că noi, românii, nu ne comportăm la fel. Avea o sensibilitate deosebită la tot ceea ce era frumos și avea multe reproșuri spuse sau nespuse la tot ceea ce-l rănea prin indiferența față de

¹⁶ Artur Silvestri, *Perpetuum mobile. Piese improvizate pentru violoncel și oboi*, Editura CARPATHIA Press, București, ediția I, 2005, ediția a II-a, 2009.

frumos sau prin urâtirea voită a unor opere.

De altfel, când se întorceau ei sau noi din călătoriile în țări străine, ne întâlneam, povesteam și comentam cu regret faptul că nu se respectă și la noi tradițiile, valorile istorice și culturale, că înțelesul libertății dorite de noi a rămas atât de diferit de realitate.

Nu pot să nu amintesc despre gentilețea lui Artur, care îi venea de undeva din interior, din sine, despre mulțumirea care i se citea pe chip când îți făcea o bucurie, despre răbdarea îngerească cu care îți asculta păsurile și căuta să-ți dea cele mai bune sfaturi.

Artur a fost omul cu care era minunat să-ți creezi tabieturi și acesta este un motiv în plus ca să-i simțim lipsa atât de mult! De multe ori, duminica sau în zile cu semnificație deosebită în familie, sărbători, prânzeam cu întreaga familie în oraș, după care Mariana spunea: „*Cafeaua se bea la noi*”. Ne adunam la ei acasă și Artur pregătea meticolos cafeaua – cu sau fără lapte, după preferința fiecăruia –, apoi ne retrăgeam în biroul lui și acolo, prin fum de țigarete debăteam tot felul de probleme. Pentru soțul meu, Dan Atanasiu, avea întotdeauna la păstrare o țigaretă de foi, marca lui preferată. Întâlnirile noastre se transformau în adevărate cenecluri, în care plutea parfumul cafelei pe care Artur o pregătea cu atât dichis și din care se trata cu plăcere de mai multe ori pe zi. Eram, de cele mai multe ori, pe aceeași lungime de undă, mai ales când vorbeam despre obiceiuri de demult și de azi, despre oameni și fapte de ieri și de azi, despre ceea ce trebuie făcut pentru recivilizarea noastră. Vreau să spun că, atât eu cât și soțul meu, nu pregețam să ne întâlnim cu Artur și că ne lipsesc teribil

aceste discuții cu un om ce a dovedit profunde cunoștințe, un fler deosebit în modul de desfășurare a unor evenimente ce aveau să vină și care era de o delicatețe fără margini.

Îmi amintesc un revelion petrecut cu Mariana și Artur, la ei acasă când, după venirea Noului An, am stat la discuții până dimineața, în timp ce afară, prin fereastră se vedea o imagine încântătoare, cu fulgi de zăpadă ce cădeau pe un copac luminat! Am făcut mai multe fotografii și, astăzi, le privesc cu plăcere dar și cu regretul că astfel de clipe nu se vor mai repeta.

În lunile septembrie și octombrie 2008 ne-am tot văzut cu ocazia venirii în țară a unor rude din Franța, pe care le-am plimbat prin centrul istoric al Capitalei și pe Calea Victoriei, comentând împreună cele văzute și primind informații valoroase de la Artur, care era un expert în probleme imobiliare. Avem fotografiile de la acea întâlnire, dar, în scris, ea a rămas în albumul lui Artur *Frumusețea lumii cunoscute. Zile de neuitat*, jurnalul acelor ultime zile fericite ale lui, publicat postum de Mariana¹⁷.

Eram impresionați mereu cât de profund privea Artur toate aspectele din domeniul imobiliar, cât de mult studiasse și cât de informat era și, mai ales, câtă dreptate s-a dovedit a avea în multe prognoze pe care le făcea. Astăzi, dacă ar mai fi cu noi, ar avea trista satisfacție să constate câtă dreptate a avut în multele sfaturi prin care avertiza asupra urmărilor inevitabile ale excesului de creditare și de creștere a prețurilor în imobiliare, fie ca invitat la diferite televiziuni, fie în

¹⁷ Editura CARPATHIA Press, București, 2009.

articole din diverse publicații sau în cărțile sale pe teme imobiliare.

Artur iubea cărțile și dorea ca oamenii să citească, de aceea ne vorbea cu bucurie despre donațiile de carte pe care le-a făcut și le-a încurajat, personal sau prin Asociația *Biblioteci pentru sate*.

Am citit și citesc din cărțile scrise de el, citesc articole apărute în revistele electronice din *Rețeaua culturală ARP* și-mi dau seama că tot ceea ce a creat cu dragoste, cu generozitate și cu talent este apreciat de cei care l-au cunoscut cu adevărat, fie personal, fie numai prin scris. Mă bucur că este așa și mă minunez de cât de modest a știut să fie!

Ne lipsește și o să ne fie mereu dor de el, însă avem satisfacția că am petrecut un timp împreună și că memoria îl va păstra alături de noi așa cum l-am cunoscut și îndrăgit.

Dumnezeu să-l odihnească în pace.

3 ianuarie 2009

**Notă: Monica Atanasiu, avocat și soțul,
Dan Atanasiu, om de afaceri, Pitești.**

Mariana Gurza

Nu cred că mai există altcineva ca **Artur Silvestri**

„În zilele ce ni s-au dat, când majoritatea zdrobitoare și sufocantă este atât de puțin așezată, fiind mai mult imagine decât conținut, a crede că aproape totul – sau chiar totul! – se alcătuieste în acest fel e o reacție obișnuită. De fapt, a nu fi așa nu-i nicidecum un excepționalism, ci o normalitate în norma dată de tipar, o expresie a Naturii. Uitați-vă la vietățile din natură care, întotdeauna, fac ceea ce li s-a spus să facă, mișcându-se după un tipar neclătinat: ele nu mint, nu înșeală, nu au gânduri oculte și nu «închipuie bezmetic» fiindcă nu pot: ar fi contrar însăși formulei lor de a exista. Omul doar le face pe toate acestea și le face cu încredințarea că așa trebuie să fie: și greșește. Dar poate că acesta este și scopul lui final“ – Artur Silvestri.

Am simțit nevoia să-l citez pe mentorul meu, omul care mi-a adus lumina, cel care mi-a arătat plin de bunătate taina lumii cu frumusețile ei. Un OM dărnice, mărinimos, bun cu cei care meritau, indiferent față de cei meschini, iubitor de natură, prieten al ne-

cuvântătoarelor.

Am fost martoră în noapte, de la distanța internetului, cum *trudea* pentru binele Neamului Românesc, pentru trezirea conștiințelor adormite. Oare câți știu că doar dânsul, singur, se ocupa la început de *florile sale*? O muncă titanică care a dat rod!

Îmi amintesc cum mi-a dăruit *Patericul românesc*, o carte care m-a schimbat mult simțind-o așa cum mi-a fost prezentată:

„Este o lectură interesantă, stranie și categoric folositoare fie și numai prin aceea că se văd mai bine oameni din altă dimensiune, despre care au știut puțini și au vorbit și mai puțini la vremea când erau pe Pământ. Despre aceștia se vorbește astăzi și mai puțin dar cred că important ar fi să nu fie uitați. Iar dacă vor fi uitați, nu ei pierd ceva esențial ci mulțimile care își imaginează că nu mai este nevoie de ei. Din acest punct de vedere, conservarea lecției sapiențiale a Pr. Adrian Făgețeanu o veți înțelege și mai bine în aspectul ei de act eroic și de ripostă la contemporanitatea depravată.”

Artur Silvestri va rămâne în conștiința colectivă ca un mare inițiator cultural, fondator al multor reviste, sufletul viu ce a animat o mare de oameni. A creat cel mai mare grup de presa online românesc.

Era preocupat de a-mi găsi un loc în colectivele construite cu mari scriitori. Nu mă simțeam sigură pe mine și în final am acceptat cooptarea mea ca editor delegat la *Abecedar de cuget românesc*.

„Mă gândeam că să mă apuc de mâine să definesc și programul Abecedar de cuget românesc și dacă aveți vreme să încercăm să îi dăm un contur,

făcând un sfat pe aceste teme. Nu este presant, bine-înțeles, dar cred că ar merita să existe și acest tip de documentar, mai ales pentru românii din lume, care nu au la îndemână hrana spiritului și sunt departe de «Locul» ce îi ține în ființă...

Mă impresionează, și sunt recunoscător, pentru că vrei să aduceți ceva la vederea celorlalți, gând bun, de jertfelnicie. Acum v-aș spune că puteți.

Destul de mult din ce am primit mai recent s-ar putea include în documentarul Abecedar de cuget românesc pe care, dacă l-am putea face public într-un interval rezonabil, ar fi foarte de folos mai ales pentru «românii din părțile de Afară», unde există voință și năzuință către Tradiție, însă puțin material. Dar și pentru cei «Dinlăuntru», unde legăturile cu rădăcina sunt firave și adeseori întrerupte. Iar dacă veți încuviința această idee, aș ruga să îngăduiți să se pomenească efortul ce ați făcut.» – Artur Silvestri.

Avem nevoie de o „hrană a spiritului“ și Artur Silvestri a înțeles acest lucru. Într-o lume în care criza morală se adâncește, dânsul a vrut să ne pregătească pentru suflet.

Amintirea și cuvintele de folos ale marilor oameni s-au dorit a fi regăsite într-un Abecedar sufletesc al fiecăruia dintre noi. Destinul unei nații depinde de tenacitatea noastră, de a crede în valorile străbune.

„Neamurile au un destin ascuns în Dumnezeu. Când își urmează destinul, au apărarea lui Dumnezeu. Când și-l trădează, să se gătească de pedeapsă!” (Pr. Arsenie Boca)

Nu cred să mai existe altcineva ca Artur Silvestri! Ceea ce a creat va dăinui!

Ne-a învățat să rezistăm indiferent ce va veni peste noi. A întărit și mai mult credința ortodoxă prin cărțile și publicațiile sale.

Ne-a învățat să fim demni. Să avem doar frică de Dumnezeu! Ne-a învățat să-L strigăm și să biruim așa cum și el „a biruit“ prin tot ceea ce a făcut și ne-a lăsat moștenire.

Notă: Mariana Gurza, jurnalistă, prozatoare, poetă dominată de un puternic simțământ religios, închină scrierile sale, atât lirice cât și eseistice, puterii divine, patriei și întregii lumi.

Volume de versuri: *Gânduri nocturne, Nevoia de a sfida tăcerea, Lumini și umbre, Ultimul strigăt.*

Proză: *Destine umbrite*, 2008.

**Artur Silvestri – un critic onest,
un generos și un entuziast**

Mi se pare dureros de nedrept că Artur Silvestri nu mai e, fizic, printre noi. Zic fizic, pentru că în sufletul meu el va continua să fie atâta timp cât Dumnezeu va îngădui ca eu să fiu. L-am cunoscut fără să-l fi cunoscut, adică niciodată față către față nu ne-am văzut, nu că nu am fi vrut, ci datorită unor *bariere geografice* care, iată, s-au dovedit a fi insurmontabile...

Era prin anii '80 ai secolului trecut, eram dascăl, într-un sat uitat de Dumnezeu, în Munții Apusului, unde mă retrăsesem, dezamăgit de atmosfera sufocantă a vieții literare de atunci, când îmi era aproape cu neputință să-mi tipăresc cărțile. Când reușeam să-mi tipăresc totuși câte o carte, aproape că nimeni dintre cei care gestionau atunci treburile literaturii nu mă băga în seamă. În jurul revistelor literare existau, ca și în vremurile de acum, de altfel, diverse bisericuțe, grupuri de sus-puși care doar între ei se sprijineau, se publicau și se autoremunerau. Rar câte cineva din afara lor își găsea loc în publicațiile pe care le condu-

ceau. În izolarea în care trăiam, rareori cineva lua cunoștință că eu și cărțile mele existam. În anul 1986, printr-o împrejurare norocoasă, publicam cea de a treia mea carte de poeme, *Planete de Melancolie*, la, pe atunci, titrata editură Dacia din Cluj-Napoca. Am trimis exemplare din ea la diverse reviste, dar nimeni nu mă băga în seamă. Pe atunci Artur Silvestri făcea cronică literară la *Luceafărul*, o revistă de prestigiu, în care era o onoare să publici. Îi citeam cu mare interes tot ce publica și-l admiram pentru ideile sale care pe unii atât de mult îi deranjau. Mi-am făcut curaj și i-am trimis un exemplar din *Planete de Melancolie*, convins, nu știu de ce, că o să-i placă poeziile mele. Și așa a și fost. Mi-a citit cartea și i-a închinat în *Luceafărul* o elogioasă cronică. Nu mă cunoștea, cred că nici nu auzise până atunci de mine și, de aceea, mare a fost mirarea mea văzând că sunt băgat în seamă.

Artur Silvestri a fost un critic onest, un generos și un entuziast. Artur Silvestri nu s-a dovedit a fi un critic infatuat, din aceia care îți dau de înțeles că îți fac o mare favoare acceptând să te citească (înaintea sa doar Geo Bogza mai scrisese despre mine la modul entuziast în care dânsul o făcuse), ci un om de suflet și de o exemplară cinste. Spun asta nu pentru că a scris elogios despre mine, ci pentru că a avut generozitatea să se aplece asupra unui anonim ca mine (mă consideram cel mai anonim dintre poeți), să aibă răbdarea de a mă citi și de a se exprima onest asupra cărții mele. Mulți dintre criticii literari de dinainte de '89 scriau mai ales despre autorii privilegiați ai momentului, deținători ai unor posturi-cheie în diversele organisme ale culturii și ale Puterii, de pe urma cărora s-ar

fi putut alege cu un oarecare profit. Nu prea exista, pe vremea aceea, autor care să fi condus o revistă, o editură, o instituție culturală importantă, ale cărei cărți chiar proaste fiind să nu fi fost lăudate. Astfel de critici nu se aplecau decât rareori asupra autorilor slab situați în ierarhia social-politică a țării. Ei bine, Artur Silvestri n-a fost dintre aceștia. A fost un critic onest, un generos și un entuziast și, oricâte i-ar reproșa unii-alții, rămân la părerea mea. Nu e de ici-colo ca având putere de decizie în cadrul unei reviste importante, cum era, atunci, *Luceafărul*, să ai în tine larghețea, generozitatea de a întinde și celui nebăgat în seamă o mână prietenească. Nu numai că a scris elogios despre mine – dânsul credea că și meritam – dar mi-a și scris personal, neoficial, încurajându-mă, convingându-mă că nu sunt mai prejos decât atâția alții care se lăfăiau în paginile revistelor ca și când acestea ar fi fost niște feude proprii. I-am răspuns la scrisoare, dânsul mi-a scris din nou, totdeauna cu multă înțelegere și cu încredere că pe cerul Poesiei pot avea și eu o stea. S-a întâmplat apoi, că am schimbat între noi câteva zeci de scrisori. Tot ce-mi scria îmi pica bine la suflet. Doar cu Geo Bogza mai avusesem un așa lung dialog epistolar. (Sper ca, în viitor, să pot da publicității scrisorile primite de la Artur Silvestri, așa cum cu cele primite de la Geo Bogza deja am făcut-o.)

După evenimentele din Decembrie 1989 legăturile noastre s-au întrerupt o vreme, dar în ultimii ani le-am reluat. Dl. Artur Silvestri s-a arătat interesat de soarta mea și a cărților ce, ulterior, le-am mai scris, bucurându-mă cu atenția și aprecierea sa deosebită.

M-a și făcut premiant al *Asociației Române pentru Patrimoniu*, lucru pentru care îi voi rămâne, cât voi trăi, îndatorat. Știa că sunt un scriitor materialicește sărac și, de aceea, mi-a trimis deseori, după puțină, oarecari sume de bani, care au îndulcit de-a binelea mult precara mea existență.

Artur Silvestri a fost un om cu idei mari, o personalitate complexă, din stirpea marilor noștri enciclopediști, de tipul lui Hașdeu, Pârvan sau Eliade. Avea planuri cu bătaie lungă privind cultura și destinul viitor al atât de nedreptățitului neam românesc. A fost și va rămâne, sunt convins, o aleasă conștiință a românismului adevărat, pe care l-a promovat atât cât i-au permis împrejurările vremurilor în care i-a fost dat să trăiască. Asta în ciuda tuturor acelora, nu puțini, care, cu vinovată rea credință, încercau și încercă încă să-l bagatelizeze. Critic literar, poet, prozator (ce capodoperă *Apocalypsis cum figuris!*), istoric, folclorist și etnolog, ctitor de prestigioase instituții de cultură, Artur Silvestri merită nu doar recunoștința mea, ci și a tuturor celor care gândim, simțim și scriem românește. În Panteonul românilor iluștri locul său, sunt convins, e unul de primă mărime.

Răchițele, decembrie 2008.

Notă: Teofil Răchițeanu, Poet imnic, de substanță arhaică și muzicală, eseist, eminescolog; „rapsodul Munților Apusului” (Arturi Silvestri).

Cărți reprezentative: *Somn de voevod*, *Planete de melancolie*, *Elegii sub stele*.

Era un spirit larg, cu o deosebită forță,
tenacitate și mobilitate intelectuală

S-a împlinit un an, se împlinesc curând doi ani fără mecena culturii românești, Artur Silvestri. Parcă ar fi plecat numai un timp, să se întreameze și să se întoarcă, să-și vadă de rosturile sale întotdeauna peste *asupra de măsură* adunată pe biroul său.

Șocul cu care am primit vestea fulgerătoare în ziua de 30 noiembrie 2008 mi se pare că aparține domeniului viselor la care nu vreau să revin după ce m-am trezit. Cum să dau crezare unui fapt care mi se pare fără noimă?! Am fost la Ceahlău la comemorarea celor șase luni de la uluitoarea dispariție, am fost la Mănăstirea Pasărea și i-am văzut mormântul, cu toate acestea, uit că a dispărut dintre noi, și parcă tot îl mai aștept. Când deschid computerul, din adâncuri, izvorăște vag un sentiment că s-ar putea să îmi trimită iarăși un e-mail. Spiritul lui este atât de viu, încât îi simt prezența alături când mă așez la masa de scris.

Bunul Dumnezeu mi l-a scos în cale într-un moment de cumpănă, pe acest MARE OM de care sufletul meu nu vrea să se despartă. Când am vreo îndoială

în mine, îmi sprijin gândul pe darul primit de la domnia sa, încrederea ce mi-a acordat-o cu mărinimie. Întotdeauna l-am simțit ca pe un prieten, ca pe un frate mai mare, deși eu număram mai mulți ani, chiar peste douăzeci.

L-am luat model de urmat în momentele de cum-pănă și mă sprijin pe valorile morale pe care ni le-a lăsat moștenire. Îi simt și acum arta de a îmbina sobrietatea cu căldura sufletească și rămâne mereu un puternic exemplu prin sentimentul datoriei, prin uriașul efort de a crea noi cărți fundamentale pentru urmași, umplând goluri în cultura noastră, prin înțelepciunea cu care lumina urmele strămoșilor, departe de cercul saltimbancilor de azi.

Prima stare de spirit numită Artur Silvestri am trăi-o la Ceahlău, locul său mult îndrăgit, unde avea o casă de vacanță. Acolo am participat la pomenirea sa, când se împlineau șase luni de la plecarea dintre noi.. Ne-a adunat acolo distinsa sa soție, scriitoarea Mariana Brăescu-Silvestri, care și-a luat pe umerii săi sarcina de a duce mai departe, în memoria lui, uriașul său plan de lucru. Acolo a fost evocată monumentală sa personalitate. Avea vocația dăruirii fără să aștepte niciun fel de răsplată. De la prima vedere îi simțeau bunătatea. Din tot ce făcea se desprindea gândul bun și dorința de mai bine, de fortificare a spiritualității românești.

Pentru noi, era foarte importantă dragostea lui pentru cei ce scriu. Înnobila pe toți cei cu care venea în contact, le dădea curajul de a merge înainte și insufla dorința de autodepășire, de încredere în forțele proprii. Avea un mod ingenios de a-i ține aproape pe

cei aflați la distanță.

Datorită puterii de atracție, nu mai conta distanța, eu însămi aflându-mă într-o atare situație. Veghea cu discreție uriașa activitate a scriitorilor români din toate colțurile lumii. Era un spirit deschis, cu un larg orizont, cu o deosebită forță, tenacitate și mobilitate intelectuală. Printr-o trudă tenace, a pus pecetea intelectualității pe orice a întreprins, a gândit sau a scris.

Scrierile sale, adevărate străfulgerări de idei cu înțelesuri adânci în care binele este înfrățit cu frumosul, impresionează și prin densitatea mesajului

A fost un om profund religios. Religia a fost axa scrierilor și a vieții sale. Puternica sa credință în Cel de Sus ar putea fi interpretarea unui moment deosebit din ziua dedicată ceremonialului religios în localitatea Ceahlău. După două zile de ploaie neîntreruptă, timp de două ore cât a durat slujba de pomenire și de sfințire a unei minunate troițe maramureșene ridicată în memoria sa, cerul a pus stavilă ploii. Poți zice, adevărat miracol!

Aproape un miracol mi s-a părut și întâlnirea pe cale tainică de la mormântul său, la Mănăstirea Pasărea. Când am ajuns în apropiere, pe partea dreaptă se întindea un orizont parcă fără sfârșit, dominat de un soare roșu, care făcuse purpurie întreaga zare. Soarele părea că stă în loc să mă aștepte. Lumina aceea de un roșu aprins, ridicându-se de la pământ până la îndepărtate înălțimi, îți sugera gândul că era inima lui vie, arzând în largul necuprins al zării, făcând legătura între pământ și slava cerului.

Am avut senzația că aceasta era lumina și căldura calmă a sufletului său și a învățăturilor sale lăsate

nouă. Atunci am trăit un sentiment tulburător. Ca o boare în preajma mea, i-am simțit prezența vie – așa cum mi l-am închipuit, fascinant, mare, blând, generos, vorbindu-mi, deși în realitate nu i-am auzit nicio dată glasul – și văzându-i privirea – deși nu i-o văzusem niciodată.

Ocrotitor și protector, parcă mă lua de braț ca un ghid spiritual, să îmi arate cărări noi și orizontul învolburat, așa cum discutasem pe internet despre frumusețile câmpiei cu imponderabilele ei valori, despre o geografie spirituală a sudului, a Teleormanului, de care eram împreună legați prin locul în care am venit pe lume. I-am simțit bunătatea așa cum am simțit-o de la prima comunicare prin internet. Era o comunicare ce se făcea pe un canal tainic, parcă despicând luminile de umbre. Momentele acelea au înscris o pagină specială în inima mea.

Lângă crucea mormântului său nu starea de plâns m-a stăpânit, așa cum îmi închipuiam, ca o adevărată descărcare, și nici cea de revoltă și neputință în fața nedreptei frângerii a vieții sale. Am trăit o stare de sfințenie cu îngeri în preajmă, de supunere în fața marilor și tulburătoarelor taine și a voinței Domnului.

I-am așezat florile pe mormânt ca să-i vorbească ele despre recunoștința pentru încrederea ce mi-a acordat-o, pentru că mi-a creat sentimentul de apartenență la ceva ce va dura în timp și pentru sprijinul acordat fără să mă cunoască, numai după cum a deslușit din scrierile mele ca aş putea fi *ceva*, să-i spună cât îl prețuiesc și cât de mult îmi lipsește, deși eram sigură că toate acestea le citise demult în sufletul meu.

La plecare, când mi-am luat rămas bun

mângâindu-i crucea și șoptindu-i din adâncul inimii: „nu așa mi-am închipuit întâlnirea noastră”, m-au învins lacrimile. Și ele au curs în voia lor tot drumul până acasă, drum parcurs într-o tăcere deplină, semn al profundului respect. Întoarse în interiorul meu, lacrimile continuă să curgă și acum.

Se împlinesc acum doi ani fără mecena culturii românești, Artur Silvestri, și eu parcă tot mai aștept să dea un semn de viață.

Notă: Elena Buică, scriitoare de origine română stabilită în Canada. A început să scrie la 70 de ani, cu o rubrică permanentă în ziarul canadian Observatorul.

Volume publicate: *Crâmpenie de viață* (2005), *Gând purtat de dor* (2006), *Prin sita vremii* (2007), *Oglindiri* (2009).:Pe 30 iunie 2009, la comemorarea lui Artur Silvestri de 6 luni, Elena Buică, ținând în mână ultimul volum publicat, a spus în fața tuturor scriitorilor adunați la pomenire: „Eu sunt o dovadă vie a faptului că Artur Silvestri reușea să facă scriitori din oameni care poate nu au scris și n-ar fi scris niciodată fără el. Niciodată nu am crezut că voi scrie la această vârstă, dar dl. Artur Silvestri m-a îndrumat, m-a încurajat să scriu, să public, în revistele ARP, întâi, apoi în volume și, iată, astăzi țin în mână al patrulea volum al meu...”

Doamna Elena Buică nu uită, când vine din îndepărtata Canadă în România, să meargă la mormântul mentorului ei, să-i ducă o floare și să aprindă o lumânare, chiar dacă timpul nu îi permite să-și vadă prietenii sau rudele ori să ajungă la sediul ARP. Așa am primit, în această vară, un mesaj de la dumneaei și fotografia recentă la mormântul lui Artur Silvestri la Pasărea, fără ca noi să știm că a trecut prin București...(n.r.).

Cristina Bunea

Omul care mi-a schimbat viața

Ne întâlnim cu oameni care ne schimbă viața și desigur, pe moment, nu ne dăm seama. Mă gândeam de mult să scriu pe acest subiect dar... să încep cu domnul Silvestri... nu aș fi crezut.

Din acest motiv, m-am adunat greu. Mi-a fost jenă să scriu eu despre un scriitor. De acolo de unde este, domnul Silvestri va citi. Dacă mă fac de râs? Posibil, dar va zâmbi, iertându-mă și apreciindu-mi sinceritatea.

Era 2 iunie 1999, ziua mea de naștere, împlineam 33 de ani. Nu aveam serviciu, nici un ban în buzunar de câteva zile, nu fumasem de câteva zile și nici o șansă a unei slujbe. Totuși, am zis să încerc să fiu secretară la o firmă de imobiliare.

Citisem anunțul de angajare, eram convinsă că e o cacealma, dar mi-am zis să încerc. M-am dus pe bdul. Nicolae Titulescu, unde avea sediul firma, la etajul șapte. Interviuurile începeau la 10 dimineața și când am coborât din lift, erau 6-7 persoane care așteptau.

Am stat pe scări, între etajele șapte și șase. Pe la orele 15 nu intrasem. „*E o cacealma, sunt sigură*” îmi ziceam. Eram lihnită de foame, de sete, de nefumat. Nici relația pe care o aveam atunci nu era pe roze și pensia mamei era singurul suport. Nimeni nu știa ce mi se întâmpla. Pe la orele 16 am început s-o iau pe scări în jos căci, nu-i așa?, nu aveam nici o șansă. Pe la etajul trei au început remușcărilor. „*De ce plec și, dacă plec, unde mă duc? Ce viață am de ziua mea? Mai bine mă întorc.*” Am intrat la interviu ultima, pe la orele 17.

O cameră plină de fum de țigară, în mijlocul camerei, un birou la care stătea un domn impozant cu alură de preot. Să leșin! Fumam prin pori, îi dau CV-ul. Lucrasem numai în presă și domnul Silvestri, pentru că despre el este vorba, a început a mă întreba despre fiecare loc de muncă. Ce-am făcut, cu cine am lucrat, de ce am plecat, ce salariu. Totul, cu calm și... pe măsura ce mă întreba, mă linișteam căci era blând și mă nelinișteam căci prea dura! Aveam emoții, era un interviu, eram disperată, trebuia să fac față. Și domnul Silvestri suda țigările și eu fumam pasiv. Aș fi dat orice pentru o țigară!

După vreo oră și jumătate, am clacat. Am început să plâng și printre sughituri i-am spus domnului Silvestri că nu mai pot, era ziua mea, nu aveam nici un orizont, nu fumasem, ce mă tot întreba atâta? Mă angajează sau mă lasă să plec?

Nu cred că s-a speriat dar s-a lăsat pe spate și trăgând din țigară mi-a spus că da, mă angajează. Apoi, mi-a întins pachetul cu Kent. M-a lăsat să trag un fum din țigara mea și apoi mi-a zis să mă prezint a

doua zi dimineață, la orele 10, la același etaj șapte. M-am ridicat să plec, dar domnul Silvestri a spus: „*Așteaptă!*” și mi-a întins 30000 de lei. „*Ia ăștia până îți revii.*” Foarte greu, după ce a insistat, i-am luat și am ieșit tot plângând, dar și râzând! Mai târziu am înțeles că așa se petreceau toate interviurile de angajare. Ca să găsească „*pepita aurită*” parcurgea sute de CV-uri, de interviuri atente, migăloase, cu respect și interes pentru calitățile celui care se afla în fața lui.

A doua zi m-am dus, dar secretara mi-a spus să cobor la etajul șase, s-o aștept pe doamna Mariana Brăescu și să vorbesc cu dânsa. Stupoare! La etajul șase era o redacție. Mă așez, două fete de la publicitate îmi explică rapid că e redacția revistei *CASA Lux* și că Doamna nu a venit încă. Nu mai înțelegeam nimic. Trebuia să fiu secretară, nu? Aveau secretară la redacție, care era treaba? Și m-am lămurit când doamna Mariana Brăescu a venit și mi-a explicat râzând că... „*m-a furat*”. Domnul Silvestri se dusese seara acasă, îi arătase CV-ul și, cum Doamna avea nevoie de oameni pentru revista *Practic. Idei pentru casă, grădină și apartament*, părea că pot fi omul potrivit. Apăruseră două numere și vechea echipă fusese concediată. Așa a început una dintre cele mai deosebite, una dintre cele mai provocatoare, una dintre cele mai speciale perioade din viața mea.

Cât despre cei 30000 de lei? Câteva luni m-am dus la domnul Silvestri cu banii în mână. Nu a vrut cu nici un chip să-i ia. „*Iar vii? Du-te, nu mai veni.*” Și, la următorul salariu, iar mă duceam.

Acesta a fost primul gest frumos pe care l-am învățat de la domnul Silvestri. Apoi, discuțiile despre

Biserică, despre Doamna, pe care o adora, și am pregătit cu dânsul una dintre cărțile-surpriză pe care le-a tipărit pentru a-i arăta prețuirea, apoi a urmat marele succes cu revistele. Atunci am fost numită redactor șef al revistelor *Practic(e)*.

Apoi... firma a fost vândută și nimic nu a mai fost la fel. Apoi... domnul Silvestri s-a mutat. Definitiv.

Nu am înțeles niciodată de ce, prima carte pe care mi-a dăruit-o, am așezat-o separat în biblioteca mea, altfel vreaște. Toate cărțile domnului Silvestri sunt, însă, separate, deoparte. Am trăit mereu cu convingerea că trebuie să le găsesc repede, să recitesc repede un pasaj care-mi elucida vreun sens. Erau altfel, domnul Silvestri era altfel și totul e din noiembrie 2008... altfel.

Notă: Cristina Bunea, jurnalist, fost redactor șef la revistele *Practic în bucătărie*, *Practic. Idei pentru casă și grădină*, *Draga mea*, editate de trustul de presă *CASA Lux*.

Există vieți a căror intensă ardere
își trimite dogoarea până departe...

Există vieți a căror intensă ardere își trimite dogoarea până departe, declanșând în sufletele sensibile cele mai adânci sentimente patriotice. Un asemenea om de cultură era Artur Silvestri. El a fost unul dintre acele spirite rare, capabile să-i înflăcăreze pe oameni, să-i apropie pe românii aflați pe continente îndepărtate, să-i scoată din starea de deznadejde, să-i facă solidari pentru binele țării și al culturii românești, să-i atragă alături de acea *România Tainică* unde încă dăinuie credința și omenia. Plenar implicat în mari proiecte culturale, realizate în beneficiul tuturor, **Artur Silvestri a fost și va rămâne un far, unul dintre cele mai minunate modele umane ale acestei epoci**, în care tocmai modelele și caracterile deosebite lipsesc.

Un e-mail, un telefon, mesaje primite din partea sa aduceau întotdeauna o încurajare, stârneau un interes, un îndemn menit să curme dezbinările. Ceea ce mă uimea era grija și înțelegerea pe care o avea pentru problemele fiecărui om, cât de modest ar fi fost. Pentru fiecare găsea timp să-i trimită o vorbă, să facă

o apreciere asupra volumelor care-i fuseseră trimise. Naturalețea, firescul cu care se adresa în scris sau în convorbirile cu semenii săi te puneau pe gânduri, readuceau la credință și meditație pe mulți care uitaseră să mai dedice, fie și câteva clipe, dialogului cu sine. Răscolitoarele lui cuvinte încărcate de înțelepciune, rar întâlnite astăzi, se bucurau de mult respect.

Am avut corespondență și convorbiri telefonice cu profesorul. Regret că nu am păstrat e-mail-urile care aveau întotdeauna și menționarea sfântului zilei din calendarul ortodox. Pentru mine, aflată pe alt continent, avea și aceasta o importanță și o notă care-l singulariza. Cei care au avut șansa de a-l cunoaște mai de aproape au simțit datoria de a scrie despre omul Silvestri, despre cărțile lui. Atunci când între caracterul celui care scrie și cărțile lui există o echivalență valorică, atunci admirația și prețuirea noastră sunt supreme.

Artur Silvestri a întruchipat întrutotul acest ideal, cărțile sale având sinceritate, adâncime și credibilitate, iar stilul său avea o notă personală inconfundabilă reverberând „*cerul său sufletesc*”, cum atât de frumos spunea Mariana Brăescu-Silvestri. Pe acest cer apare oglindit **Un om cu o viață, un destin de excepție**, care va dăinui în mintea noastră cu toată aureola pe care i-o conferă propriile lui cărți și fapte.

Notă: Maia Cristea-Vieru, scriitoare, eseistă, poetă, născută, stabilită în Canada. **Cărți reprezentative:** *Sculptura feminină interbelică*, *Reverberații*, *Euritmii*, *Endorfine*, *Vocile Niagarei*, *Doar baobabul*.

Elisabeta Iosif

Cel ce a fost pentru mine Înțeleptul Cetății

Pe frontispiciul Bibliotecii din Teba, în urmă cu 5000 de ani, au fost înscrise următoarele cuvinte: *Cartea – leac pentru suflete*.

Dacă ne ridicăm la alt nivel de înțelegere, cartea e simbolul Universului, iar Universul este o imensă carte ce reprezintă Revelația și, prin extensie, manifestarea sa la nivelul omului, inteligența sa individuală.

O carte de *Convorbiri*, care să cuprindă și o astfel de înțelepciune, se gândea Artur Silvestri să construim împreună, încă din 2004. O carte deschisă, care să includă inteligența și geniul neamului. Scrisă din inimă, o carte deschisă îi dă posibilitatea celui care o citește să-i descopere înțelesul. Pentru că ea îi dă la iveală scriitorului gândurile și sentimentele.

Acest gând venea de la faptul că la 50 de ani îmi dăruise o *oră de convorbiri* în ciclul *Înțelepții Cetății*, un program inițiat de mine, ca realizator, la Radio România Cultural. Profesorul, specialistul în istoria civilizațiilor, managerul cultural al unor trusturi edito-

riale (atunci numai *CARPATHIA Press*), scriitorul care cunoscuse atâtea personalități românești și universale avea însă mult mai multe de spus.

„*Ce-ar fi să lucrăm la o carte de Convorbiri?*” mi-a propus într-o zi, iar eu i-am mulțumit pentru faptul că mi-a acordat onoarea de-a pune întrebări într-o astfel de convorbire (nu numai pentru că era un drept și prin profesie, dar îl simțeam aproape, ca pe un prieten adevărat al celor care creează). Și câte lucruri mai trebuie povestite și orânduite de o personalitate înconjurată de cărți, scriind până la 4 dimineața!

După ce am pregătit totul (era o grea sarcină) și a cugetat câțva timp, în septembrie 2004 m-a chemat și mi-a spus: „*Cred că e prea devreme. O carte de convorbiri se face mult mai târziu, la altă vârstă.*”

Mi-am amintit un aforism *Asupra înțelepciunii în viață* a lui Artur Schopenhauer: „*superioritatea intelectuală își arată preponderența în conversație de la 40 de ani înainte*”. A fost de neclintit în hotărârea luată. Mai avea multe proiecte de realizat, printre care și cele 18 (atunci) reviste de cultură on-line.

În scurt timp, dorința de a uni scriitorii români, oriunde s-ar afla ei (conversând și prin reviste cu toată lumea literară) a fost îmbrățișată de noi toți, colaborând, lăsându-i fiecăruia posibilitatea de a crea. Este un privilegiu rar întâlnit.

Pentru mine a fost mai mult decât atât. A fost un alt început.

A fost și un impuls de a continua să scriu literatură. A fost o încurajare de a învăța să comunic prin idei cu ceilalți, pe internet, un inițiator de școală nouă, de dezbateri literare și mă gândesc acum la câte idei

valoroase s-au strâns, de exemplu comentând *Romanul minimalist*.

Un autor grec spunea că *trei sunt puterile lumii: mintea, tăria și norocul*. Aș putea spune că am avut norocul de a înfrunta unele greutăți în momente cheie, având alături de mine o personalitate de necontestat. Așa cum a fost scriitorul Artur Silvestri, când mi s-a propus (întărind solicitarea președintelui *Ligii*, Florin Țene – și în cele din urmă am acceptat) să organizez Filiala București a *Ligii Scriitorilor din România*, al cărei Președinte de Onoare fusese numit scriitorul Artur Silvestri.

Pentru mine a fost întotdeauna un înțelept. Revista *Cetatea lui Bucur*, inițiată de cel pe care îl consider înțeleptul acestei cetăți, trebuie să învie candela recunoștinței din *România Tainică* sub lumina cuvântului, izbucnind asemenea izvorului, ca o carte. Ea mai așteaptă încă *lovitura de ciomag a lui Moise*.

Iar pe frontispiciul *Bibliotecii ARP*, alcătuită din mii de volume editate, ar trebui scris: *Cartea, leac pentru suflet*.

Notă: **Elisabeta Iosif**, poetă, prozatoare, jurnalistă, Președinta *Ligii Scriitorilor din România*, Filiala București, membră a Uniunii Ziariștilor profesioniști din România și a Uniunii Internaționale a Ziariștilor, redactor șef al revistei electronice *Cetatea lui Bucur*.

Cărți reprezentative: *Case cu ferestre luminate*, eseuri, 1985; articole în volume colective: *Mărturisirea de credință literară* – documentar conceput și orânduit de Artur Silvestri, *Nu suntem singuri*- volum de convorbiri consemnate și înregistrate - autor Artur Silvestri;

Rodica Lăzărescu

Ani de liceu

„Era pe când nu se zărea,
azi îl vedem și nu e.”

(Mihai Eminescu – *Luceafărul*)

La începutul anului școlar, în septembrie 1971, în anul IV-A (clasa a XII-a, cum ar veni), la Liceul *Mihai Viteazul* din București, în colectivul de fete, profil uman („aici deștepții și dincolo realiștii!” – cum ne cataloga *nea Costică*, domnul profesor de română Constantin Marinescu), și-au făcut apariția doi băieți! Vâlvă mare la vederea celor doi, revoltă mai mocnită sau mai fățișă, și față de subțirelul, aproape seraficul Iris, și față de brunetul și mai legatul Gabi. Respingeam nu persoanele, ci intruziunea celor doi! Ce să caute doi băieți într-o clasă de fete? Și asta, după doi ani în care cât de cât se închegase un *colectiv* (acum mă gândesc că, de fapt, niciodată nu am fost un colectiv în adevăratul sens al cuvântului).

Veniseră, ni s-a explicat pe îndelete, atrași de fa-ima profului nostru de română, Iris nu știu de pe unde, dar Gabi de la Liceul *Matei Basarab*. Cred că a fost

argumentul care ne-a domolit indignarea, astfel încât mândria că suntem elevele unui profesor a cărui faimă era atât de mare, pentru care alții, mai puțin norocoși, își iau cărțile într-o valiză și purced la drum, a luat locul furiei inițiale.

Acum, după atâția ani, întorcându-mă printre amintiri, dar privind și fotografia de sfârșit de liceu, am convingerea că, în cele din urmă, cei doi au reprezentat picătura coagulantă, „sarea” unui colectiv altfel neterminat.

Păstrez această fotografie cu clasa – la absolvirea liceului – în care Iris, mereu zâmbitorul Iris, așezat turcește în față, iar Gabi, pe care întotdeauna l-am simțit învăluit într-un abia perceptibil fum de timiditate, e ascuns parcă după ultimul rând, de unde nu i se zărește decât partea de sus a capului.

Mai mult decât imaginea, îmi răsună în minte glasul ușor ezitant, atunci când emoția era prea mare, ori când vorbele nu reușeau să exprime atât de exact sau atât de repede precum cerea gândul. Îl revăd pe

INCRECAT

Și valse de o noapte, ca în
noaptea grăinilor și în arămintelor
în grădă, înăuntru în fundul
și înăuntru. În ordine abstractă
și înăuntru. Sărit difuzitate, înăuntru

Cu Treptele supt rădăceli ca
Sfârșit locuri în speranță de pe supt.
Trece pietrele apăsuri ca
Supt vâile respine, ce nu sunt.

Tie în inima la vîrste viitoare
Ca șarpele pe muzici înnotat,
Roșii de două ori la mărul-soare,
În minutare-aprins — și încrestat.

pe secund, p. 25. compus în primăvara 1922.

Vînța ~~este~~ e independentă la
cegele unei țării venit, apăsuri
este poate adică aceluși, prin abstracți
indivizibilitate, un schimb învîrte, dar
este în act cîreș care poate
cîreș de la țară și înăuntru, fără o
valse care e vînța, pînă înăuntru înăuntru
în cîmpul vizual de lăptărie.
Bănuț și o vînță, înăuntru și înăuntru
în vînță înăuntru, unde în țară ca
înăuntru.
Cîreș este înăuntru
înăuntru și înăuntru.

Via de fenetologie, Lemnita
 F. temnita in ars, nedemn pământ.
 De ziua, final razei înșală ;
 Dar capetele noastre, dacă sint !
 Ovaluri stau, de var, ca o greșală.
 Atâtea clăile de fire stingi !
 Găsi-vor gest închis, să le rezume,
 Să nege, dreaptă, linia ce frîngi !
 Ochi in virgin triunghi tăiat spre lume ? - vede pur
 refuzare,
 Șterzura, anul IV, serie nouă, nr. 8,
 februarie 1927, p. 98.
 Șterzura, februarie 1927.
 for second, p. 15.
 Oglinda este selvașca
 netuna a unui suflet
 patetic ~~și~~ nu vrea nimeni
 de el absoⁿ.
 " Casine a
 retrosiune.

Gabi și la orele de sport, când, în costumul „regulamentar”, își exterioriza energia, fie în sală, fie în curtea liceului, precum cel mai fidel practicant al mișcării fizice!

S-a născut repede între noi un spirit de camaraderie, dincolo de barierele de sex, într-un liceu și într-o perioadă destul de conservatoare.

Am în față un volum de poezii de Ion Barbu, care circula în grupul nostru de amici și pe care fiecare își nota observațiile. Cele mai multe, cu scrisul ușor lățit, ușor dezordonat, dar cu expresii și turnuri ale frazei iradiind miresme călinesciene, erau notațiile lui Gabi. Îl fascinau literatura, dar și istoria, avea o deschidere extraordina-

ră spre tot ceea ce cândva se numeau „umanioare”. Asta nu însemna însă că își uita vârsta – adolescența

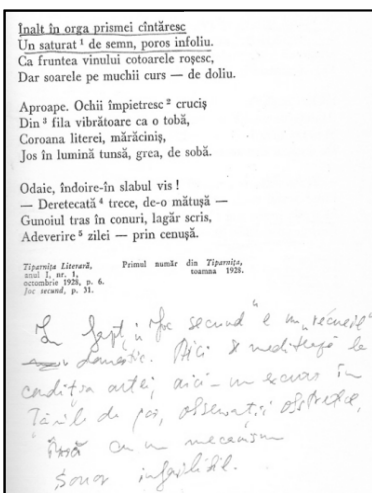
care își cerea și ea drepturile, și nu rare erau farsele colegiale a căror *mise en scène* avea aceeași altitudine călinesciană.

Ceea ce îmi amintesc acum despre colegul meu Gabi, când el era doar unul dintre noi, un elev înregistrat în catalogul clasei noastre, sunt spiritul ludic, fantezia debordantă, dar și preocupările *multilaterale* (cum era termenul la modă atunci!), ce se vor concretiza în cele *enciclopedice* ale scriitorului Artur Silvestri de mai târziu.

Și, pentru a-mi susține afirmația, aș vrea să amintesc un episod care le ilustrează pe toate cele numite mai sus.

Concurent la olimpiada de istorie, unde, dacă îmi amintesc bine, a luat unul dintre premii, Gabi ne povestea cum a reușit să-i impresioneze pe evaluatori: scrisese, zicea el, numele multor participanți, mai puțin cunoscuți, la Revoluția franceză. „Bine, dar de unde le știai numele?” – ne-am exprimat noi uimirea și încântarea totodată. Ei, și aici intervine fantezia! Fie că episodul chiar era real, fie că atunci, pentru a nu ne pune pe noi în inferioritatea necunoașterii subiectului,

îl inventa (variantă în care cred acum mai mult decât atunci), îl auzim pe Gabi zicând: „Pe naiba, erau

numele jucătorilor din echipa de baschet a Franței!”

S-a dus ca fumul anul acela de sfârșit de liceu, șapte dintre elevii clasei noastre au devenit în vara lui 1972 studenți ai Facultății de limba și literatura română din Universitatea București, spre mândria dascălului nostru, domnul profesor Marinescu. Bineînțeles, Gabi era între primii admiși.

Încet-încet, în anii studenției, prin presa de profil un nume cu rezonanțe inedite începea să se impună: Artur Silvestri.

Dar eu doar despre Gabi mi-am propus să vă scriu!

Notă: Rodica Lăzărescu (în vremea evocată – Costache), profesoară, doctor în filologie, coautor a cinci manuale de limba și literatura română pentru liceu, autor a peste zece lucrări de specialitate, dicționare, auxiliare didactice, numeroase articole de specialitate și de opinie în diverse periodice, membru în colegiul redacțional al revistei *Prosaeculum*. Activează la Colegiul Național *Ion Creangă* din București.

Această adolescentă frumoasă,
mama

Tatăl, un pasionat vânător

Fiul nostru,
Gabriel Artur Silvestri...

Așa cum îl știu pe fiul nostru, Gabriel Artur, din primele clipe conștiente ale vieții sale și din toți anii în care a scris și a publicat, își dorea o Românie cunoscută în lume, o Românie în care scriitorii să ocupe locul ce-l merită. O Românie liberă – nu la picioarele altora; o Românie a românilor – așa cum istoria străveche o atestă.

O nuntă în familie

Scrisoare despre fiul nostru, **Gabriel Artur**

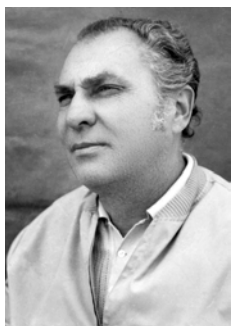
Despre fiul nostru, Gabriel Artur Silvestri, trecut mult prea devreme în lumea de dincolo, s-a scris mult și avem credința că încă se va scrie și de acum înainte spre neuitare.

A fost un copil mult dorit de familia mea și a venit pe lume în martie 1953. O mare bucurie a fost

și pentru părinții mei, învățători în comuna Asan-Aga, județul Vlasca, unde Gabriel a petrecut primii 7 ani din viață, până la școală.

A avut o copilărie plină de bucurii, ce i-au fost aduse atât de soția mea, profesoară de limba română, cât și de mama mea, bunica lui Gabriel, o învățătoare strălucită.

Ajuns școlar, Gabriel a avut fericirea ca în clasele primare I-IV să o aibă ca o icoană a științelor și a cărții chiar pe bunica lui. Îi plăceau poveștile spuse de bunica și de mama lui, iar când a prins darul cititului, nu s-a mai desprins de lectura cărților.

Recunosc faptul că atât soția mea cât și bunica (mama mea) au fost atente în călăuzirea fiului nostru, selectând cărțile ce contribuiau la formarea personalității lui.

Clasele gimnaziale le-a făcut în Școala Generală din comuna Drăgănești Vlașca, școală cu profesori cu studii superioare la toate disciplinele din planul de școlarizare.

A fost premiant în toate clasele, cu media generală 10. I-a plăcut și muzica, a îndrăgit chitara și a făcut parte din orchestra școlii, orchestră ce a primit mari premii la concursurile pe țară.

Liceul l-a făcut în București: clasele IX-XI la Liceul Matei Basarab, iar ultima clasă la Liceul Mihai Viteazul. În această ultimă clasă de liceu a fost adus de Costică Marinescu, profesorul său de limba română – profesor care fusese în comisiile de olimpiadă la limba română și care îl remarcase de la

O formație de mandoline și Gabriel cu chitara

corectarea lucrărilor la olimpiadă - faza pe țară. În clasa a XII-a, prof. Costică Marinescu s-a ocupat cu multă pasiune de pregătirea lui. De altfel, la examenul de admitere la Facultatea de limba și literatura română din Universitatea București, fiul nostru a intrat printre primii admiși. Apoi a urmat această facultate și a avut tot timpul legătură cu diverse publicații literare, în paginile cărora s-a afirmat.

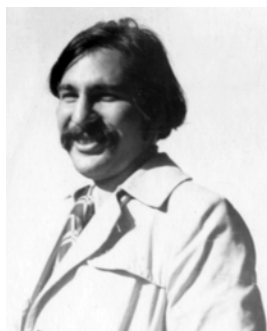
În anii de liceu, vara, în vacanțe, a avut privilegiul să meargă în străinătate, mai întâi în Italia, unde eu am avut o lucrare pentru gradul I în învățământ – lucrare susținută în sudul Italiei, pe lângă Universitatea din Lecce. Aici lucra marele savant român în domeniul arheologiei Dinu Adameșteanu, personalitate de înaltă ținută științifică, pe care fiul nostru a cunoscut-o.

Profesorul Dinu Adameșteanu l-a sprijinit și l-a influențat foarte mult în privința studiilor și a formării sale intelectuale, ca om al cărții.

În formarea lui culturală un mare rol l-a avut și marele pictor Ion I. Mirea de la Paris, pe care l-a cunoscut și de care s-a legat foarte mult. Sunt mulți, foarte mulți oameni de cultură cu care fiul nostru a fost în legături strânse și despre care el a scris mult.

Un licean studios, un student care intra în literatură

Despre anii petrecuți la *Luceafărul* s-a scris și încă se va scrie. Aici a avut prilejul să se afirme și a apărut cu multă insistență valorile culturii naționale românești și păstrarea tradițiilor poporului român. După '89 au fost editate multe din scrierile lui, care arată vasta lui pregătire intelectuală și talentul de scriitor, și din care se desprinde iubirea lui față de poporul român.

În ceea ce privește relațiile sufletești cu mine și cu soția mea, au fost extrem de apropiate. A fost un copil ce nu ne-a dat probleme niciodată, un copil care, așa cum spune românul, nu ne-a întors niciodată vorba, ne-a iubit și ne-a respectat. Mai târziu ne-a adus mare bucurie când și-a întemeiat căsnicia cu Mariana Brăescu, formând un cuplu care s-a impus în lumea literară și culturală.

Pentru noi, el a fost strălucirea vieții noastre, bucuria că am adus pe lume un copil – Gabriel Artur – care a fost, este și va rămâne în inimile noastre așa cum l-am crescut, educat și orientat spre binele lui – iar el rămâne pentru noi și pentru cei ce l-au iubit și apreciat, un nume de român mare, de suflet mare.

Ultima fotografie
împreună cu părinții

În această vară, la numai 3 luni diferență unul de altul, s-au stins amândoi părinții, doborâți de marea durere a pierderii fiului.

N-a fost nevoie niciodată să-l trimitem
să citească, era pornirea lui încă de mic

Interviu cu scriitorul Al.T. Drăgănescu,
tatăl lui Gabriel Artur Silvestri

realizat de prof. Maria Vaida

Fragmente

*Părintele îndurerat al scriitorului Gabriel Artur Silvestri a apărut în drumul meu la Ceahlău, unde plecasem la invitația ARP, pentru comemorarea de 6 luni de la trecerea acestuia în eternitate. Era ziua de 30 mai 2009. Soția scriitorului, Mariana Brăescu-Silvestri, înălțase la Ceahlău o troiță care a fost sfințită tot atunci, în- augura **casa memorială Artur Silvestri**, prezenta un film despre idealurile sale, lansa trei cărți de și despre scriitorul plecat atât de devreme „pe spatele tăcut al Lunii, cu aripi albastre de înger“ și organiza masa de paras- tas pentru mai mult de o sută de persoane. Am fost prezentată tatălui lui Artur Silvestri, scriitor și el, sub pseudonimul literar Al. T. Drăgănescu. Ca să nu pro- voc și mai multă durere, am convenit să facem un in- terviu, cândva, mai târziu. Ajunsă la Cluj, m-am pomenit că primeam în pachet, cărțile promise de Domnul Al. T. Drăgănescu dar și acceptarea inter-*

viului... *Așa s-a născut lucrarea noastră.*

Maria Vaida: *Știu că urmează întrebări dure-roase, dar ați acceptat... Aș dori să evocați imaginea fiului Dvs., scriitorul Gabriel Artur Silvestri: cum era el în fragedă copilărie?*

Alexandru Drăgănescu: În copilărie, Gabi a fost întotdeauna printre copiii din sat, cu mulți prieteni fii de tărani. În familie s-a bucurat de sprijinul mamei mele, învățătoare, numită și Domnița, dar și al soției mele, Georgeta-Elisabeta, amândouă bine pregătite în psihologia copilului. La 7 ani, când a mers la școală, fiul meu știa să scrie și să citească. A fost mereu premiant, cu medii numai de zece, atât în ciclul primar, cât și în gimnaziu. De la vârsta aceea citea foarte mult, noi aveam o bibliotecă de peste 400 de volume, dar aveam și abonamente la unele publicații literare, pe care le studia. N-a fost nevoie niciodată să-l trimitem să citească; era pornirea lui încă de mic.

MV: *Am citit în cartea Dvs. “Mama mea, care avea toate gradele didactice obținute cu notă maximă, un om de mare cultură și foarte ambițioasă, obținuse rezultate deosebite în pregătirea elevilor săi. Se bucura de un mare respect din partea colegilor din satele din jur, iar în comună, unde slujea din prima zi când a fost numită în învățământ, locuitorii, părinți ai copiilor îi spuneau Domnița. Vorba ei plină de înțelepciune și sfaturile pe care le dădea sătenilor o aduseseră așa de sus în ochii satului, încât atunci când trecea pe ulițe, toți, indiferent de vârstă, o salutau cu mare respect”. Bunica, sau alte persoane din jurul său au constituit modele de urmat pentru fiul dumneavoastră?*

Alexandru Drăgănescu: Gabriel ne iubea pe toți, dar pentru bunica lui, învățătoarea, avea o mare admirație și respect. Mama era un posibil model pentru orice om corect...

MV: Ca părinți, profesori în același timp, avem tendința de a exagera uneori cu propriii noștri copii. Ați fost sever cu fiul Dvs.?

Alexandru Drăgănescu: Față de fiul nostru nu a fost nevoie să fim severi, nici eu și nici soția; el avea o comportare ce nu ieșea din tiparul vârstei lui. Nu a fost necesar să-l pedepsim niciodată, pentru că era un copil cuminte și inteligent.

MV: Care credeți că a fost cel mai de preț sfat, pe care l-ați oferit fiului Dvs.?

Alexandru Drăgănescu: Din cartea mea ați reținut reținut îndrumările și încurajările cu care l-am susținut tot timpul,. Cred că a înțeles bine fiul meu când eu i-am spus: „ai grijă, să nu te țină nimeni de mână!“

MV: Când ați observat că avea talent literar? Vă rog să evocați o întâmplare edificatoare în acest sens.

Alexandru Drăgănescu: Încă din clasele gimnaziale soția mea, care era profesoară de limba română, mi-a spus că în compunerile fiului nostru erau aspecte ce dovedeau un real talent la exprimarea scrisă. Noi am considerat că o moștenește pe bunica lui. Mai târziu, în anii de liceu a obținut de fiecare dată premii la olimpiada pe țară la Limba română, ceea ce confirma aptitudinea literară.

MV: Artur Silvestri a ajuns la revista Luceafărul după absolvirea Facultății de Filologie a Universității din București?

Alexandru Drăgănescu: A ajuns la *Luceafărul* după absolvirea facultății, dar a lucrat câțiva ani în învățământ, la unele licee, unde a predat Limba română. Dar revista *Luceafărul* a fost locul unde Gabriel s-a simțit cel mai bine și unde și-a dezlănțuit talentul literar latent.

MV: Capacitatea sa intelectuală înțeleg de unde se trăgea, dar priceperea în afaceri?! Aveți și negustori în familie, pe firul arborelui genealogic. Asta să fie, oare? Cine l-a ajutat să-și dezvolte afacerile imobiliare după 1989?

Alexandru Drăgănescu: Cred că dezvoltarea afacerilor după 1989 se datorează inteligenței și capacității sale de adaptare la situația dată, dar mai ales cred că sprijinul și talentul iubitoarei sale soții, Mariana Brăescu Silvestri, au avut o mare contribuție.

MV: Ce ideal urmărea Artur Silvestri prin toată activitatea lui? Dincolo de România Tainică și de programul ARP, care era visul său neîmplinit?

Alexandru Drăgănescu: Așa cum îl știu pe Gabi din primele clipe conștiente ale vieții sale și din toți anii în care a scris și a publicat, își dorea o Românie cunoscută în lume, o Românie în care scriitorii să ocupe locul ce-l merită. O Românie liberă - nu la picioarele altora; o Românie a românilor - așa cum istoria străveche o atestă.

MV: În ultima perioadă îl vedeți foarte rar, pe fiul dumneavoastră, datorită vastului program în care era angrenat.

Alexandru Drăgănescu: Gabriel venea la noi în ultimul timp cam o dată pe lună, deși ne-am fi dorit să vină cât mai des, dar noi mergeam la București săptămânal (până a se îmbolnăvi soția mea), iar eu câteodată chiar mai des, deci ne vedeam. Dar sosirea lui acasă era o sărbătoare pentru familia noastră. În anii 2007-2008, el împreună cu Mariana, ne-au construit o casă nouă, luminoasă, pe vechiul amplasament al celei în care a copilărit. Pe vremea aceea venea foarte des, în fiecare săptămână chiar, mai ales că soția mea se îmbolnăvise grav și căzuse la pat, lucru care îl îngrijora și îl preocupa foarte mult. Ajutorul fiului nostru pentru noi, părinții săi, a fost imens, după cum nemăsurată a fost durerea noastră când am aflat că l-am pierdut pentru totdeauna.

MV: Unde a dobândit o așa tărie a credinței și atât de vaste cunoștințe teologice?

Alexandru Drăgănescu: Fiul nostru era prieten de ani buni, înainte de 1989, cu Mitropolitul Olteniei, Nestor Vornicescu, cu Mitropolitul Antonie Plămădeală, dar și cu Patriarhul Teoctist, ierarhi cu care dezbătea și studia problemele religioase. Cu Mitropolitul Nestor Vornicescu a colaborat la definativarea unor studii despre care Artur a scris foarte mult. Dar copilăria lui s-a așezat între basm și icoană în casa mamei mele, învățătoarea Maria - Domnița, care i-a îndrumat pașii către primele rugăciuni creștine adresate lui Dumnezeu, care i-a condus mâna învățându-l să-și facă prima dată semnul crucii.

Fragmente din volumul autobiografic

Așa a fost¹

S-a născut fiul nostru, Gabriel

În cursul anului școlar (1952-1953 n.r) cât am funcționat în comuna Plosca s-a născut și feciorul nostru, Gabriel, cel care a fost îngrijit în timp ce soția mea era la școală, profesoară fiind, de către țăța Anica, aceea care mă crescuse și pe mine. Era un fel de doică, dar care n-avea cine știe ce carte, numai patru clase primare și, totuși, având un deosebit simț matern și o inteligență nativă, se pricepea de minune să crească pe cei mici. Am fost și voi fi totdeauna recunoscător acestei ființe care, cu blândețe și răbdare, m-a crescut și pe mine și în primii ani și pe feciorul nostru, Gabriel...

Din nou, cu puținul bagaj cu care plecasem și însoțiți și de bravul nostru cățel Stănică, am revenit în casa părinților noștri. Sigur, căldura sufletească, marea lor dragoste, a părinților, vechi învățători în comuna cu nume turcesc, Asan-Aga, ne-au copleșit. Venise și nepotul lor, prilej de mare bucurie.

¹ Al. T. Drăgănescu, *Așa a fost*, volum autobiografic, Editura Tehnoprint G. P., Alexandria, 2007, p. 34-35

Admiterea la facultate

Fiul nostru se afla la liceu la București²: note bune la clasă, consecvență în pregătirea pentru bacalaureat și examenul de admitere la facultate, examene grele ce urma să le susțină în această vară. Conform opțiunii lui, urma să dea examen la Facultatea de limba și literatura română. De bacalaureat nu ne făceam probleme fiindcă la concursul de primăvară, olimpiada de limba română, obținuse premiul I pe țară, pregătit fiind de un ilustru profesor de limba română de la liceul Mihai Viteazul din București, un fost preot, Costică Marinescu, teleormănean la origine. De altfel, în acest an, vara constituia pentru familia noastră un moment important pentru continuarea pregătirii intelectuale a fiului nostru. Au trecut repede lunile ultimului trimestru al anului școlar, fiul nostru a trecut examenul de bacalaureat cu note foarte bune și iată-ne, acum, în febra emoțiilor de la examenul de admitere în facultate.

Ca în fiecare an, sute de părinți ai candidaților la examenul de admitere în diferite facultăți din București, se aflau pe lângă zidurile acestor importante instituții de învățământ, vorbind în șoaptă și transpirând vârtos, fie de căldura lunii iulie, dar cel mai

² Idem, p. 170 și urm.

de crezut datorită emoțiilor pe care le trăiau intens alături de cei ce trudeau pe băncile amfiteatrelor. Printre acești părinți ne aflam și noi, stând în mașina parcată lângă zidurile Facultății de limba și literatura română.

Se intrase în sălile de examen cu o jumătate de oră înainte de ora nouă dimineața, urmând ca lucrarea scrisă să dureze trei ore. Între timp, citisem câteva ziare și mai ascultasem buletine de știri transmise la radio. Timpul trecea foarte greu. Pe la 11:30 au ieșit primii candidați, mai grăbiți.

Am aflat și subiectele date. Soția mea, profesoară de limba română, și-a dat cu părerea că subiectele nu au fost chiar grele pentru cei care se pregăteau cu atenție. Am comunicat imediat, prin telefon, cu profesorul lui și a și dat un pronostic extrem de optimist. Dar ne-a rugat ca după ce iese din examen feciorul nostru să trecem neapărat pe la el.

Se făcuse deja 12:30 și mulți dintre candidați ieșiseră din sălile de examen. Noi, îngrijorați, priveam atenți spre ușa de ieșire din facultate. A venit și ora 13 și starea emoțională creștea. Băteam cu degetele în plafonul mașinii, căutând o descărcare nervoasă și în acest fel. Abia către ora 13:30 a ieșit zâmbind și feciorul nostru. Ne-am dat seama că totul este bine. Primele lui vorbe au fost: „Stați liniștiți că totul a mers bine“. Ne simțeam ușurați și o stare de liniște a venit repede, așa că i-am putut transmite dorința profesorului său să trecem pe la el. Așa am și făcut, ajungând degrabă la profesor, unde eram așteptați. În grădina casei profesorului de limba română pe care îl avusese la Mihai Vitea-

zul, feciorul i-a expus calm ce a scris în lucrarea de examen, la care profesorul lui s-a ridicat în picioare, l-a luat în brațe și l-a sărutat spunându-i: „N-avem voie să nu luăm nota 10!”

La afișarea rezultatelor examenului de admitere, pe lista admișilor se afla și feciorul nostru între primii 15 admiși, toți cu aceeași medie. Era un mare succes al lui și o mare bucurie a noastră. Știam că pretențiile sunt mai mari, acum, că se vor spori cheltuielile și că el dorea să locuiască tot singur, așa cum făcuse și la cursurile liceale. Dorea acest lucru fiindcă putea studia în liniște și mai era și pasionat de lectură, fapt ce-i impunea neapărat un mediu prielnic preocupărilor lui. Ne-am străduit și i-am asigurat condițiile dorite după posibilitățile noastre salariale ca profesori. În condițiile existente în țară, ca să ai o viață asigurată, era necesar fie să înveți carte temeinic, fie să intri în politică, să poți prinde o funcție în partid sau anexe ale acestuia, lucru ce era de cele mai multe ori o chestiune de întâmplare, fie datorită dosarului, fie temperamentului individului ce trebuia să fie neapărat o persoană docilă, lipsită de personalitate ce trebuia să stea sluj în fața marilor din partid.

N-am optat niciodată pentru varianta politică, mai întâi că noi, intelectuali fiind, nu puteam fi priviți ca aceia ce veneau din familii de muncitori. Iar în ce privește personalitatea, știam bine pe cine crescusem, că nu era un tip care s-ar fi încovoiat în fața celor ce ar fi dorit acest lucru. Îl încurajasem să se țină țeapăn pe picioarele lui, să fie cu fruntea sus, să-și susțină punctul de vedere și să nu admită prostia ce i se impune de

personajele ajunse prin politică în posturi de decizie...

Începea o viață nouă de student pentru fiul nostru, iar pentru noi veneau noi preocupări și griji, fiindcă oricum viața de student era mai complexă, presupunea mai multă cheltuială, în special pentru studiu, domeniu ce-l preocupa mult și depunea interes. Cunoștea destul de bine două limbi străine, engleza și franceza și astfel se ridicau noi cerințe fiindcă materialele de studiu în aceste limbi erau destul de reduse și publicațiile în aceste limbi puteau fi procurate destul de greu și la sume nu tocmai modice³.

³ Idem, p. 177.

Artur Silvestri
împreună cu Nicolae
Georgescu, scriitor,
cercetător, reputat
eminescolog

Artur Silvestri cu-
Vasile Parizescu,
colecționar de artă

Artur Silvestri împreună
cu prof. univ. Virgiliu
Radulian

Doina Păcurariu,
hispanist, prof. univ.,
prozator, traducător

Theodor Damian,
preot, prof. univ. dr.

Teodora Mîndru împreună cu Melania Cuc, scriitoare

Artur Silvestri împreună cu Mariana Brăescu,
Dan Atanasiu și Dimitrie Grama

Maria Vaida prof. dr. în
filologie, scriitoare

Theodor Codreanu,
critic literar, prof. dr.
în filologie

Viorel Roman,
prof. dr., consilier
academic

Artur Silvestri
întorcându-se
de la înmormântarea
Mitropolitului
Nestor Vornicescu

Doamna Mariana Brăescu împreună cu Mariana Gurza,
Adrian Dinu Rachieru și Ion Marin Almăjan la lansarea
cărților scriitorului Artur Silvestri la Timișoara

Artur Silvestri împreună cu Aurel Sasu și
Lucian Hetco

Artur Silvestri, Mariana Brăescu, Mircea Micu, Al. Ruja
la o întâlnire cu cititorii

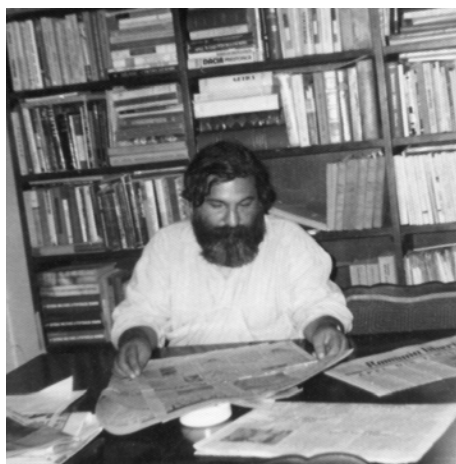
Artur Silvestri împreună cu N.N. Negulescu (poet), Nicolae
Petre Vrânceanu (poet, reporter), Ion Spânu (eseist),
Ovidiu Ghidirmic (critic literar)

Artur Silvestri și celebrul Anghel Rugină în perioada
când conducea *Națiunea*

Artur Silvestri împreună cu Z. Cârlușea, Constantin M. Popa,
Octavian Lohon, Ion Spânu la Craiova, noiembrie 1986,
genul de dezbateri pe care îl evocă Nicolae Georgescu

Artur Silvestri
„o figură de preot“,
așa cum îl evocă
Cristina Bunea

Artur Silvestri împreună cu Mihai Ungheanu, Gabriela
Hurezean, Constantin Stan, Nicolae Dan Fruntelată
la o întâlnire cu cititorii, la Brăila în perioada *Luceafărul*

Artur Silvestri împreună cu Mariana Brăescu și
Vasile Levițki în perioada revistei *Națiunea*

Artur Silvestri împreună cu dr. Rareș Nechifor

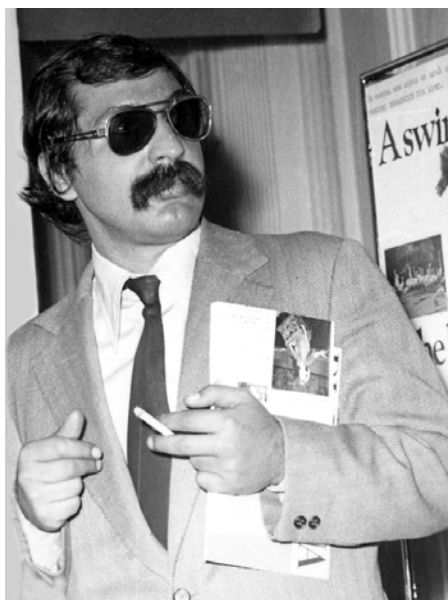
Artur Silvestri, Nicolae Dan Frunteletă, A. I. Zăinescu
și Al. Ruja la o întâlnire cu cititorii

Simpozionul „Valori ale limbii și literaturii române“,
ediția a IX-a, Chișineu-Criș, 20 mai 1988
Întâlnire evocată de scriitorul Ion Marin Almăjan

Iosif Constantin Drăgan dând autografe pe primul număr
al revistei *Națiunea* împreună cu Artur Silvestri, Mariana
Brăescu

Artur Silvestri în
perioada luceferistă.
Un critic dur,
neiertător, de temut

Artur Silvestri dând un interviu jurnalistului Timothy Judah,
de la *The Times*

Alexandru Florin Țene împreună cu Theodor Răpan
la lansarea cărților scriitorului Artur Silvestri
la Cluj-Napoca

Artur Silvestri împreună cu Mariana Brăescu la Londra

Artur Silvestri, Mariana Brăescu împreună cu
Monica și Dan Atanasiu,
întâlnire evocată în această carte

Artur Silvestri împreună cu prof. Ion Rotaru

Artur Silvestri împreună
cu Florin Constantiniu
(poet, redactor la
Contemporanul)

La British Museum,
Londra

Față în față cu imaginea scribului

Ultima iarnă frumoasă
împreună

Casa de la Ceahlău, locul atât de iubit de Artur Silvestri

Dragoste la nesfârșit

În memoria lui Artur Silvestri

Dragostea mea pentru voi n-are asemănare.
Ea va rămâne-ntr-o zi numai pasăre-n zbor.
Ieri mă-ngânam cu trecutul ce astăzi mă-nfloare
Și nu știam că mă duc să vă fiu viitor.

Dragostea mea pentru voi n-are timp de-a se plânge.
Ea va rămâne-ntr-o zi tril de taină, sonor.
Ieri mă jucam cu prezentul ce astăzi mă-nfrânge
Și nu visam că mă duc să vă fiu viitor.

Dragostea mea pentru voi nu cunoaște hotare.
Ea va rămâne-ntr-o zi astru izbăvitor.
Ieri cochetam cu eternul ce azi mă răsare
Și nu credeam că mă duc să vă fiu viitor.

Chișinău,
31 mai 2009

Notă: Traianus, poet

Artur Silvestri

(București, 19 martie 1953 –
Viena, 30 noiembrie 2008)

**Personalitate enciclopedică:
scriitor, critic literar, istoric, filosof al culturii și
civilizației, editor, important inițiator și promotor
de asociații, publicații și proiecte culturale**

- Studii filologice Universitatea București
- Specializări în arheologie în Italia și istoria culturii la Sorbona, Franța
- Doctor în literatură medievală la *Trinity Bible Research Center - University of Madras, India*
- Doctor h.c., la *Institut d'Estudis medievals de Catalunya – Barcelona*
- Din iulie 2004 *Docteur en sciences appliquées* la Université Francophone Internationale Bruxelles și *professeur-visiteur*, în materia *Gestiune imobiliară și expertiză patrimonială*, pentru U.E. și Africa
- I s-a atribuit *La Croix de Saint Antoine du Desert*, marea distincție a Bisericii Copto-Ortodoxe din Alexandria (Egipt)
- A fost ales *academico* la Centro Culturale Copto-Ortodosso din Veneția, Italia
- *Doctor of Dinity* la St. Ephrem's Institute din Puerto Rico
- Cronicar literar la revistele Luceafărul (1975-

1989), Actualites Roumaines (1981-1984), Romanian News (1981-1984), are contacte strânse cu mari scriitori și artiști români din toată lumea, fiind în corespondență cu Mircea Eliade, G. Uscătescu, Nicolae Baci, Paul Lahovary, Luki Galaction, Leon Negruzzi, Ioan. I. Mirea, Ștefan Baci și alții.

- Inițiază proiectul *noii geografii literare* la revista Luceafărul, în vederea stimulării creației locale și regionale, respingând centralizarea culturală

- Creator de instituții și de organizații profesionale, a fost Președintele Uniunii Patronale Imobiliare din România

- Președinte și membru fondator al Asociației Române pentru Patrimoniu

- Fondator al Asociației Scriitorilor Creștini din România (2005)

- Președinte de onoare al Ligii Scriitorilor din România

- Autorul a sute de cercetări de istorie literară română apărute în engleză, franceză, rusă, spaniolă și chineză.

- Autor a peste 200 studii pe teme de istorie literară română, peste 50 de cărți și 2500 de articole pe teme culturale

- Inițiator, alături de Mitropolitul Nestor Vornicescu, al dezbaterii privind epoca literară proto-română

- Studii originale și ediții legate de *epoca străromână*, cu concluzii însușite ulterior de numeroși alți comentatori

- Descoperitor al operei latine a scriitorului protoromân Martin de Bacara (sec. VI d.h.) și al autorului bizantin Ioancu (sec XIV), despot al Dobrogei

- Creatorul unui vast program cultural on-line, care

însumează peste 100 pagini web (dintre care 25 de publicații periodice cotidiene, săptămânale și lunare și 5 reviste literare în limbi străine)

- Autorul unor volume de proză, eseistică în teme diverse, filosofie socială, critică și istorie literară

- Serii și colecții editoriale create și îngrijite de Artur Silvestri (*Mărturisirea de credință literară* vol I-II, *Cuvințe pentru urmași* vol I-II), ilustrează o operă polimorfă și inspirată

- Specializat, în ultimul deceniu, în analiză economică

- Considerat, după 1990, fondatorul activităților de consultanță imobiliară din România și un expert în analiza și prognoza de piață aplicată acestui domeniu

- A coordonat, în 1997, alcătuirea standardelor ocupaționale pentru profesiunile de agent, consultant și evaluator imobiliar în cadrul programului european CSOE, pentru standardizare

- Susținută și ingenioasă activitate în presa imobiliară, fiind, de asemenea, unul dintre inițiatorii ei renumiți

- A creat *Monitor imobiliar* (febr. 2007), singurul buletin cotidian on-line, în domeniu, din România.

- A elaborat, începând din 1991, un număr impresionant de analize și sinteze privitoare la domeniul imobiliar, fiind, la începutul acestui secol, cel mai prestigios autor de cărți cu tematică imobiliară:

- A fondat și activat editurile: Carpathia Press, Inter-mundus și Kogaion.

Artur Silvestri a fost, prin toată activitatea sa, un mare promotor de proiecte culturale și sociale, puternic impregnate de un caracter patriotic, ortodox și atașat tradiției.

ARTUR SILVESTRI - OPERA TIPĂRITĂ

I. PROZĂ

1. **Artur Silvestri** – *APOCALYPSIS CUM FIGURIS* – *Șapte nuvele fantastice și un epilog* – Editia I - Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2003

Ediția a II-a – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

2. **Artur Silvestri** – „*Perpetuum mobile*“ – *Piese improvizate pentru violoncel și oboi* – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

II. ISTORIA CULTURII, ESEISTICĂ

1. **Artur Silvestri** – *Arheologia unei ore* – 1886, de Sfinții Voievozi • Eminescu la Mănăstirea Neamț – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2003

2. **Artur Silvestri** – *Modele și exemple* – *Un cărturar al religionarului*: Nicolae C.

3. **Artur Silvestri** – *Misterul fructului* – O fabulă despre *soarta manuscriselor pierdute* – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2004 (Însemnări despre literatura basarabeană de George Baldovin-pseudonim)

4. **Artur Silvestri** – *RADIOGRAFIA „SPIRITULUI CREOL”* – *Cazul Miron Radu Paraschivescu* – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2004

5. **Artur Silvestri** – *Arhetipul călugărilor sciți – Eseuri despre „Bizanțul paralel”* – Editura CARPATHIA PRESS, București, 2005

6. **Artur Silvestri** – *Regula chiliei luminate* – Gânduri răzlețe despre Mitropolitul Tit Simedrea – Editura CARPATHIA PRESS, București, 2005

7. **Artur Silvestri** – *Fabula căii singuratice* – Elemente de istorie culturală apocrifă – Editura CARPATHIA PRESS, București, 2005

8. **Artur Silvestri** – *Intermundii* – Vise despre forme și culori – Editura CARPATHIA PRESS, București, 2005

9. **Artur Silvestri** – *MODELUL ” OMULUI MARE”* – Zece Convorbiri de amurg cu Antonie Plămădeală urmate de Douăzeci și opt de scrisori de altădată – Ediția I: Editura CARPATHIA PRESS, București, 2005

Ediția a-II-a revizuită și adăugită Editura CARPATHIA PRESS, București, 2008

10. **Artur Silvestri** – *REVOLTA „FONDULUI NECONSUMAT”* – cazul Zaharia Stancu, Editura CARPATHIA PRESS, București, 2005

11. **Artur Silvestri** – *Semne și peceți – Șapte lecții despre „originism”* – Editura CARPATHIA PRESS, București, 2005

12. **Artur Silvestri** – *Vremea seniorilor* – vol. I. Scrisori de altădată de la ierarhi și cărturari bisericești – Editura CARPATHIA PRESS, București, 2005

13. **Artur Silvestri** – *Memoria ca un concert baroc* – vol. I. Povestiri reale și imaginare din Lumea-de-Nicăieri – Editura CARPATHIA PRESS, București, 2005

14. **Artur Silvestri** – *Memoria ca un concert baroc* – vol. II. Ofrandă aproape fără grai – Editura CARPATHIA PRESS, București, 2005

15. **Artur Silvestri** – *Memoria ca un concert baroc* – vol.

III. Tablou imaginar de familie – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

16. **Artur Silvestri** – *Modelul și memoria Mitropolitul Antonie Plămădeală în efigie* - Editura INTERMUNDUS, Bucuresti, 2005

17. **Artur Silvestri** – *Secretul rugului aprins* - Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2007

18. **Artur Silvestri** – *Nu suntem singuri* – Șapte convorbiri de azi și două de altădată înregistrate de Ilie Purcaru, Elisabeta Iosif, Radu Căjvăneanu, Veronica Balaj, Elvira Irșai, Anca Bărbulescu, Vasile Tomoioaga, Carmen Marinescu, Cristina Stuparu – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2006

19. **Artur Silvestri** – *Bizanț înainte de Bizanț* – Mitropolitul Nestor Vornicescu și ideea de *literatură străromână* – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2006

20. **Artur Silvestri** – *Athanor. Cărți ce puteau să nu fie*, vol. I - Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2007

21. **Artur Silvestri** – *Athanor. Din «Caietul Bunului Grădinar»*, vol. II- Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

22. **Artur Silvestri** – *Orfeul perpetuu. Trei eseuri despre «istoria apocrifă a literaturilor»* - Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

23. **Artur Silvestri** – *Modelul omului mare*, ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

III. ANALIZA IMOBILIARĂ, ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ

1. **Artur Silvestri** – *Deceniul straniu* – Orașe variabile, sanctuare și mituri imobiliare – Editura CARPATHIA

PRESS, Bucuresti, 2003

2. **Artur Silvestri** – *Eseu despre lumea deșrădăcinată* – Proprietatea imobiliară prin senzuri și simboluri în România anului 2000 – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2003

3. **Artur Silvestri** – *Retrocedarea secolului* – Scandalul fondului religiosar bucovinean – 2003

4. **Artur Silvestri** – *Cum să faci o afacere imobiliară de succes?* – Raportul S.G.A. România – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2004

5. **Artur Silvestri** – *România în anul 2010* – O prognoză de piață imobiliară – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2003

6. **Artur Silvestri** – *Efectul „Thales din Milet“* – Eseu despre manipulatorii de bani – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2004

7. **Artur Silvestri** – *Megapolis valah* – O sută de principii doctrinare – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2004

8. **Artur Silvestri** – *Apologia hazardului* – Mic îndreptar anual de plasamente și câteva Scene cu neo-migratori – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

9. **Artur Silvestri** – *Șocul pasului decisiv* – De la o piață imobiliară locală la piața imobiliară globalizată – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

10. **Artur Silvestri** – *Apogeul derutei* – Zece eseuri despre Vremea neașezată – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

11. **Artur Silvestri** – *Exerciții de exorcism social* – Hazard dirijat, lichidatorism și vremea Ducăi-Vodă – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2006

12. **Artur Silvestri** – *Sfârșitul iluziei. O prognoză imobiliară: România în primul an european* – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2007

13. **Artur Silvestri** – «*Loc*» și «*persoană*». *Eseuri despre geografia tainică* – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

14. **Artur Silvestri** – *România imobiliară. Neo-babelism, lux de Dâmbovița, «des-proprietărire»* – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

15. **Artur Silvestri** – «*Prostologhikon*». *Vremea clownilor: cum se fabrică suprarealitatea de ziar* – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

16. **Artur Silvestri** – *Opera non grata. Eseuri despre «geografia jafului», ocupație și «neo-migratori»* – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

IV. OPERE TRADUSE

1. **Artur Silvestri** – *Apocalypsis cum figuris – Sept nouvelles fantastiques et un epilogue* – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

2. **Artur Silvestri** – *Nestor Vornicescu. L'Apôtre de l'Idée Proto-roumaine* – l.franceză – KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2005

3. **Artur Silvestri** – *Pentagramma* – l.română, franceză, engleză, germană, rusă – KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2005

4. **Artur Silvestri** – *Syllabus* – l.franceză – KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2005

5. **Artur Silvestri** – *Pastor Magnus* – l.română, franceză, engleză, germană, rusă – KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2005

6. **Artur Silvestri** – *L'archetype des moines scythes – Quatre „heures astrales“ dans le Byzance parallele* (franceză) – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

7. **Artur Silvestri** – *La faible de la voie solitaire* – Quelques éléments d’histoire culturelle apocryphe – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

8. **Artur Silvestri** – *Genius Loci* – lb. română, franceză, engleză, germană, italiană, spaniolă – KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2006

9. **Artur Silvestri** – *Perpetuum mobile* – (proze, franceză) KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2006

10. **Artur Silvestri** – *Perpetuum mobile* – (proze, engleză) – KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2006

11. **Artur Silvestri** – *Der Archetypus der Skytischen Monche* – 2006 (eseuri de istorie a culturii, germană) – KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2006

12. **Artur Silvestri** – *Dodekagon. Der Archetypus der Skythischen Monche. Essays zum «parallelen Byzanz»* – KOGAION EDITIONS, Bucuresti, 2006

13. **Artur Silvestri** – *Piano nobile* Recit d Amertume – EDITURA KOGAION, 2005

DOCUMENTARE ÎNȚIATE ȘI ÎNGRIJITE DE ARTUR SILVESTRI

1. **Paul Lahovary** – ultimul bizantin – Documentar de Artur Silvestri – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

2. **Opera încoronată** – Zoe Dumitrescu Bușulenga – Florilegiu de Artur Silvestri – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

3. **Cuvinte pentru urmași** vol.I *Modele și exemple* pentru Omul Român, Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2005

4. **Cuvinte pentru urmași** – vol II *Modele și exemple* pentru Omul Român – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2007

5. **Mărturisirea de credință literară** – vol. I Scrisul ca religie la români, în preajma Anului 2000 – Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2006

6. **Mărturisirea de credință literară.** vol II. Scrisul ca religie la Români în preajma Anului 2000 - Editura CARPATHIA PRESS, Bucuresti, 2008

7. **«Danie, loc și bună-voire» – Cuvinte de folos și gânduri** la un dar de preț din ziua de azi adunate și rânduite de Artur Silvestri – Editura INTERMUNDUS, Bucuresti, 2006

8. **Întoarcerea scriitorului – Treizeci de eseuri despre literatura Mariane Brăescu** – Editura INTERMUNDUS, Bucuresti, 2006

9. **Al cincilea patriarh. Prea Fericitul Teoctist în câteva gânduri, evocări și documente** – Editura INTERMUNDUS, Bucuresti, 2007

Cuprins

Mariana Brăescu - <i>Fațetele unui portret</i>	7
Teodora Mîndru - <i>O carte onestă</i>	9
Ion Marin Almăjan - <i>Am fost legați de idei și de vise comune</i>	11
Nicolae Georgescu - <i>Artur Silvestri a fost secretarul literar al epocii sale</i>	30
Theodor Codreanu - <i>Artur Silvestri – un destin tragic. O victimă a istoriei cu siguranță</i>	57
Preot Theodor Damian - <i>Ce este Artur Silvestri în cultura română? Un cititor!</i>	72
Adrian Dinu Rachieru - <i>Artur Silvestri rămâne un enciclopedist fantast, împiedicat nedrept să-și împlinească opera</i>	83
Vasile Parizescu - <i>Un Om între oameni</i>	98
Idem - <i>Aș putea să-l încadrez pe Artur Silvestri lângă oameni mari: Take Ionescu, Titu Maiorescu, Mihail Kogălniceanu</i>	101
Melania Cuc - <i>Este singurul căruia i-am spus vreodată Maestru</i>	107
Viorel Roman - <i>Artur Silvestri era o personalitate complexă și totuși un om admirabil de cultivat, direct și sincer</i>	127
Doina Maria Păcurariu - <i>Traducându-i operele în spaniolă, am înțeles povestea lor de dragoste: a lui Artur și a Marianeii</i>	135
Dimitrie Grama - <i>Artur era un vizionar generos</i>	147
Virgiliu Radulian - <i>L-aș compara cu Dimitrie Cantemir pentru spiritul enciclopedic, cu Eminescu pentru forța sentimentelor, cu Palade pentru asiduitatea studiului</i> ..	153
Lucian Hetco - <i>Mesajul lui Artur Silvestri pentru posteritate este: curaj, credință, morală și perseverență!</i> ..	169
Al. Florin Țene - <i>Artur Silvestri – pentru totdeauna Președinte de onoare</i>	176
Dan Brudașcu - <i>Îmi este greu să accept că Artur Silvestri privește de sus cum cad zăpada și nenorocul peste țara sa</i>	180

Vasile Andru - <i>Revelația Artur Silvestri</i>	183
Elvira Irșai - <i>Un om profund, atașat valorilor familiale, tradiției</i>	188
Monica Atanasiu - <i>Artur, prietenul de care ne va fi întotdeauna dor.</i>	193
Mariana Gurza - <i>Nu cred că mai există altcineva ca Artur Silvestri</i>	199
Teofil Răchițeanu - <i>Artur Silvestri – un critic onest, un generos și un entuziast</i>	203
Elena Buică - <i>Era un spirit larg, cu o deosebită forță, tenacitate și mobilitate interioară</i>	207
Cristina Bunea - <i>Omul care mi-a schimbat viața</i>	21
Maria Cristea Vieru - <i>Există vieți a căror ardere îți trimite dogoarea până departe</i>	216
Elisabeta Iosif - <i>Cel ce a fost pentru mine Înțeleptul Cetății</i>	218
Rodica Lăzărescu - <i>Ani de liceu</i>	221
Părinții - <i>Fiul nostru, Gabriel Artur</i>	226
Fotografii	241
Traianus - <i>Dragoste la nesfarșit</i>	257
Artur Silvestri, Biografie	258
Artur Silvestri, Opera tipărită	261
Cuprins	268
Adrese publicații ARP on-line	270

ARP
Asociația Română pentru Patrimoniu
Publicațiile înființate de
ARTUR SILVESTRI
se pot citi la următoarele adrese:

- **ARTUR SILVESTRI** - site - www.artur-silvestri.com
- **ANALIZE ȘI FAPTE** – www.analize-si-fapte.com
revistă de actualități – semnalează principalele articole din celelalte reviste, știri, evenimente
- **LUCEAFĂRUL ROMÂNESC** – www.luceafarulromanesc.com
revistă de literatură: proză, poezie, cronici
- **NEAMUL ROMÂNESC** – www.neamul-romanesc.com
revistă de opinie și dezbateri: dosarele istoriei contemporane
- **ECOUL** – www.revista-ecoul.com
revistă de creație: actualitate, proză, poezie
- **EPOCA** – www.revista-epoca.com
revistă de știri și opinii alternative despre actualitate
- **MONITOR CULTURAL** – www.monitor-cultural.com
revistă de opinii, critici, articole inedite, dezbateri literare
- **TÂNĂRUL SCRIITOR** – www.tanarulscriitor.com
revistă de literatură pentru tinerii scriitori: proză, poezie
- **O CARTE PE ZI** – www.o-carte-pe-zi.com
cronici, recenzii, comentarii la cărți
- **DACOLOGICA:** – www.studiidacologice.com
studii de istorie străveche
- **CĂRTICICA ROMÂNEASCĂ PENTRU COPII:**
www.carticicaromaneascadecopii.com
- **SEMĂNĂTORUL - EDITURA ON LINE** - www.editura-online.ro
- **SEMĂNĂTORUL** - www.semanatorul.ro

BIBLIOTECILE ARP – ON LINE

- **Biblioteca on-line – CĂRȚILE LUI ARTUR SILVESTRI**
www.cartileluiartursilvestri.com
- **Biblioteca on-line** – cărți editate de ARP
www.biblioteca-online.ro
- **Biblioteca gratuită on-line** – cărți primite de la autori –
www.bibliotecagratiuitaonline.com

Adrese de corespondență:

- mariana.braescu.silvestri@gmail.com, materiale pentru publicare, referitoare la Artur Silvestri
- publicatiile.arp@gmail.com, alte materiale pentru publicare, în revistele ARP

La prețul de vânzare se adaugă 2% reprezentând
valoarea timbrului literar ce se virează conform legii

Comenzi și donații

Persoană de contact **Maria ANGHEL**

telefon 021.317.01.10

telefon/fax: 021.317.01.14

mobil: 0744.380.643

e-mail: anghel.maria@gmail.com

Adresă poștală:

Asociația Română pentru Patrimoniu
Strada Cântărețul Macarie nr.6, sector 1
București, cod poștal 010648

Coperta: Corina REZAI
DTP: Alexandru MÎNDRU
Corina REZAI

apărut 2010
BUCUREȘTI-ROMÂNIA

Lucrare executată la C.N.I. „CORESI” S.A.

